

შინაოქმე მუხის შემანქოლებით

ღაპით გენაქე

შრიალეს მუნა განმარცობით

*
მუნა მუნის ღაპებს იყოფათ ანგებს.
სან მუნებია სუნაღვს სან რაფონრებს.
სუნსხრუფათ მუნს, მუნს მუნს.
მუნს მუნს რამს მუნს.
მუნს მუნს, მუნს მუნს მუნს.

*
მუნის მუნს მუნს მუნს მუნს.
მუნს მუნს მუნს მუნს მუნს.
მუნს მუნს მუნს მუნს მუნს.
მუნს მუნს მუნს მუნს მუნს.
მუნს მუნს მუნს მუნს მუნს.

დავით გეწაძე

შრიანლებს მუნა განმარცობით...

ამონაკრები
ძველი და ახალი შაირებიდან

1963 წ. ქუთაისი

თბილისი 2014

ISSBN 978-9941-0-0519-0

www.facebook.com/Davit Getsadze - დავით ოქროპირის ძე გეწაძე

მხატვრული და კომპიუტერული გაფორმება - მერაბ გეწაძე

©Merab Getsadze. 2014

„მე დავბრუნდები“

უნივერსიტეტის კედლებში შეგხვდებოდით მუდამ სანემლიმარი და ალექსიანი, ბუბუნა ხმის და სანდომიანი გარეგნობის მქონე კაცი, რომელსაც ეოველთვის სტუდენტები ეწვივნენ გარს. ხშირად მინახავს გამომშვების საღამოებზე აცრემლებული კურსდამთავრებულნი, დავით გეწამესთან განშორება ეველანზე მეტად რომ უძძიმდათ.

დავით გეწამემ კარგი კვალი დატოვა ეველგან, სადაც თავისი ხანმოკლე ცხოვრების კზაზე შეჩერდა – ზესტაფონის ფერომენადნობთა ქარხნანაში, სამამულო ომის ფრონტზე, ქუთაისის ჰედაგოგიურ ინსტიტუტში, უნივერსიტეტში...

ჩვენს ხელთ არის ახლა ლექსებით სავსე რვეული, რომლის ზირველ გვერდზე ავტორი წერს:

...,როცა მოცლილ დროს ჩემი არქივი გადავქექე და ძველი ნაწერები გადავიკითხე, აზრად მომივიდა მათი შეკრება და ერთ რვეულში მოთავსება „სათანადო კომენტარებით“. მართალია, არც ერთი მათგანი არ მიმჩნია იმის ღირსად, რომ ლიტერატურის ფართო შარზზე გავიდეს, მაგრამ მაინც იეოს წარსული დღეებისა და საქმეების მოხატონებლად“.

ირვეევა, რომ დავით გეწამე ეოველთვის წერდა ლექსებს. წერდა მაშინაც, როცა ზირტიტველ ემწვილს ჯარისკაცის ფარაჯა ეცვა და მაშინაც, როცა ჰროფესორის მანტია უმშვენებდა ბეჭებს, მაგრამ ისე დიდი და სწორი წარმოდგენისა იეო ჰოქისაზე, რომ სიცოცხლეში, ახლობლების გარდა, არც არავისთან გაუმხელია და არც დასაბეჭდად მიუტანია სადმე.

გვანატოის შენმა სულმა, შე კარგო კაცო, რომ გავკადნიერდით და შენი ლექსები გამოვამსეურეთ, რათა შენი განათლებული კვალი ამმსრივაც დასდგომოდა შენს უნივერსიტეტს.

რევაზ მიშველაძე

რუსთაველის პრემიის ლაურეატი

ავტობიოგრაფია

დავით ოქროპირის ქა ბენაქა

ახალი ქართული ენის კათედრის
პროფესორი,
ფილოლოგიის მეცნიერებათა
დოქტორი,
დიდი სამამულო ომის მონაწილე,
თადარიგის უფროსი ლეიტენანტი.

მოკლე ბიოგრაფიული ცნობები.

დავიბადე 1917 წლის 28 აგვისტოს ქ.
ზესტაფონში, გლეხის ოჯახში.

1936 წელს დავამთავრე ბათუმის
ინდუსტრიული ტექნიკუმი. ამის
შემდეგ ვმუშაობდი ზესტაფონის
ფეროშენადნობთა ქარხანაში.

1938 წელს სწავლა დავიწყე ქუთაისის
აღ. წულუკიძის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის ენისა და ლიტერატურის
ფაკულტეტზე.

დაიწყო დიდი სამამულო ომი. 1941 წლის აგვისტოში, როდესაც მე-IV კურსზე ვიყავი
გადასული, მობილიზაციის წესით გამიწვიეს წითელი არმიის რიგებში.

1941 წლის სექტემბრიდან 1942 წლის მარტამდე ვსწავლობდი თელავის სამხედრო
სასწავლებელში, რომლის დამთავრების შემდეგ მომანიჭეს ლეიტენანტის წოდება და განმანესეს
414-ე ქართულ დივიზიაში, ქ. ბუინაკსში.

ემონაწილეობდი დიდი სამამულო ომის ბრძოლებში. 1942-1943 წწ. სხვა სამხედრო
შენაერთებთან ერთად ჩვენმა დივიზიამ გერმანელი ფაშისტებისაგან გაათავისუფლა ქალაქები
და სტანიცები: იშჩორსკაია, მოზდოკი, პროხლადნი, პიატიგორსკი, გეორგიევსკი, მინვოდი,
ნევენომისკი, ჩერქეზსკი, უსტლაბინსკი, ანაპა, ნოვოროსიისკი და სხვ. 1943 წლის დეკემბერში
ბრძოლით გადავედით ყირიმის ნახევარკუნძულზე. 1944 წლის პირველ ნახევარში 414-ე ანაპის
ქართულმა მსროლელმა დივიზიამ მონაწილეობა მიიღო ქერჩის, ფეოდოსიის, სიმფეროპოლისა
და სევასტოპოლის განთავისუფლებისათვის წარმოებულ მძიმე ბრძოლებში, რის შედეგადაც
დივიზია დაჯილდოვდა წითელი დროშის ორდენით, ხოლო 1367-ე ლეგიონს, სადაც მე
ვმსახურობდი, მიენიჭა სევასტოპოლის სახელი.

1944 წლის მარტში ყირიმის ნახევარკუნძულზე მიმიღეს სკკპ წევრად.

1943 წლის თებერვალში დავიჭერი აზოვის ზღვის პირას, ს. კალაბატკაში. ვმკურნალობდი
ქ. მახჩკალაში, №4650 ჰოსპიტალში. 1944 წლის თებერვალში დავიჭერი ქერჩის პლაცდარმზე
და ვმკურნალობდი №1415 ევაკოჰოსპიტალში. ამჟამად ვარ დიდი სამამულო ომის III ჯგუფის
ინვალიდი, საბჭოთა კავშირის თავდაცვის სამინისტროს პენსიონერი.

ომის დროს ვმსახურობდი 414-ე ანაპის წითელდროშოვანი ქართული მსროლელი დივიზიის 1367-ე სევესტოპოლის ლეგიონის ჯერ 82 მმ. და შემდეგ 120 მმ.ნალმსატყორცნი ბატარეის ოცეულის მეთაურად, ხოლო დროდადრო ამავე ბატარეის მეთაურის მოადგილედ.

სარდლობის საბრძოლო დავალებათა კარგად შესრულებისათვის მიღებული მაქვს მთავრობის ჯილდოები: წითელი ვარსკვლავის ორდენი (1943), დიდი სამამულო ომის ორდენი (1944 წ.), მედლები: “კავკასიის დაცვისათვის” (1944 წ.) და “გერმანიაზე გამარჯვებისათვის” (1945 წ.). დიდი სამამულო ომის დროს მივიღე უმაღლესი მთავარსარდლის 4 მაძლობა ჩრდილოეთ კავკასიის, ტამანის ნახევარკუნძულის, ქერჩისა და სევესტოპოლის ბრძოლებისათვის.

ჩემი მცირეოდენი დამსახურების შესახებ დიდი სამამულო ომის ბრძოლებში ლაპარაკია შემდეგ წიგნსა და სტატიებში:

- ვ. ჯანჯღავა, 414-ე წითელდროშოვანი. თბ., 1968, (წიგნი). გვ. 392;
- ვ. ჯანჯღავა, სევესტოპოლისათვის ბრძოლებში. გაზ. “თბილისი” №62, 16. III. 1965.
- ვ. ჯანჯღავა, კალაბატკის გმირები, გაზ. “თბილისი” №196, 22. VII. 1967.
- ვ. ჯანჯღავა. შურისმაძიებელთა ცეცხლით. გაზ. “თბილისი” №273, 20. XI. 1971.
- რ. შამელაშვილი. დ. გენაძე-ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი. გაზ. “ქუთაისი” №71, 3. VII. 1971.
- რ. შამელაშვილი, დ. ო. გეცაძე - Доктор Филологических наук. газ. “Кутаисская правда” №103 2.IX. 1971.

დ. მელაძე. მეგობრები ისევ მეგობრობენ. გაზ. “განთიადი” (კასპის რაიონი) №65, 30. V. 1972.

ამჟამად იწერება ყირიმის ნახევარკუნძულის განთავისუფლებისათვის წარმოებული ბრძოლების ისტორია, სადაც, ვფიქრობ ჩემი სახელიც იქნება მოხსენიებული.

1947 წელს დემობილიზაციის წესით დავბრუნდი საბჭოთა არმიის რიგებიდან და სწავლა განვაგრძე ქუთაისის ალ. ნულუკიძის სახელობის ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტის IV კურსზე. იმავე წელს დამინიშნეს ი. სტალინის სახელობის სტიპენდია.

ინსტიტუტი წარჩინებით დავამთავრე 1948 წელს. 1948 წლის 1 სექტემბრიდან 1968 წლის თებერვლამდე ვმუშაობდი ქუთაისის სახელმწიფო პედაგოგიურ ინსტიტუტში სხვადასხვა თანამდებობაზე.

1968 წლის მარტიდან ვმუშაობ თბილისის შრომის წითელი დროშის ორდენოსანი სახელმწიფო უნივერსიტეტის ახალი ქართული ენის კათედრაზე.

1954 წელს დამაჯილდოვეს “სახალხო განათლების წარჩინებულის სამკერდე ნიშნით”.

1953 წელს დავიცავი საკანდიდატო, ხოლო 1970 წელს სადოქტორო დისერტაცია.

ინსტრუქცია 1963 წლისათვის უვერტიურა

დავიბადე 1917 წელს. 1925 წლამდე სწავლა—განათლებისათვის თავი არ შემინუხებია. მერმე წამიყვანეს სკოლაში. 1932 წელს დავამთავრე 7 კლასი. ვსწავლობდი კარგად. მეძახდნენ პირველ მონაფეს.

სწავლა მაშინ იყო არეულ—დარეული. ამის მიზეზი შემდეგ გავიგე, როდესაც ინსტიტუტში პედაგოგიკის კურსი მოვისმინე.

იმავე წელს გამოცდები ჩავაბარე ბათუმის ინდუსტრიულ ტექნიკუმში — მანქანათ—მშენებლობის განხრით.

პირველად ამ ტექნიკუმს ერქვა „სანავთო“, — რადგან კადრებს უმზადებდა ბათუმის გადამამუშავებელ ქარხანას. ეს სახელწოდება ჭირივით გვეჯავრებოდა. მის გაგონებაზე ყოველთვის მაგონდებოდა გვერდებშეჭყლეტილი და აქოთებული სანავთე, რომელიც ზესტაფონში დიდი ბუხრის უკან გვედგა „პადვალში“. მერმე „ინდუსტრიული“ დაარქვეს და სიხარულით ერთი თვის სტიპენდია ერთ დღეში შევჭამეთ.

ტექნიკუმში სწავლა—განათლების საქმე კარგად იყო დაყენებული.

გვასწავლიდნენ პირველხარისხოვანი პედაგოგები (გარდა ზოგიერთი უბედური გამონაკლისისა) და საუკეთესო სპეციალისტები — ინჟინრები და ტექნიკოსები. მათი უმრავლესობა ქართულად ვერ ლაპარაკობდა, ამიტომ ლექციებს რუსულად გვიკითხავდნენ.

1932 წლის 1 სექტემბრიდან 1933 წლის 7 თებერვლამდე ცუდ დღეში ვიყავი. ზესტაფონში ნასწავლი რუსულით ფონს ვერ გავდიოდი.

ვიჯექი, ვუსმენდი, ვერაფერს ვგებულობდი.

მერმე უცებ გამეხსნა გონება.

ტექნიკუმში ძალიან კარგი ამხანაგები მყავდნენ. ზოგი მათგანი ახლაც ცოცხალია, ზოგიც დიდი ომის დროს ბრძოლის ველზე დაეცა.

ვსწავლობდი კარგად, მაგრამ არა მთელი მონდომებით.

განსაკუთრებით ძლიერი ვიყავი მათემატიკაში და ჰუმანიტარულ საგნებში.

ვერაფრით ვერ დავუდე გული ლითონებს, რკინებსა და მათს ხელოვნებას, არც მიყვარდა და არც მინდოდა.

ბათუმშივე იჩინა თავი ჩემი ბუნების გაორებამ, რომელიც დღემდე ქეციანი ეშმაკივით თან დამდევის

ძლიერ შემიყვარდა ლიტერატურა.

დღე და ღამე გასწორებული მქონდა ნიგნების კითხვით.

ჭკუის დამრიგებელი არავინ მყავდა.

ზესტაფონშიც გატაცებული ვიყავი ქართული მწერლობით, ვწერდი პატარ—პატარა ლექსებსაც:

კოლექტივის თავმჯდომარედ
დავაყენეთ გრიშა
და ვიფიქრეთ, საწყალ გლეხებს
აწი არა გვიშავს.

ასე აისახა საკოლმეურნეო მოძრაობა ჩემს პოეზიაში.

ახლაც მკაფიოდ მახსოვს,

იდგა 1933 წლის 1 მარტი. მაშინ მეთექვსმეტე წელიწადში ვიყავ.

ისეთი მზიანი დღე გათენდა რომ სულს ახარებდა.

მარტოდმარტო დავადექი გზას „გარადოკისკენ“ და მთელი დღე ზღვის პირებზე ვიხეტიალე. თან მქონდა პატარა ჯაყვა დანა.

ვთლიდი ჯოხებს და ვფიქრობდი. რალაც ნეტარი დღე იყო.

შინ დავბრუნდი თუ არა, დავინყე დღიურის წერა პატარა ბლოკნოტში. მთელი დღის შთაბეჭდილება იქ გადავიტანე.

დღიურების წერა შთამაგონა წიგნის წაკითხვამ: რექტორ ჩუდეცკის „მკვლელი იოსებ ლალიაშვილი“. იქ იყო დღიურებზე ლაპარაკი.

ვწერდი ყოველდღე.

დამიგროვდა უამრავი ბლოკნოტი. მერმე ერთ დღეს შევეყარე ბუხარში ამდენი ნაშრომ—ნადაგი. ჩემმა დამ დაუნყო ჩხრეკა, უნდოდა ჩემი გამიჯნურების ამბავი გაეგო: გული მომივიდა და ამან გამოიწვია აუტოდაფე. ახლა გული მწყდება, მაგრამ რალა დროსია.

ამხანაგებს ვუგონებდი სახუმარო ლექსებს.

სულით და გულით მინდოდა მწერალი გამოვსულიყავი, მაგრამ ვერც ტექნიკოსობას ველეოდი.

მახსოვს, ერთხელ ბათუმში ვილაც გრაფოლოგი ჩამოხეტილდა. ხელნაწერით მარჩიელობდა ხასიათის თვისებებზე. მეც გამისინჯა ხელნაწერი და დამინერა შედეგი (ახლაც შენახული მაქვს), მაგრამ, სამწუხაროდ იქ არსად არაფერი ეწერა იმის შესახებ, რომ მე მწერლობის უნარი მქონდა.

ამან ძლიერ დამწყვიტა გული.

ჩემი დარდები ბიძაჩემს გავუზიარე. ისიც თავს მიქნევდა და ეშმაკურად იღიმებოდა.

1936 წელს დავამთავრე ტექნიკუმი, არც ისე ბრწყინვალედ. ვიმეორებ: ჩემი შესაძლებლობების მეტუთედიც კი არ მომიხმარებია ამ საქმისათვის. გული სულ სხვა მხრით მექაჩებოდა — ეს იყო, როგორც ვთქვი ლიტერატურა და მწერლობა.

იმავე წლის აპრილში გავმიჯნურდი.

ამან მთლად ამირია გზა—კვალი და ოცნებათა სამყაროში გადამაგდო.

შემიყვარდა მეზობლის გოგონა, ბავშვობიდანვე თანშეზრდილი.

გამიგეს.

შეიქნა ერთი ამბავი. მე რაინდულად ვიდექ ჩემს სიტყვაზე, მაგრამ ქალმა ველარ გაუძლო რეაქციის შემოტევას. ამან მასზე გული გამიტეხა და „საერთოდ, ყველა ქალის პრესტიჟი დასცა ჩემს თვალში“.

ვწერდი ლექსებს და ნოველებს უიღბლო სიყვარულის გამო.

მერმე ესნიც დავწვი და თავიდან მოვიშორე.

1936 წ. ნათლიმამას პროტექციით მუშაობა დავინყე „ფერომარგანეცის“ ქარხანაში.

ემუშაობდი სხვადასხვა კანტორაში და საამქროში.

მერმე რალაც ეშმაკად ერთი ლექსი დავწერე.

ვილაცამ ეს ლექსი პარტბიუროს მდივანს მიუტანა.

ჩემი ახსნა—განმარტება რალა საჭიროა, ძნელი დრო იყო. კომკავშირიდან გამომიძახეს და კინალამ არ დამიჭირეს?

დავადევი ხელი და მოვუსვი თბილისისაკენ.

ეს იყო 1937 წლის შემოდგომაზე.

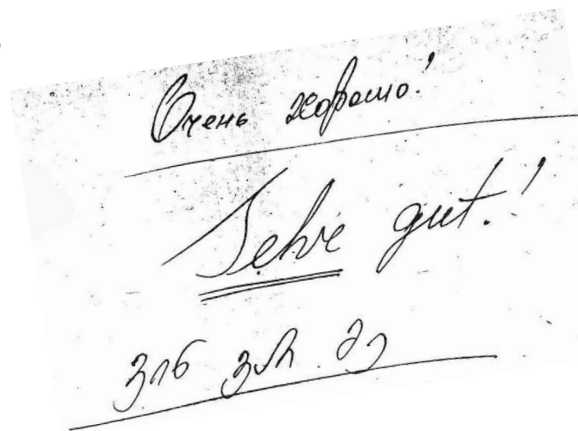
იქ დავინყე სწავლა მოსამზადებელ კურსებზე.

ვცხოვრობდი დეიდაშვილებთან და ვკვდებოდი

შიმშილით.

მაშინ დაინერა ჩემი ლექსი „ტრაგედია უფულობით“.

ველარ გავუძელ შიმშილს და მოვუსვი ზესტაფონისკენ.

ორიოდე სიტყვა წინასწარ...

როცა მოცლილ დროს ჩემი არქივი გადავქექე და ძველი ნაწერები გადავიკითხე, აზრად მომივიდა მათი შეკრება და ერთ რვეულში მოთავსება „სათანადო კომენტარებით“. მართალია, არც ერთი მათგანი არ მიმაჩნია იმის ღირსად, რომ ლიტერატურის ფართო შარაზე გავიდეს, მაგრამ მაინც იყოს — ნარსული დღეებისა და საქმეების მოსაგონებლად.

კალმოსნობა ბავშვობიდანვე მიტაცებდა. ვწერდი, როგორც შოთა ამბობს: „სააშკოდ, სალალობოდ, ამხანაგთა სათრეველად“. ვწერდი და ვფანტავდი — ზოგი სხვებს მიჰქონდათ და ზოგი კი ქარს მიჰყვებოდა. შენახული მეთაფედიც აღარ არის დაკარგულია, მაგრამ საბედნიეროდ, ამით არა დაჰკლებია — რა ჩვენს მადლიან მწერლობას. საუბედუროდ არც შენახული მატებს მას რასმე.

1935 წელს გაზეთ „კოლექტივიზაციის“ თაოსნობით დაიწყო ხალხური ზეპირსიტყვიერების ნიმუშების შეკრება. შეკრებილი მასალები იბეჭდებოდა ამავე გაზეთის ფურცლებზე. მეც ავდექი და ახლო სოფლებში ჩანერილი რამდენიმე ლექსი გავუგზავნე რედაქციას. არ მეგონა თუ დაბეჭდავდნენ, მაგრამ ერთიც ვნახოთ და მოვიდა გაზეთი! ჩემს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა — შავით თეთრზე დაებეჭდათ: „აფრასიონ მერკვილაძე... ჩანერა სოფ. საქარაში დავით გენაძემ!.. ვინ იცის, რამდენჯერ გადავიკითხე იგი.

გავიდა რამდენიმე თვე და „ლიტერატურულმა საქართველომაც“ გამოაქვეყნა ეს (უნდა გამოვტყდე!) სანახევროდ ჩემი და სანახევროდ ხალხური „აფრასიონ მერკვილაძე“. ამან მთლად აღმაფრთოვანა და დიდად შემაყვარა ხალხური ზეპირსიტყვიერების მარგალიტების შეკრება.

იმ ხანებში ჩემს ტოლ — მეგობრებთან, ბიძინა გენაძესთან და ჭაჭუა კრავიშვილთან ერთად, ფეხიფეხ შემოვიარე სოფლები საქარა, დილიკაური, სვირი... სატრფოს ნახვა არ გაუხარდება კაცს ისე, როგორც ჩვენ მოლექსე და მოშაირე გლეხების პოვნა გვიხაროდა. ბევრი რამ ჩავინერეთ, მაგრამ ჩვენივე დაუდევრობით თითქმის ყველა დაგვარგეთ.

მომდევნო წელს „აფრასიონ მერკვილაძე“ შეიტანეს ხალხური შემოქმედების კრებულში, რომელსაც „საუნჯე“ ეწოდება. „საუნჯის“ მეორე წიგნში სვირში ჩანერილი ლექსი „საღდათობა“ იყო გადაბეჭდილი. ეს წიგნი ხელთ აღარა მაქვს. დანარჩენი ხუთიოდე ლექსი „კოლექტივიზაციის“ სხვადასხვა ნომრებშია გაფანტული. მათი მოძებნა ისტორიის მომავალი მკვლევარებისათვის მიმინდია. აქ მხოლოდ ჩემი პირველი ნაბეჭდი ლექსი შემაქვს.

აფრასიონ მერკვილაძე

აფრასიონ მერკვილაძეს
თავი უკვდავი ეგონა,
ოცი ტყვია მოახვედრეს,
ფეტვის კაკალი ეგონა.

სტრაჟნიკები შემოერთყენ,
კოლო-ბუზები ეგონა,
რაზმელების შეძახება
ტკბილი სიმღერა ეგონა.

მკერდს სისხლი გადმომდინარე —
წითელი ვარდი ეგონა,
გულგანგმირული მოძმენი —
დაძინებული ეგონა.

ვეფხვივით დანავარდობდა —
მტრები ჩიტები ეგონა.
ხევში უსულოდ მძინარეს,
თავი მიწლორში ეგონა.

საფლავში რომ ჩააწვინეს,
თავი საფარში ეგონა.
მღულარე ცრემლებს ვაფრქვევდით —
ჟუჟუნა წვიმა ეგონა.*

აფრასიონ მერკვილაძე
© კრწანულ ბიბლიოთეკის ფოტოკოლექცია/
ლუარსაბ ტოგონიძის ფოტოკოლექცია

* — ამ რამდენიმე წლის წინათ ეს ლექსი ერთ-ერთ სასკოლო სახელმძღვანელოშიც ვნახე. მის პოპულარიზაციას, პირველ რიგში, აფრასიონის კარგმა სახელმა შეუწყო ხელი. ნამდვილი ვაჟკაცი იყო... ერთიც, სხვათა შორის: ქუთაისის ისტორიულ მუზეუმში წავანყედი მე-14 საუკუნის ხელნაწერ სახარებას, რომლის უკანასკნელ გვერდზე აფრასიონის მინანური ვნახე. ზეპირად არ მახსოვს... აფრასიონი მადლობის გრძნობით ახსენებს სახარების უცნობ გადამწერს — ჩვენი ნარსული კულტურის უანგარო მუშაკს. ამ მინანურმა მისი ავტორის ნათელი გონება თვალწინ გადამიშალა. კარგი მიქნია, რომ აფრასიონ მერკვილაძის მოსაგონებლად ეს ლექსი არ დამიკარგავს.

...ვინ არ ყოფილა მიჯნური, სახმილი ვის არ სდებია?!... 18—19 წლისას მეც მომედო მიჯნურობის ცეცხლი და ბევრი ღამე თეთრად გამათენებინა...

„მარად ისმის ღალადისი:
სიყვარული ძნელია;
ვის ისარი მოხვდა მისი,
მუდამ ცრემლის მღვრელია.“

მხურვალე ფიცი, საიდუმლო მიმონერა, უღრმესი გრძნობები, თავბრუდამხვევი ფიქრები, ვარდისფერი ოცნებები — მარად ძველი და მარად ახალი ისტორია მიჯნურობით დამწვართა და დადგულთა! სამი წლისგანმავლობაში ჩემი ჩანგის სიმებს ამური ანკრიალებდა, ლექსებში ვაქსოვდი დარდსა და სიხარულს.

მერე აირია მონასტერი... ჩვენ შორის ხიდი ჩაინგრა და ოცნებათა კოშკის კედლებიც გრუხუნით დაეშვა ძირს. ჩვენი გზები უთავბოლოდ გაიყარა და აღარც შეერთებულა. შინაურებისაგან გაჯავრებულმა, ჩემი დულცინეას უმტკიცობით გულდანყვეტილმა ლექსების კონა ცეცხლს შევუკეთე და რომანტიკულ ლანდებსაც დავემშვიდობე.

დიდი ხნის შემდეგ მხოლოდ რამდენიმე ლექსი ვიპოვე კიდევ, ბარბაროსულ „აუტოდაფეს“ გადარჩენილი. ვერც ერთი მათგანი ვერ შეედრება დაუნდობლად განადგურებულ სამიჯნურო სიმღერებს... და მაინც ახლა, როცა ქუხილმა გადაიარა, ზედმეტად არ მიმაჩნია მათი აქ მოთავსება. აი, ეს ფერმკრთალი ლექსებიც:

თვალნი მარიდე

სადაც კი მნახო გულდაჩაგრული, —
გინდ ვიცინოდე, გინდ ცრემლებს ვღვრიდე,
ნუ შემაშფოთებ და სიბრაღულით
სასოწარკვეთილს, თვალნი მარიდე!

არ მეშინია უღვთო სიკვდილის,
არ შევუდრკები ავ ბედისწერას,
ოღონდ მარიდე შავი თვალეზი,
ნუ შემაგებებ ეშხიან ცქერას!

1936 წ. აპრილი

სალსურ მოტივზე

მხოლოდ ჟამია დილისა, მხოლოდ მთებია ნაბური...
ღიმილს ღიმილი შეხვდება, გულს გული ამხანაგური.
შეგხედავ ღიმილს მაგებებ, ვმალდები სიხარულითა
და გზას მინათებ, ლამაზო, ტრფობის კაშკაშა ნათურით.
„იამან გშობა შობითა, — იმღერის გული დამთვრალი,
ღამე ნათელით შეცვალე, გაზაფხულითა — ზამთარი“.
ნეტავ ვიცოდე რა გავსებს ესოდენ სიყვარულითა,
შენი ვარსკვლავა თვალეზი ეგრე დამწველი რად არი?
სამი დღე—ღამე ვერ გნახე, გულს აჩნდებოდა იარა,
სამ ნათელ ღამეს მოჰკითხე, რა ტანჯვა გამიზიარა
და გუშინ გნახე, შენც შეკრთი, ირმისა თავი დახარე,
თვალეზი მესალმებოდა, ბულბულის ენა კი არა.
წაველ, დავშორდი იმ არეს, გული შენსკენვე მრჩებოდა,
სახე ღვთიური, უზადო, ხსოვნაში მესარკებოდა.
ვერ მოვითმინე, თვალეზი კვლავ შენსკენ გამოვაპარე;
გახარებულმა ვიგრძენი, რომ გულში დარდი ქრებოდა.

1936 წ. 13.IX. ფერო.

* * *

მწვანე ხის ქვეშ ელვარებს
შენი შავი თვალები.
მიცქერ, ვიწვი, ლამაზო
რატომ არ გებრალები?!
ზეცას მზე ალამაზებს,
მეორე მზე აქა ხარ;
გულს სევდით ნუ ამივსებ,
წინ ვიაროთ მხარდამხარ!
მე უშენოდ სიცოცხლე
გამიხდება წამებად,
ცოცხლად ჩავალ სამარეს,
ლოდი დამეფარება.

1936 სექტემბერი.

რად მემდური

რად მემდური, რად არ მეტყვი,
რად მარიდებ ტურფავ თვალებს,
გულს რად მივსებ ცრემლთა სეტყვით,
რად არ მწყალობ, არ მიბრალებ?

გეფიცები, შენ ერთი ხარ
ფიქრთა ჩემთა სულის მდგმელი.
გახსოვს, გახსოვს რომ ვითხარი:
შენ ჩემი ხარ, მომე ხელი.

1936 წ.

არა მჯერა

გინდ მომკალი, მხოლოდ ერთხელ
შემაგებე ტკბილი ცქერა.
რომ გამწირე სამუდამოდ
არა მჯერა, არა მჯერა!

თვალთა შენთა მკრთალი შუქი
სიზმრად ცხადად მეღანდება,
გულში შენი სიყვარული
არ ჩაქრება, არ ჩაქრება.

რა კარგი ხარ, მაგრამ მე რა –
ხომ გამწირე სამუდამოდ.
ახლაც გინდა შემდღურებით
ეს სამი დღეც მომიწამლო?

კარგი ტურფავ, მაგრამ ერთი
სადაც წახვალ, იქ გახსოვდეს –
სიყვარულის გამწირველი
ვერ იხარებს ვერასოდეს.

1936 წ.

* * *

გულს ნატყვიარი გადუვლის, ანდა ჩაიყვანს სამარეს,
მთებზე დადნება ყინული, ბარს ესტუმრება ნაზვარევს.
მე შენი ტრფობა არ მტოვებს და აღარც მითხრის სამარეს,
თვალებზე ცრემლი არ შრება, დაგკენეს, დავტირი სამ არეს.

* * *

სადაც წავედი, თან მახლავს შენი თვალების კრიალი,
ბულბულის ნანად მომესმის შენი ნაუბრის წკრიალი.
სიზმრად მოდიხარ, ძილს მიკრთობს მაგ შავი თავშლის ფრიალი;
გულს დარდად ჩამყვა: დავკმახდა ვითომ ყორანი ტიალი.

1936 ოქტომბერი

იყავ გაუმწიფავი

იყავ გაუმწიფავი! ნუ წახირობ, იყავ გაუმწიფავი,
ნუ ინახები, აიხაფე მრავლად არიხაფა!
იყავ ხორბლი! ეთიოპია ეი ნუ მუხრეხები,
აუ ესურს ათენი, სვავა, ხაჩნა... აუ ესურს მოვარე.
შენი თვარები, თამბლური შავი თვარები
თვით ჭოჭოხეისაჲსა სამოთხისას აუხამს ვარებს.
მაშ რაოა იწყუაი, არიხაჲში რაჲ იმარები?
აუშვი ვნება... სართლ წახიო ნუ ირია, ხანჯარებ!

1936. თბილისი.

ამ თემაზე დაწერილი რამდენიმე ლექსი კიდევ მოიძებნება ჩემს არქივში. ისინი დაიბადნენ ზოგი ქუთაისში, ზოგი თელავში, ზოგი დაღესტანსა და ყირიმში... სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა პირობებში. მათ აქვე შევხვდებით... ქრონოლოგიურ პრინციპს ნუ ვუღალატებთ!

1936 წლის 18 ივლისს დაიწყო სამხედრო-ფაშისტური აჯანყება ესპანეთში... ჟურნალ-გაზეთებს, რადიოს, წიგნებს შორეული მხრიდან მოჰქონდათ რესპუბლიკელთა გმირული ბრძოლის ამბები. მახსოვს, როგორი გატაცებით ვსაუბრობდით ხოლმე მე და ჩემი ნათლიმამა ამ ამბებზე. შინაურები როგორც კი ერთად დაგვიჩაბადნენ, იტყოდნენ ხოლმე: „ნახეს ერთმანეთი, ახლა მთელი დღე მადრიდზე ილაპარაკებენ“. მართლაც ასე იყო. იმ ხანებში დავწერე ეს ლექსიც:

მაგროლ მოკეპავს

სისხლში აღმართეთ დროშა გმირულად,
ესპანეთს ანთებს დღეს მისი ფრთები.
სამშობლოს იცავთ თავგანწირულად,
მტრის შემოტევას კლდესავით ხვდებით.
ამაოდ ცდილობს ჯალათთა ხროვა
მშრომელთა ძმობის გაცამტვერებას,
ამაო არის ტყვიების თოვა:
ვერ შებოჭავენ ბედნიერებას.
ისტორიის ჩარხს ვერ შეაბრუნებს
ნაძირალების ბოროტი ხელი.
დამლად ვაჰყვება ამ საუკუნეს
სისხლით შესვრილი მათი სახელი.
თქვენით ამაყობს დღეს ესპანეთი,

მადრიდის ბურჯის თქვენა ხართ მცველად,
მტრის ურდოებით ბორკილშებმული
თქვენგან მოელის ხსნასა და შველას.
საკუთარ მკერდით უნდა დაჰფაროთ
სამშობლოს ბედი და განთიადი,
რომ მოიგონოს შთამომავლობამ
ეგ თავგანწირვა, საქმე დიადი!
მტრებს ეშაფოტი არგუნეთ წილად
სისხლის აღებით, შურისძიებით,
რომ გულგანგმირულ მოძმეთა ხსოვნას
მუდამ ამკობდეთ ვარდით, იებით!

21. X. 1936 წ. ვერო.

ზაფხული იყო. ტექნიკური დავამთავრე და ზესტაფონში ვისვენებდი. ერთ დღეს ვანო ბიძიამ მითხრა, - ბათუმში მივიდივარ, საქონელი მიმყავს მატარებლით და შენც წამოდიო. ჭკუაში დამიჯდა მისი ნათქვამი; ბათუმიდან დიპლომი უნდა ამომეტანა, სამგზავრო ფული კი არა მქონდა. თუ ბიძაჩემს წაყვებოდი, არც ბილეთი დამჭირდებოდა, არც არაფერი. კიდევ მეტი, „პრავადნიკობის“ ფულსაც ავიღებდი და შინ „გამდიდრებული“ დავბრუნდებოდი. დავთანხმდი... შევრეკეთ საქონელი ვაგონებში და გავწიეთ ბათუმისაკენ, მაგრამ ვაი ასეთ განევას — სამი დღე მოვუნდით ჩასვლას. ისეთი სიცხე იყო, რომ ქვას ადნობდა. კინალამ დაგვიწყდა საქონელი, თითო ხარი ერთ დაღვევაზე სამ ვედრო წყალს სვამდა, ახლა ღორები!.. ყოველ გაჩერებაზე ასი ვედრო მაინც უნდა მომეტანა. ბევრი ვინანე, მაგრამ რაღას მიშველიდა სინანული. როგორც იქნა ჩავედით ბათუმში, ჩავაბარეთ საქონელი დანიშნულებისამებრ, დიპლომიც ავიღე და დავბრუნდით უკან... ზესტაფონში იანგარიშეს, იანგარიშეს და ხუთი თუმანი მომცეს მანეთნაკლებ!.. ესეც დიდი კაპიტალი იყო მაშინ ჩემთვის... ხუმრობის ხასიათზე დავდექ და ამ მგზავრობის მოსაგონებლად ჩემს ორეულს ლექსიც კი დავუწერე:

ბედი წალმა შეტრიალდა,
გულში დარდი ამომფხიკა.
რალა მინდა ამის გარდა:
დამაყენეს „პრავადნიკად“.

ზურგზე ვედრო, ჯოხი ხელში,
ფეხზე ჯლანი, თავზე ჩვარი!
გენაცვალე, ბიჭო ყელში,
ალარა გაქვს ფიქრი, ჯავრი!

აქეთ ჯიბე, იქით ჯიბე...
ორივეა ცარიელი.
ღორის მწყემსად დაგაყენეს –
ამ ბოლო დროს ტარიელი.

დაუყვები ბათუმისკენ,
ობლად რჩება შენი რაში;
ფულს იშოვი, გამდიდრდები,
დატვირთული მოხვალ სახლში.

ისმაილა გადამდგარა,
დაგრჩენია მისი პოსტი;
შენი ქება და დიდება
გავრცელდება ხალხში ფოსტით!

ვინც გაიგებს, მოგილოცავს,
ვერას გავნებს აწი მტერი.
„პრავადნიკო“ დათიელა,
იყავ მრავალჟამიერი!

23. VIII. 1936წ.

მშრომელი ხალხის ტანჯული ცხოვრების თემაზედაც დამინერია ჩემს ახალგაზრდობაში რამდენიმე ლექსი. ერთი მათგანი ეს არის. მახსოვს, დიდი სურვილი მქონდა დამენერა პოემა 1905 წლის რევოლუციის შესახებ, მაგრამ სურვილი სურვილად დარჩა, რადგან არც ცოდნა მეყო და არც პოეტური გაქანება. პოემის ნაცვლად, ცალკეული ფრაგმენტები შემერჩა ხელთ. ზოგიერთ მათგანს ქვევითაც ვნახავთ:

მუშის სიმღერა

როცა მეფე ტახტზე იჯდა
და ვეძებდით სიმართლესა,
საბრძოლველად დარაზმულებს
სასიმღეროდ გვექონდა ესა:
„სად ვიყავით, ვინ არ ვნახეთ,
ვის არ ვთხოვეთ მოწყალება,
სულ ამაოდ ვივაგლახეთ
ბედისწერის ახდა ნება!
არვინ არის კარვის მთქმელი,
ყველა უკან გვერეკება,
მოვითმინეთ მოსათმენი,

გულში რისხვა ისარკება.
გვჯერა – წვიმა გადიკარებს
და მზეც გვტყორცნის თავის სხივსა,
ვინც დღეს ახლოს არ გვიკარებს,
ჩვენ წინ ვნახავთ დაჩოქილსა!“
მოვიშორეთ განსაცდელი,
განადგურდა მჩაგვრელთ ხროვა,
ღრო დაგვიდგა სანატრელი,
დავივიწყეთ ტანჯვა–გლოვა!

11 მარტი 1937 წ. ქ. ზესტაფონი.

1937 წლის ოქტომბერში დიდი ზეიმით ჩატარდა შოთა რუსთაველის 750—ე წლისთავი. მანამდე აღფრთოვანებით ემზადებოდნენ მშრომელები, მწერლები, პოეტები, მეცნიერები... „კუმ ფეხი გამოყო, მეც ნახირ—ნახირაო“ — სახალხო ზეიმს ჩემი სიმღერა შევეუერთე და დიდ შოთას ეს პატარა ლექსი შევკადრე:

შოთა რუსთაველს

შენი ლექსი, სიბრძნით სავსე,
ანათება ბნელ წარსულში...
არ ხარ მკვდარი კვლავაც ცოცხლობ
დიდო ბრძენო, ყველას გულში.
ვინ ამომლის შენს ნაწერში
აზრს დიდებულს, სიტყვას მზიურს,

ვაჟკაცობით სავსე გრძნობას,
ღარიგებას ტკბილმშობლიურს?!
დღეს ვზეიმობთ, შენ გიგონებთ
სიამაყით, გულის ძვერით,
ვეფხვის ტყავი გადაგვიცვამს,
და შენს ლექსებს მოვიმღერით.

თავო ჩემო, ბედი არ გიწერია

ყოველივე სიზმარივით გათავდა,
რაც აქამდე ძილში მელანდებოდა
ვისაც გრძნობა ანგელოზად ხატავდა,
და ვისთვისაც ჩემი გული კვდებოდა.

ვით ქარბუქით ატანილი ფანტელი,
ვით ფოთოლი მწუხარ შემოდგომისა,
დაიფერფლა მოცახცახე სანთელი
უტყვი მოწმე ჩემი მართობისა.

ვინ ვიგულო, ვინ იქნება, რომელი
ფიქრთა ჩემთა მუდმივ თანაზიარად,
ვინ განკურნოს სევდა განუზომელი
და ჩემს გულში ჩარჩენილი იარა?

მხოლოდ ერთგან მოსვენება იქნება...
მარადიულ დღეთა ჩუმი კავშირი.
დასვენებულს, ამ ქვეყნიდან გახიზნულს
გამიყოლებს ნებიერი ბავშვივით.

დავიწყება – ყოვლის უარმყოფელი,
ძილი მშვიდი, უწყინარი ზმანება
დრო ყოველგვარ ცოდვის მიმტევებელი
და დაღლილი გრძნობის გარდაცვალება.

ჩემს სამარეს ყვავილები დაჰფარავს,
ყოველ ღამით ესტუმრება ფერია
და ნიავიც ტკბილად დაიწკრიანებს:
„თავო ჩემო, ბედი არ გიწერია!“

13 აპრილი, 1937 წ.

გზავრული

მიძინებულა მიდამო, ჰქრის სუსხიანი ქარიო,
შარაში ჩირაღდანივით გზას მიანათებს კვარიო.
ნეტავ ვინა ხარ ლამაზო, რა არის შენი გვარიო,
ნათლით პირგანათებულო, მიხვალ მტრედივით წყნარიო.

თავს დაგფარფატებს ფარვანა, მალლით ვარსკვლავთა კრებაო,
სხივს ფიანდაზად გიგზავნის და გზაზე გეფინებაო.

შენთან წამოვალ ლამპარით, წავალთ – წინ გაგვიძღვებაო,
ლხენით დაგვხვდება სოფელი და შენი ეზოს კარიო.

დელა დაანთებს შუა-ცეცხლს, რაღას დაგვაკლებს ქარიო,

ძმები მოხდიან ღვინოსა, ყანწით შევხვდებით ალიონს,
ვაჟკაც არ დავიწუნები, არც შენ ხარ ცუდი ქალიო.

ღამეს მოლხენით გავიტანთ და როცა გათენდებაო
შურთხი მოწყდება მიწასა, მზისაკენ გაფრინდებაო,
თან გაიყოლებს ჩვენ ფიქრებს და როცა დაბრუნდებაო,
სანატრელ ამბავს მოგვიტანს, გული არ მოგვიკვდებაო.

4. XII. 1937 წ.

1937 წლის ზამთარი და 1938 წლის გაზაფხული თბილისში გავატარე. ძლიერ ხელმოკლედ ვცხოვრობდი. ეს ლექსი ნამდვილი სარკვეა მაშინდელი ჩემი ცხოვრებისა. ამის შესახებ უფრო ვრცლად სხვა დროს მექნება საუბარი, ჯერჯერობით, დაე ნისლი ჰფარავდეს.

ტრაპედია უფულობით

გაზაფხულია.

ვცხოვრობ თბილისში
კაცი, მოსული პროვინციიდან.

დიდი ხანია

ამოვეწერე
იქ მცხოვრებელთა დავთარ-სიიდან.

თან მოვიტანე

ჩემი პასპორტი,
უძრავ-მოძრავი ჩემი ქონება:

ერთი შარვალი,

საბან-ლოგინი
და შეღახული თავმოწონება.

ბალებს ჩავუვლი

თავჩაქინდრული.
მომწონს მდიდრული მათი მშვენება.

არ მყავს ნაცნობი,

არ მყავს ძმაკაცი,
ოხ, ღმერთო ჩემო, რა მეშველება!

ბოძზე გაკრული ჰკივის აფიშა:

„ოპერა!.. სცენა!.. კინოსურათი!..“

ჯიბეს მოვსინჯავ

და... ფიქრი ჩემი,
მკითხველო, როგორ დავისურათო?!

ხელში შემრჩება

ფერდაკარგული,
ათასგან მყოფი და სევდიანი,

უკანასკნელი

ჩემი ქონება –
გვერდმოხეული მანეთიანი!

გამეცინება.

გამოვბრუნდები,
უფულობისგან მწარედ ვნებული

და ვფიქრობ:

„ნეტავ, ჩემი კოსტუმი
არ იყოს ეგრე გახუნებული.

ან ფეხსაცმელმა

ნეტავ გაუძლოს
ხუთგან მიღებულ მწვავე ჭრილობას.

არ მიღალატოს,

ან არ ეწვიოს
ამ სიბერის ჟამს დაღრეჯილობა!“

მოსახვევებში

რესტორნებიდან
ისმის ზრიალი ზურნის, დაირის

და იბადება

ღუღუკის ხმაზე
საიათნოვას ლოთი შაირი.

ყველგან – ქეიფი,

ყველგან – ლხინია,
ირგვლივ – ვნებისდატროფობისდაღადი.

მეც თუ სხვებივით

ვერ მილხენია,
დამნაშავეა... ფული ქალაღდის!

აპრილი, 1938 წ. თბილისი.

1938 წლის 1 სექტემბრიდან ქუთაისში ვარ... ვსწავლობ პედაგოგიურ ინსტიტუტში. როგორც იქნა, მეღირსა კალაპოტში ჩადგომა. სწავლის დანყების პირველ თვეებში დავენერე „ბაბუას ანდერძი“ დარისპანი აქ პოეტურ სახედ არის გამოყვანილი; მისი პირით ჩემი ცხოვრების მომავალი, ასე ვთქვათ, პროგრამა და კრედიო იყო გადმოცემული.

ბაბუას ანდერძი

ბაბუაჩემი დარისპან,
თმაჭალარა და მხარგრძელი,
მადლეგრძელებდა: „იცოცხლე,
ქვეყნად ჩემდენ ხანს გაძელი!

სანამდე სული ვიდგია,
მკვდრებში არ გაერეოდე.
მამულიშვილი კაცი ხარ,
უნდა მხნეობდე, მზეობდე!

მოყვარე არვინ დაკარგო,
მტერს ნუ მოაკლებ მტერობას;
ნუ მისდევ კვეხნას, ქადილსა,
ენითა ათასფერობას.

რაცა სთქვა, იყოს ნათქვამი,
კაცისთვის გასაგონები;
ნუ ცდილობ ძალით მოსწონდე,
მით უფრო მოეწონები!

მამა-პაპათა საფლავებს
ნუ დაამადლი ხსოვნასა,
ვერსად ვერ ჰპოვებ, ნუ ცდილობ,
მათზე ძვირფასის პოვნასა!

დღეს აქ ხარ, ხვალ იქ იქნები,
ზეცის ცვარ-ნამით ნამული.
ერთი აქა გაქვს, – მეორე
იქ გელოდება მამული.

პურს სჭამდე, ღვინოს დალევდე,
მათ ახსენებდე გულითა!
მათი ძვალი ხარ, ხორცი ხარ,
ცოცხალ – მათივე სულითა:

მათი ღულს სისხლი ძარღვებში,
ფესვი – მაგარი მუხისა,
მას ნიაღვარიც ვერ მოთხრის,
არ უშინდება ქუხილსა.

ქალი ითხოვე, ბაბუა,
ოჯახიშვილი, მზიანი;
ავის და კარგის გამრჩევი,
გამრჯე და თავაზიანი;

ზრდილსა და სტუმართმოყვარეს
გავლა-გამოვლა შევნოდეს;
არც შენ გწუნობდეს, არც მისი
ქმრობა შენ არა გრცხვენოდეს!

შვილნი დაზარდე ვაჟკაცნი,
ჩვენი სამშობლოს მცველად,
მოკეთის შემწედ, ქომაგად
და მტრების დამაქცევრად!..“

კიდევ მეტყოდა ამგვარებს,
ღვინოს შესვამდა ჯამითა.
მისი ნათქვამი თან მახლავს
მუდამ, დღისით თუ ღამითა.

დრონი წარვიდნენ... ბაბუას
თქმული ვერ დაასამარეს,
თუმც დაჰბიბინებს ბალახი
მის დაუვიწყარ სამარეს.

არ ძალუმს პაპის ანდერძის
დაფარვა მწვანე მდელოსა.
მეც შევსვამ ისევ იმ ჯამით
შვილიშვილთ სადლეგრძელოსა.

ეგების, ჩემი ნათქვამიც
სამშობლოს წაეშველოსა.
მისნი ვართ, მისთვის დავწყდებით,
დიდება საქართველოსა!

13. X. 1938წ. ქუთაისი.

ინსტიტუტში ჩემთან ერთად სწავლობდა ზესტაფონელი გუგულა გაჩეჩილაძე. ამ ცისფერთვალემა, ოქროსფერკულულებიან, გულკეთილსადასაკმაოდნაკითხა-ლიშვილს მალე დავუახლოვდი და დავუმეგობრდი. მას შემდეგ დიდი ხანი გავიდა, მაგრამ ჩვენი სახელოვანი მეგობრობის დროშა არც ერთს არ დაგვიხრია ძირს. ახლაც ხშირად ვხვდებით, წარსულს ვიგონებთ, ანმყოზე ვმსჯელობთ, ისევ ძველებურად ვხუმრობთ, ვიცინით და რაღაც აუნერელი, სასიამოვნო გრძნობით ვმორდებით ხოლმე ერთმანეთს. ასეთი კარგი ადამიანები რომ არ იყონ ჩვენ გარშემო, მთელი ქვეყანა ციხეს დაემსგავსებოდა.

წინათ მისთვის მრავალი ლექსი დამინერია. ერთ—ერთი მათგანი ესაა. მახსოვს, რა-ღაცაზე მოვაყვანიინე გული, ძალიან მოწყენილი იყო. მგონი, კიდეც იტირა. გუგულა და მოწყენა?! ავდექი და ეს ლექსი დავუნერე. მოენონა და შემირიგდა. აი, ასეთი ძალა აქვს პოეტურ ქმნილებას, თუ მისი შემოქმედი ჩემსავით მარჯვედ იქნება!

გუგულას

არა, სიზმარი აღარ გამართლდა
და საიმედო ჩაქრა სანთელი.
სევდამ შენს გულში კოშკი აღმართა,
გტანჯავს დარდები გაუფანტელი.

ბაგეს ღიმილი არ დასთამაშებს,
თვალეები შენი აღარ მზიანობს.
რატომ არ გვეტყვი, რა დაგიშავეთ
რად დაგვიდუმდი, რად არ ხშიანობ?!
რომელმა სეტყვამ დასეტყვა ვარდი,
რომელი ფიქრი სახეს გიღონებს?!
ამდენი ფიქრი, ამდენი დარდი...
ცეცხლად ედება ლექსის სტრიქონებს.

არა, ცრემლები შენს წამწამებზე
უჩვეულოა და საკვირველი,
როგორც ზაფხულის გიჟმაჟ არეზე
ცივი და მკაცრი თოვლი პირველი.

არა, შენ ეგრე როდი გჩვევია,
დავფიქრებულვარ როგორც მისანი.
შენს მხიარულ გულს რისხვა სწვევია,
ველარ გიცანი... ველარ გიცანი!..

1937წ. გაზაფხული.

1940 წლის ზაფხულზე გუგულა წევამი
ისვენებდა, მე კი ჩვენი კუთხის ახალგაზრდებ-
თან ერთად კოლმეურნეობაში ვმუშაობდი. ეს
იყო ჩემი კურორტიც და აგარზაკიც.
ამ ლექსის დაწერა გუგულას წერილების
დაგვიანებამ გამოიწვია, სხვა ცნობებს თვით
უსტარში ვიპოვით.

წერილი, რომელსაც გაბზაჰნა არ უწერია

ვარ ყველასგან დავიწყებული,
მიტოვებული ბედის ამარა.
მხარზე თოხი მაქვს გადადებული
და შუბლს მიმშვენებს ოფლის კამარა.
შენც დამივიწყე... შენი სიცილი
არ მალხენს, არ მწერ გულთბილ ბარათებს.
ზაფხულში ვკვდები ზამთრის სიცივით,
უშენოდ მზეც კი აღარ ანათებს.
საით წახვედი? სად რა შევთვალო?
გული წაიღო ფოსტისკნ ცქერამ —
რა იქნებოდა, ჩემთვის, შე ქალო,
ერთი უსტარი რომ მოგეწერა?!
მთვარე მაგ შენი თმების ფერია,
ზეცა მიცქერის ირმის თვალეებით.
ნატვრით ჭალარა გამოძერია,
მალე მშვილდით მოვირკალები.
მოგონებებში ჩავიძირები,
ფიქრების ნავი რომ შევაჩერო;
რა ვქნა, ღამითაც არ მეძინება,
ღლისით არ ვეძებ გრილსა და ჩეროს.
როგორ შევბოჭო სევდის მდინარე,
როგორ დავაწყო ლექსთა კონებად,
ან როგორ შევძლო, ჩემი ნაწერი
ღირდეს შენს გულში ჩასაგონებლად?!
შენც კარგად იცი, არ ვარ ჰაინე,
არც ბრიტანელი ღმერთი მგოსნების,
რომ უფიქრელად და არხეინად
შევძლო გამოთქმა ჩემი ოცნების.
ჩემს კალამს ჟანგი მოჰკიდებია,
თორემ პოემის გმირად მინდოდი.
არ მიყვებოდა ზღაპრებს ბებია —
პოეტი როგორ გამოვიდოდი?!
სხვა რაღა გიხრა, ჩემი სათქმელი
პატარა ლექსში როგორ ჩავტეიო?!
კაცს შენმა ნატვრამ მომწყვიტა წელი
და რითმებზედაც ღამე ვათიო?!
ავვისტო. 1940 წ. ზესტაფონი.

1939 წელს დანერილი, მხოლოდ ერთი ლექსი ვიპოვე კიდევ. ესეც რაღაც აბდა— უბდა, სიმბოლისტურ—ფუტურისტული. აღარ მახსოვს, რამ დამანერინა... ნეტავ მთვრალი ვიყავი თუ ფხიზელი?! სათაურიც რომ „დალაგებული“ აქვს: „შემოდგომა და მეცნიერება“ (?!)... რაც არის, არის! იყოს მრავალფეროვნებისათვის.

შემოდგომა და მეცნიერება

დათოვა მთები...
გადაიწმინდა
ზეცა მთვლებარე და წვიმიანი.
მზეც გამოცოცხლდა —
მის შუქზე ვთბები
მე, არც სულელი და არც ჭკვიანი.
აშრილდება გზაში ტოტები,
დაწვენილ ვაზებს
ვკოცნი და ვაქებ...
რა მენაღვლება,
რა მედარდება,
ლხინია იქით, ლხინია აქეთ!
არ ვარ ვერტერი,
არც ფაუსტივით
დაფიქრებული და ნაღვლიანი.
მე სხვა ვინმე ვარ,
ხელში დამბაჩით
არ დავეცემი შუბლისისხლიანი!
გული იწვება,
მინდა სიცოცხლე!
მოდით, მომყევით მე ვარ მინდია!
ღმერთი მიწყურება?!
რა დროს წიგნია, რა დროს ლაყბობა?
მასვით, სანამდე სული მიდგია!
როცა იქნება,
დამეძინება,
ვერ გამოაღვიძებს მაშინ ვერავინ.
სანამ ვიცოცხლებ,
მწვავედეს ოცნება
და განმერიდოს ბედი — მზვერავი!
დათოვა მთები...
რა ლამაზია
მათი მოწმენდილ ცასთან ღრეობა.
დიდებულია,

თვალშეუვლები
მათი გულმკერდი, ჯავშან — ხეობა!
მეც მთასავით ვარ
მიტოვებული,
მაგრამ არ მტოვებს ბედი მტარვალი.
ქარში, წვიმაში,
დარში, ავდარში
ფრიალებს ჩემი თეთრი შარვალი!
ზოგჯერ ამანთებს
მოუსვენრობა
მაინც ვიძახი: — „რა სიმშვიდეა!“
ყველამ დამტოვოს!
მტერი, მოყვარე
მე ფეხებზედაც აღარ მკილია.
ქარი... ნაგავი...
სიცარიელე...
რა საცოდავი სანახავია!
დამისხით ისევ
ჩემი მაჭარი,
აღარ მცალია, აღარ მცალია!
ფოთლები ცვივა, დგება ზამთარი,
ქარი შეხვდება
სტვენით ალიონს
მე აღარ მცივა,
და უდარდელად
ღინჯად ვაბოლებ თიხის ყალიონს.

1939 წ. შემოდგომა.

1940 წელს ჩემი ნათლულის ბიძაშვილმა თამარმა, დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტის უცხო ენების ფაკულტეტი და მისი სურვილის წინააღმდეგ, თბილისის ნაცვლად, ჩვენთან, ზესტაფონში დანიშნეს გერმანულის მასწავლებლად. თამრო ჯავრით აღარ იყო; შეგვიკლა ხელში მოთქმა—გოდებით, ჩვენ უფრო ვახელდებით და იყო ერთი სიცილ—ხარხარი. ბოლოს ლექსიც გამოვუთქვი „თბილისელი „ლერერინი“.

ეს ლექსი თამარს ისე მოსწონდა, რომ აღარ იშორებდა. მალე სანადელს მიაღწია და თბილისში გადაიყვანეს. იქ ყველას აკითხებდა, ვისაც კი იცნობდა. ერთ დღეს მისგან წერილი მივიღე, თუ თანახმა იქნები, „ნიანგში“ დაბეჭდავენო. მე რა მენაღვლებოდა, დავეთანხმე. მერე დაბეჭდეს თუ არა, არ ვიცი.

ასეთია „თბილისელი „ლერერინის“ ისტორია! სიმართლე რომ ითქვას, ზოგიერთი ადგილი ახლაც მომწონს — კარგად არის დანერილი, ზოგი კი არ ვარგა — ტრაფარეტულია, თუმცა მე რად ვინუხებ თავს?! ამას მომავალი კრიტიკოსები განსჯიან და პირუთვნელ განაჩენსაც გამოიტანენ ისტორიისთვის გადასაცემად.

თბილისელი „ლერერინი“

თბილისიდან მასწავლებლად
ჩამოვიდა ჩვენთან თამრო,
მოიტანა კაბა, ტუფლი
და წიგნები მთელი თარო.
მოიტანა სევდით სახსე
გული დარდით ანათროლი.
ტირის: „გვერდით არავინ მყავს
მეგობარი, თანატოლი.
ოცნების მზე ჩაესვენა,
სიხარულის დაშრა წყარო.
დამიტირეთ მეგობრებო,
იქვითინე გლოვის ზარო!
ვის მივმართო, ვინ გამიგებს,
აღარა ჩანს არსით შველა...
დაუბნელდეს მას სიცოცხლე,
ვინც ნათელი დამიბნელა.
სად წავიდე, სად ვეძებო
დაკარგული ნატვრის თვალი?!
გზა ეკლით მაქვს დაფენილი,
გულს მედება ცეცხლის ალი!
აღარ ჟღერს და აღარ მალხენს
მშობლიური ტკბილი ქნარი.
ჩემი ბაღი გატიალდა,
შიგ ყვავილობს ეკალ-ნარი!“
აგონდება „მუშტაიდი“...
„გალავინსკი“... დროსტარება...
მეგობრები, გულის სატრფო,
გაფრენილი ნეტარება.
აგონდება ვალსი, ტანგო...
მოგონება წვავს და აღნობს.
თბილისიდან გადაკარგვა?!

„ახ, კაკეტო ნეპრიატნი!“
ცრემლის ტალღამ გაიტაცა,
წვალობს, არ ჩანს არსად ფონი:
იქ – თბილისი მშვენიერი,
აქ კი უმნო ზესტაფონი!
როგორ გაძლოს?! ამაოა,
ვანუგემოთ, ხელი ვუწყოთ,
სად მომხდარა, ბატონებო,
რომ ცოცხლობდეს თევზი უწყლოდ?!
ვის უნახავს ფარშევანგი
საქათმეში ბაწრით ებას?!
ან თამრიკო ზესტაფონში?!
შაბაშ, მაგის მოთმინებას!
ეგ ორლობეც ვიწრო, ბნელი
მადმაზელს გულს დარდით უვსებს;
ლამით როგორ გაიაროს,
ხომ წაიმტვრევს ტუფლის ქუსლებს?!
დარდობს: „ყველა დამივიწყებს,
წაიშლება ჩემი კვალი;
მზე წარსულთან ჩაესვენა
დამიბნელდა მომავალი!
ვაჰ, თუ თბილისს ჩემს მეგობრებს
გაუჭირდეთ ჩემი ცნობა
და მათ გულში სამუდამოდ
მეგობრული ჩაკვდეს გრძნობა!“
ველარ შეძლო მწუხარების
განქარება, დავიწყება
და უძილო დამეების
დარაზმულა მთელი წყება!
აღარ ათბობს ჩვენს „ლერერინს“
არც მზის სხივი, არც ანცობა. –
მეც ვერაფრით ვანუგეშე,
შერცხვეს ჩემი ვაჟკაცობა!
რა ვქნათ, რომელ მკითხავს კკითხოთ,
ვით შევბოჭოთ თამროს დარდი?
ან რა ხერხით ავაყვავოთ
მის ბაღში ია-ვარდი?!
რა ვქნათ, როგორ შევაყვაროთ
ეს პატარა ზესტაფონი?

ან რა რჩევა მოვიგონოთ,
 მისთვის საქებ-მოსაწონი?
 აღარ ვიცი... ნულარ მკითხავთ...
 თქვენთვის ნება მომიცია, –
 სინჯეთ თქვენი მოხერხებაც,
 შეაყვარეთ პროვინცია!
 იგი მხოლოდ თბილისს ნატრობს,
 მას თბილისი ეტყვის ნანას;
 ცოდვა აღარ მოასვენებს,
 ვინც აქ ძალით მოიყვანა.
 თბილისია მისი ღხენა,
 ოცნებით იქ ასპარეზობს...
 „პადუმაემ“, ძლიერ უნდა
 ჩვენი ცაცხვი, ჩვენი ეზო!
 თბილისშია მისი ფიქრი,
 იქ ლაღობს და იქ თამაშობს...
 ზესტაფონი?! ტევრის სკოლა?!
 „ო, გოსპოდი, ეტო სტრაშნო!“

რადგან მეც მკლავს მისი დარდი,
 სახე ცრემლით დანასეტყვი,
 ერთხელ კიდეც დავარიგებ,
 საბოლოოდ ამას ვეტყვი:
 „თამარ ხანუმ! მომისმინე,
 არ გამიწყრე, გენაცვალე!
 ზვალ დიღასვე, თუ ღმერთი გწამს,
 ზესტაფონი დაგვიცალე!
 აქ სხვა ვინმეც გამოჩნდება
 რომ გვასწავლოს ანი-ბანი...
 შენი ხმისგან დაისვენებს
 ჩვენი ყურის ბარაბანი!
 დაიქცევა ზესტაფონი?!
 ქვეყნად ხალხი ვინ დალია!
 ბილეთს თვითონ მე ავიღებ,
 „პრაშჩაი და სვიდანია!“

24. VIII. 1940წ. ქ. ზესტაფონი.

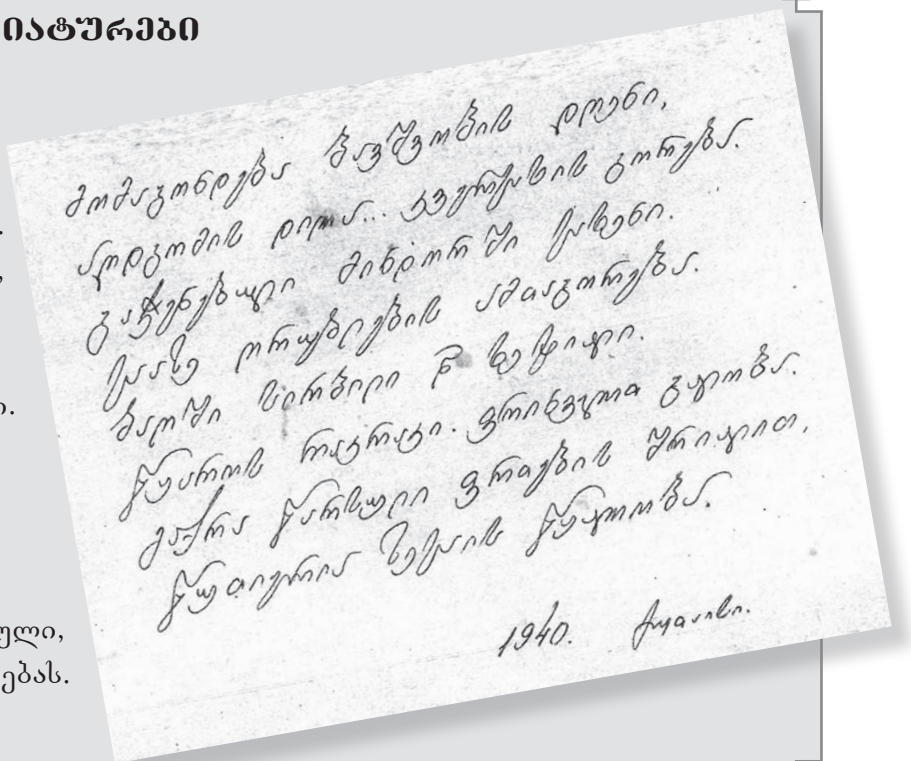
მინიატურები

***

ყველა რჩეული გამინაპირდა,
 არჩევანში მყავს ახლა ხონელი.
 ჩემი გრეთხენი, ჩემი მათილდა,
 თვალმარგალიტი აუწონელი.
 ის ბეატრიჩე არის ნამდვილად,
 მე კი დანტე ვარ ზესტაფონელი.

***

მოსაღამოვდა და ფერწასული
 იწვის დაისი ცეცხლის ალებად,
 უცქერს მზის ჩასვლას ერთი ასული,
 როგორც საკუთარ გარდაცვალებას.

22 ივნისს დაიწყო დიდი სამამულო ომი. 28 აგვისტოს გამინვიეს არმიაში. 1942 წლის მარტამდე ვსწავლობდი თელავის სამხედრო სასწავლებელში.

ამ ხნის განმავლობაში მხოლოდ ერთი ლექსი დავწერე. აკი, ძველთაგანვე ცნობილია: „როცა ზარბაზნები გრიალებენ, მუხები სდუმან...“

მისალოცი პენერას დღეობაზე

დღეს შენს სურათს, შენს მაგივრად,
ვეფერები, ვკოცნი, ვლოცავ...
დღეს შორიდან, შორს წასული,
დაბადების დღეს ვილოცავ!

შენს ბარათებს ვესაუბრე,
შენმა კილომ ნაღვლიანმა
შემიცვალა ხასიათი,
გული დამიდარდიანა.

დღეს არა ვარ შენს გარშემო,
ალარ დარდობს შენთვის დარი!
მე სადა ვარ, ჭაჭუ-სადა,
ნათლიმამი საით არის?!

დღევს შენს სუფრას ვერ შეამკობს
სადღეგრძელო, ჩვენგან თქმული.
არ გაგართობს ჩემი ლექსი,
დღეობისთვის გამოთქმული.

ვერც მაცინებ, ვერც გაცინებ,
შუბლი რისხვით დასერილა.
შურისგების წმინდა ფიცი
მკერდზე სისხლით დაწერილა.

მე თუ ამ ფიცს ვუღალატო,
ნულარ მეტყვი ნათელ-მირონს,
დამიბნელდეს განთიადი,
ტყვიამ გული განმივმიროს!

ცეცხლით უნდა ამოვბუგოთ
საზიზღარი ჩვენი მტერი,
რომ კვლავ ლხენით გაგიოთენდეს
ოცდაოთხი დეკემბერი!

1941 წ. თელავი

რომ იფეთქოს განთიადმა,
მზის სხივებით გათბეს ზეცა,
რომ ეს მძიმე განსაცდელი
ლხინით ვიზლოთ ათასკეცად!

.....

დღეს შენს სურათს, შენს მაგივრად,
ვეფერები, ვკოცნი, ვლოცავ.
დღეს შორიდან, შორს წასული,
დაბადების დღეს ვილოცავ!

24. XII. 1941 წ. თელავი

1942 წლის მარტში დავამთავრე სამხედრო სასწავლებელი. განმამწესეს 414—ე ქართული დივიზიის ერთ—ერთ ლეგიონში ნალმმტყორცნთა ბატარეის მეთაურად.

დაიწყო ფათერაკებითა და თავგადასავლებით სავსე საბრძოლო ცხოვრება. 1942 წლის განმავლობაში მოვიარეთ ბუღინაკსკი (თემირხან—შურა), მახაჩკალა, დაღესტანის რამდენიმე აული, ვედენო, გროზნო... პირველი საბრძოლო ნათლობა თერგის ნაპირებთან მივიღეთ და კარგა მაგრადაც შევირუჯეთ თოფის ნამლით.

ლექსებს იშვიათად ვწერდი, ან კი რა მელექსებოდა! მხოლოდ რამდენიმე ლექსის სათაური შემოუნახავს ჩემს მაშინდელ ჩანაწერებს: „დაღესტანის მთებში“, „მთის მდინარე“, საქართველო და დაღესტანი“, „მისი ლამაზი თვალების მონა“. როცა აზოვის ზღვის პირას ვიბრძოდით, ტყვიამ მარჯვენა ბეჭი გამიხვრიტა და ეს ლექსები ბრძოლის ველზე დარჩა.

საქართველოში წერილებს ხშირად ვაგზავნიდი. მიუხედავად იმისა, რომ ძლიერ ცუდ პირობებში ვიყავით, ვცდილობდი წერილები სახუმარო ტონით მეწერა. ხან სასაცილო ამბებს ჩავურთავდი ხოლმე შიგ და ხან პატარ—პატარა იუმორისტულ ლექსებს. ეს ორი ლექსი მაშინდელ წერილებში ვიპოვე:

* * *

ზესტაფონზე ვოცნებობდი,
გამიყენეს დაღისტანსა,
მაგრამ ამას არ დავეძებ,
თუკი შერჩა თავი ტანსა.

* * *

გავიტან, მკერდით გავანგრევ
გერმანელების მარწუხებს —
ნურც ჩემი დარდი გექნებათ,
არც თქვენი დარდი მაწუხებს.

1942 წ.

1943 წლის 1 იანვარს მოზდოკის მისადგომებთან დაიწყო გრანდიოზული შეტევა. ბრძოლით გავიარეთ ქალაქები და სტანიცები, თვალუნვდენელი ტრამალები და ველები.

თებერვლის შუა რიცხვებში სულ ახლოს ვიყავით აზოვის ზღვასთან. აქ შეგვხვდა ერთ—ერთი უმძიმესი და უსაშინლესი ბრძოლა, რომელმაც ჩვენი დივიზია რამდენიმე თვით გამოიყვანა მწყობრიდან. 23 თებერვალს გამთენიის ხანს, მეც დავიჭერი.

ბატარეაში დავბრუნდი ივლისის პირველ რიცხვებში. დივიზია მალე კვლავ ჩაება ბრძოლებში. 1943 წლის დამლევს ქერჩის სრუტესთან ვიდექით. გაღმით მოჩანდა ყირიმის ნახევარკუნძულის ცეცხლის ალში გახვეული სანაპიროები. მეორედ დაჭრა იქ მელოდა... 1944 წლის 9 თებერვალს ყუმბარის ნანსხვრეემა თავი გამიტეხა და ქუდიც უგზო—უკვლოდ დამიკარგა!

ქართულმა მწერლობამ დიდი დანაკლისი განიცადა: 1943 წელს აღარაფერი დამინერია!

* * *

1944 წლის 9 მაისს ავიღეთ სევასტოპოლი, 12 მაისს გავწმინდეთ ხერსონესის კონცხი. ამით დამთავრდა ყირიმის ოპერაცია.

1944 წლის 12 მაისის შემდეგ ჩვენს დივიზიას ბრძოლებში მონაწილეობა აღარ მიუღია. დავრჩით ყირიმის ტერიტორიაზე. ვანარმოებდით პირადი შემადგენლობის სამხედროპოლიტიკურ სწავლებას, ვატარებდით მანევრებს, ვეხმარებოდით ადგილობრივ მოსახლეობას.

თავისუფალი დრო საკმაოდ მრჩებოდა: ვკითხულობდი წიგნებს, ვანარმოებდი ჩანაწერებს, ვწერდი ლექსებსაც. 1944 წელსაა დაწერილი „სალამი საქართველოს“, „დაპირებათა მომავალი“, „მელაღური“, „უფრო მეტი სიხარული“, „ფრინველთა გუნდი“. ამათგან „სალამი საქართველოს“ დაიბეჭდა ჩვენი დივიზიის გაზეთში — „სამშობლოს დამცველში“. ლექსს მოვანერე ჩვენი ერთ—ერთი მებრძოლის, ლექსო სეხნიაშვილის სახელი და გვარი. ასეთია მისი ისტორია. დანარჩენი ლექსები კომენტარების ღირსად არ მიმაჩნია.

სალამი საქართველოს

სალამი, ჩემო სამშობლოვ,
სალამი საქართველო,
შავი ზღვის პირას მდებარე,
საქებო, სანატრელო!

აულებელო სიმაგრე
და მტრების გულის მკვლელი;
ზოგან ზეცაში აჭრილხარ,
სიმაღლით თვალის მჭრელო.

ზოგან ხვეულო, კლაკნილო-
ქედებო, მწვანე მთებო;
ზოგან კი ვაკედ გაშლილხარ
ზურმუხტო მინდორ-ველო;

ნაირ-ნაირო ყვავილო-
ხალიჩასავით ჭრელო!
ოქროს და ვერცხლის მადანო,
სიმდიდრე ულეველო...

თავის დროდადრო მზე-წვიმაც,
ავადმყოფთ განმკურნელო;
მოყვრის მოყვრულად დამხვედრო,
გულუხვო მასპინძელო!

შენს დასაცავად წავსულვართ,
დაგიცავთ სასახელოდ,
ჩვენი გმირული ბრძოლებით,
შენ უნდა გასახელოთ.

ვერ გაიხარებს მტრის გული,
დღე დაუდგება შავი;
უნდა გავჟღიბოთ, განვდევნოთ,
ბოროტია და ავი.

გნატრობ და გნატრობ შორიდან,
იმ ბედნიერ დღეს ველი,
რომ მტერზე გამარჯვებულმა,
კვლავ ჩამოგართვა ხელი!

სალამი ჩემო სამშობლოვ,
სალამი საქართველო,
ჩვენო გამზრდელი დედაო,
დედისებრ სანატრელო!

1944 წ. ყირიმი.

ფერისცვალება

ბალში დავტოვე ერთი ყვავილი,
დავემშვიდობე ცრემლმორეული.
მან მწველი კოცნით დამაჯილდოვა
და დამილოცა გზა შორეული.

მითხრა: „მიდიხარ... მე სიყვარულის
ცივ სამარემდე ვიქნები მცველი,
ჩემი ეკლები მექნება ფარად,
რომ დაგხვდე სხვისგან ხელუხლებელი!“

წამოველ... წმინდა ნიშნად ვიახლე
მისი სინაზე, მშვენება სრული,
მაგრამ მან ფიცი გადაივიწყა
და სამუდამოდ მომიკლა გული.

სხვას ბროლის მეგრდი გადაუშალა
და ვახდა მისი მონა-მსახური.
არც მე მივიწყებ... თურმე საჩუქრად
ჩემთვის ეკლები აქვს შემახული!

20. X. 1944 წ. ყირიმი,
ალტიპარმაკი.

უფრო მეტი სიხარული

უფრო მეტი სიხარული,
უფრო მეტი აღმაფრენა!
მომენატრა სიყვარული.
შენთან ერთად სმა და ლხენა!

ბაგე ბაგეს დაეკონოს,
კოცნამ კოცნას უთხრას ქება;
ცეცხლით სწვავდეს ჩვენს სარეცელს
გიჟურ გრძნობის აფეთქება!

წელში მოხრილ სიბრძნის მამებს
დავულოცოთ წიგნის თარო.
შენც ჩემს ფიქრებს იმეორებ,
დაიქუხე შვების ზარო!

ო, რამდენი მიდგას თვალწინ
სისხლის ღვარი, ძვალთა ხროვა.
მეც მოვკვდები და სიცოცხლე
ხელმეორედ აღარ მოვა.

უფრო მეტი სიხარული.
უფრო მეტი ჩანგთა ჟღერა;
ტროფობის გარდა,
ტროფობის გარდა,
არაფერი აღარ მჯერა!

10. VII. 1944 წ. უკრაინა

მელალური

სტირის, მოსთქვამს მელალური,
შვილს ეძახის დაკარგულსა,
ნალველი და მწუხარება
არ ასვენებს დედის გულსა.

ხან ხეს ჰკითხავს შვილის ამბავს,
ხან ყვავილებს, ხან ბალახებს,
ცრემლი ალბობს ყვითელ კაბას,
მგლოვიარე დედის სახეს.

მისი კვნესა უნუგეშო
ისმის, როგორც გლოვის ზარი,
ღრუბლად ეკვრის ცის კამარას
და ველ-მინდვრად ფანტავს ქარი.

„- შვილო, სად ხარ, ერთი სიტყვა
დააბარე ქარის ქროლვას!
დედა აღარ გაგონდება,-
გაგიტაცა მტერთან ბრძოლამ.

ლამეს შენზე დარღით ვტეხავ,
ღლეც გამიხდა შვილო, ბნელი –
დაგეძებ და ვეღარ გპოვე,
შესრულდება სამი წელი!

გზრდიდი, ძუძუს გაწოვებდი,
გიმღეროდი „იავ-ნანას“,
გაიზარდე, ვზეიმობდი
შევხაროდი ამ ქვეყანას.

წახველ, გული თან წაიღე,
არ ჩანს შენი გზა და კვალი,
დააობლე კარმიდამო,
სახლი-ეზო, მიწა-წყალი!

შვილო, შენი მოგონება
გახდა ჩემთვის გულსაკლავი;

ცოცხალი ვინ გამახაროს,
მკვდარს ვინ დამიხუჭოს თვალი?

ცრემლით ვნამავ მე, შენს აკვანს,
შენს მშობლიურ არემარეს
თუ ცოცხალი აღარ მყავხარ,
რომ ვნახავდე შენს სამარეს.

მკერდზე მიწას აგაცლიდი,
მოვკვდებოდი შენთვის შვილო –
სიკვდილს შენთან გავიყოფდი
სიცოცხლეზე უფრო ტკბილო.

შვილს დედის ხმა აღარ ესმის,
დასწოლია მიწა შავი,
მან გმირულად ბრძოლის ველზე
მამულისთვის დასდო თავი.

მტერს დაუხვდა, ვაჟკაცურად
შეაგება ბასრი ხმალი,
არ დაუთმო სათრეველად
მშობლიური მიწა-წყალი.

დაჭრილმა ზე აიწია
და სთქვა ყველას გასაგონად
ათჯერ მომკლან, ასჯერ მომკლან,
არ გავხდები სხვისი მონა!

დედის ამავს, სატროფოს ნამუსს,
ვინც არ იცავს, იყოს კრული.
კვდები, მაგრამ გამაცოცხლებს
მე სამშობლოს სიყვარული!

ვინაც ნახოთ, გადაეცით
ჩემი სიტყვა მშობელ დედას;
გმირად მზრდიდა, გმირად კვდები
გმირულ ბრძოლის ალაგზედა.

ზღვის გადაღმა, მთის გადაღმა –
სითბოა, თუ თოვს და ჰყინავს,
ვაჟკაცს მხნეს და შეუღრეკელს
სამუდამო ძილით სძინავს.

ნულარ სტირი, მელალურო,
ნუ შეგცვლია ყვითლად ფერი,
გმირს, დაცემულს ვაჟკაცურად,
ცრემლთა ფრქვევა არ შეჰფერის.

6 ივლისი, 1944 წ. ყირიმი.

ფრინველთა გუნდი

მზე ჩადიოდა... ყირიმის მინდვრებს
ეპარებოდა ღამის ბინდ-ბუნდი;
ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ
ემუერებოდა ფრინველთა გუნდი.

ერთი ჩიტუნა მოწყდა მეგობრებს
და ძირს დაეშვა ღონემიხდილი,
ბელით განწირულს უცხო მხარეში
უღარაჯებდა ავი სიკვდილი.

გუნდი კი თავის გზით მიფრინავდა,
ზვრებს მთები ცვლიდა, მთებს კი ტყე-ველი,
ათასთა შორის ერთის დაკლება
იყო მცირე და შეუმჩნეველი...

მე ავიყვანე ხელში ჩიტუნა
და ერთი ფიქრი მწვაავდა, მდაგავდა,
რომ მეგობრებმა მეც მიმატოვეს,
რომ ჩემი ბელი მის ბელს წაჰგავდა!

ათასი ნახავს მშობლიურ ბუდეს,
წარსული ისევ განმეორდება,
მე კი შევჩერდი შუაგულ გზაზე,
შინ აღარავინ მიმელოდება.

29. 10. 1944 წ. ყირიმი.

ღაპირებათა მომავალი

ჩემი საქმე კარგად მიდის,
აკერ სამი წელია, –
ყველასათვის საოცნებო,
ნამდვილ სანატრელია!

ლხენა გულში არ ეტევა,
სულ მთლად გარეთ გამოდის,
სიხარულის ცრემლი ცრემლზე
თვალზე ღვარად ჩამომდის.

რომელ სახლსაც დავინახავ,
ჩემი სახლი მგონია;
სადაც შინელს წავიხურავ,
ყველგან ზესტაფონია!

არ სრულდება ეს გზა გრძელი,
ზღვები, მთები, კორდები,
მაგრამ რაც რომ შორს მივდივარ,
უფრო ვიახლოვდები.

ვნატრობ ჩვენი კუთხის ნახვას,
ნიავეს, ჩრდილებს, მზიგულებს.
თუ ბერლინში ჩავალწიე,
ზესტაფონში მიგულებთ!

* * *

წერილებს მწერთ ტუჩზე კოცნით,
ათას რამეს მპირდებით;
უმენობა გვაწუხებსო,
უჩემოდ ქორწინდებით.

მეუბნებით: „არ გეწყინოს,
მალლა ღმერთმა იცისო,
ჩამოხვალ და გაქეიფებთ,
ქორწილი შენ ვიცდისო.“

მიმარაგებთ ღვინოს, გოჭებს,
ზურნას, დუდუკს, ჭიანურს,
დავბრუნდები, მოვუნდები
ქორწილებში სიარულს.

მაგრამ, ვაჰ თუ ბედისწერამ
ძველებურად მაწამოს,
სამ წელიწადს ნაპატიჟევს,
მჭადიც არვინ მაჭამოს!

* * *

მაიმედებთ: „გულს ნუ იტეხ,
აქ ჩამოდი შვილო და
არ დაგტოვებთ უსახლკაროდ,
უძირ-უცოლშვილოდა.“

ამირჩიეთ საპატარძლოდ
თამრო, მარო, ჟენია...
თუმც ამდენხანს უცოლობა
ძნელი მოსათმენია,

მაინც ვითმენ, უძიროა
მოთმინების ფიალა,
თუ ცხოვრებამ ბედის ჩარხი
წაღმა დაატრიალა!

მაგრამ, ვაჰ, თუ დაპირებამ
ჩაიაროს უკვალოდ:
ვერ ვიშოვო სიძის ჩოხა,
დავრჩე ისევ უქალოდ;

მითხრათ: „შენი მაჭანკალი
ვინ ყოფილა, ვინ არი?!
სასიძოდ არ გამოდგები
უქნარა და მძინარი!

მიაკითხე ნატოს, კატოს,
თებროს, მაკოს ფუციას;
თუ კოჭლი არ მოგათხოვონ,
ვინ მოგიშლის ბრუციანს?!“

მეც მაღლობას გადავიხდით,
წავალ, ვიწყებ ძიებას,
არ მოვყვები სოფელ-სოფელ
კითხვა-გამოძიებას.

ვინც შემხვდება, წამოვიყვან
ქეიფით და ღზინითა.
ქორწილს მე არ გადავიხდი,

ოქროპირის ღვინითა!

ნათლიმამი, მამამია,
სოსო და სხვაც მრავალი,
მწერენ: „მოდი, შენთვისაა
ჩვენი ჭური, მარანი;

შენ ოღონდ სმა შეიძელი,
რას გვიქვია ზარალი?!
იმდენს გასძევთ, რომ იძახო
ჰარი-ჰარი-ჰარალი!“

მაგრამ, ვაჰ თუ სინამდვილემ
ცრემლი დამაღვრევინოს,
კოდის წყაროს ცივი წყალიც
არვინ დამალევინოს!

მითხრან: „თოხი გამოპირე,
ასეთი გვაქვს წესია:
შენს მოყვანილს რომ გადაჰკრავ,
უფრო უკეთესია!“

სხვისმა ღვინომ თრობა იცის,
შენმა – შეზარხოშება...
ყველგან ქეიფს ნუ მოელი,
სადაც მოგეხოშება!“

1944 წ. ყირიმი.

1944 წელს დაიწერა ეს სახუმარო ლექსიც „პეტრე სევასტოპოლელი“. მისი დაწერის ისტორია ასეთია:

ჩვენს ლეგიონში „OBC“-ის, ანუ ტანსაცმელ-ფეხსაცმელებით მომარაგების განყოფილების უფროსად მუშაობდა კაპიტანი პეტრე თ. როცა სევასტოპოლი ავიღეთ და უკან ვბრუნდებოდით, პეტრემ გერმანელების რაკეტები იპოვა და თან წამოიღო. მეზრძოლები ამ რაკეტებს მოხერხებულად ხსნიდნენ, შიგ ჩაკეცილ აბრეშუმის პატარა პარაშუტებს იღებდნენ და ცხვირსახოცებად ხმარობდნენ ხოლმე. პეტრემაც მოინდომა რაკეტის გახსნა, დაუნყო წვალეზა და იმდენი უჩხიკინა, სანამ ხელში არ აუფეთქდა. სანიტრებმა პეტრეს ხელი შეუხვიეს და კისერზე ჩამოჰკიდეს.

ოფიცრებმა სასაცილო იშოვეს: პეტრემ სევასტოპოლთან გერმანელების „დოტი“ ააფეთქა, ფრიცები განყვიტა, მაგრამ თვითონაც მძიმედ დაიჭრაო. ეს მით უფრო სასაცილო იყო, რომ პეტრე ფრონტზე არავის უნახავს; როგორც ეშმაკი საკმეველს, ისე გაურბოდა ცეცხლის ხაზს. როცა ლეგიონი იბრძოდა, ის იჯდა თავის საწყობში და უცდიდა, როდის ნავიდოდით წინ ან როდის გამოვიქცევოდით უკან, დატვირთავდა თავის ფურგონებს და ჰაიდა!

ვნახოთ, ერთხელ მოვიდა ჩემთან კაპიტანი შიო თ. და მთხოვა პეტრეს ფათერაკთან დაკავშირებით ლექსი გამომეთქვა. მაშინ პეტრეზე გულმოსული ვიყავ — ასი წყვილი ახალი ჩექმა მიიღო, დაარეგა, მე კი ერთი წყვილიც არ მომცა. სამაგიეროს გადახდა მომინდა და შიოს ადვილად დავეთანხმე, ერთ საათში ლექსიც ჩავაბარე. შიომ ერთი ეგზემპლიარი პეტრეს გაუგზავნა საიდუმლო ბეჭედდასმული, დალუქული კონვერტით, მეორე კი ერთ მეჩონგურე კახელ მეზრძოლს მისცა, რომელმაც ლექსი სასიმღეროდ გააწყო და ჯარისკაცთა კარვებში ჩუმად ღლინებდა ხოლმე. იყო ერთი სიცილ-ხარხარი!

განრისხებულმა პეტრემ ეჭვი ჩემზე მოიტანა და შემომიტია: „— შენ არ იცი მე ვინა ვარ, ერთი დაკვრით გაგაფრენო“. გუნებაში გამეცინა, არტილერიის ოფიცერს ნიფხავ- პერანგის სანყოფის გამგე მიპირებდა შეშინებას! მე ვუთხარი: „— წყნარად იყავ, თორემ ლეგიონის კი არა, მთელი დივიზიის საჩონგუროდ გაგხდი, ისეთ რამეს დაგინერ! აბა, როგორ გეგონა, ასე იოლად შეგარჩენდი უჩექმოდ დატოვებას მეთქი?!“ ამ მუქარამ ისე იმოქმედა, რომ მართლა დანწყნარდა: „— კარგი, კარგიო!“ — თქვა და წავიდა.

ამის შემდეგ სულ სიცილით და სალამ—ქალამით მხვდებოდა ხოლმე, რაც კი რამ მოუვიდოდა სანყოფში, პირველად მე მაძლევდა ხოლმე. ჩემზე კარგად ჩაცმული, ლეგიონში კაცი აღარ დადიოდა.

სახუმარო ლექსები, ამის გარდა, სხვებიც ბევრი მინერია. მიუხედავად იმისა, რომ მათი უმრავლესობა ხელოვნების თვალსაზრისით არაფერს წარმოადგენს, ბევრს გვაცინებდა ხოლმე ლაშქრობისა და შესვენების დროს, ხანგრძლივ ბრძოლებსა და წუთიერ დროსტარებაში.

პეტრე სევასტოპოლი

პეტრეს გმირობის ამბავი საწერად მეტად ძნელია:

ზოგი რას ამბობს, ზოგი — რას, ყველა დიდების მთქმელია.

შემეკრიბა და მეწერა, გამოდიოდა გრძელია,

შევამოკლე და დავწერე — საამოდ მოსასმენია!

„ზურგის ოფიცერს“ ეძახდნენ, ამაზე გული სწყდებოდა,

იყო სიცილი—ხარხარი, კაცი დარდისგან ჭკნებოდა.

სხვების გმირული ამბების მოსმენაც ეძნელებოდა,

„გამიშვი, ფრონტზე გამიშვი!“ — მაღალ ღმერთს ეხვეწებოდა.

*

სევასტოპოლს მიაშურა და მტრის წყვეტას მიჰყო ხელი,

სადაც დაჰკრავს, მტვერი ასდის, დაკრულია ძნელზე ძნელი;

ვერ აჩერებს ზარბაზანი, ყუმბარები, ტყვია ცხელი,

მტერს იქ რალა გააჩერებს, სადაც მივა პეტრე ძველი?!

თერთმეტ მაისს, დილით ადრე, „ოვეესში“ დაიბარა:

„— მე მივდივარ, თქვენ აქ დარჩით, მტერმა რაც ჰქნა, ისიც კმარა,

ან მათ გაჟღელეთ, ან მომკლავენ, მან მოიგო, ვინც იჩქარა!“

გვენცაძესაც გადასძახა: „— შემიკაზმე ცხენი ჩქარა!“

ანდერძად ეს დამიგდია: — მოუარეთ საწყობს კარგად,

არაფერი დამიკარგოთ, ჯანდაბას, რაც დაიკარგა!

რაც გაქვთ, იმასაც დასჯერდით, სხვას ნურაფერს აიბარგავთ,

თუ ბრძოლიდან ვერ დავბრუნდე, მომიკითხეთ, ნუ დამკარგავთ!“

*

პორტის ახლოს „დოტი“ იღვა, „დოტს“ იცავდა ჯარი მტრისა,

კაცი ახლოს ვერ მიუდის, ტყვიამფრქვევი ცოფებს ყრისა.

ვესროდით და ვერ ავიღეთ, ყუმბარები ვერა სჭრისა,

პეტრემა თქვა: „— მე მიყურეთ, ამოგყაროთ ჯავრი მტრისა!“

„პოპლასტუნსკი“ „დოტში“ შეძვრა, შიგნით დახვდა ათი კაცი,
მუშტებით და მუჯლუგუნით გააცალა ყველას ქანცი.
ცხრა მოახრჩო, მეათესაც გაუსწორა უცებ თვალი,
რაკეტინცა ესროლა და... თვით მოედო ცეცხლის ალი.

პეტრე იწვის, არსად არის ჩასაქრობად წვეთი წყალი,
ვინც უყურებს, გაიძახის: „- სად იწვება ეს საწყალი!“

*

ბოლოს მაინც გაიმარჯვა, წამოიღო დიდი დავლა,
ცხრა ბატინკა, ცხრა შარვალი, სხვა მრავალი ხათაბალა.
ერთი ათ კაცს გაუსწორდა, ამას ჰქვია გმირის ძალა
უთოფოდ და უზარბაზნოდ ფრიცებს სული გააცალა.

დაჭრილია, პოლკს არ ტოვებს, თუნდაც მოკვდეს, არსად წავა...
ღირსია და ფართო მკერდზე დაიკიდებს ორდენ „სლავას“.
მისი ქება დაურჩება სევასტოპოლს, ბალაკლავას,
პორტში ძეგლსაც დაუდგამენ, ეს ცხადია თავისთავად!

ქართველებიც მოვალე ვართ, პეტრე ვიცნოთ გმირთა გმირად,
გადავრიცხოთ „ტილავიკი“ „სტრაევი“ კამანდირად,
რომ საწყობის მაგიერად წინ გაუძღვეს ბატალიონს
და რადიომ მისი ქება ჩაუტანოს მტკვარს და რიონს.

1944 წ. მაისი, ვერხნი-ჩორგუნი.

1944 წლის დასაწყისში ყირიმის ნახევარ-კუნძულზე გადავედით და შეტევისათვის დავინწყეთ მზადება.

სიკვდილის ანგელოზმა მიმართულება ბერლინისაკენ აიღო... ფრონტი და ზურგი გამარჯვების სიახლოვით ცოცხლობდა. ბრძოლის ველზე უამრავ წერილს ვღებულობდით. როგორ გვამხნეებდა ეს წერილები!

ერთ დღეს პოზიციაზე მომიტანეს ზესტა-ფონიდან გამოგზავნილი წერილი, ლექსად ანყობილი და წითელ-ყვითელ ყვავილებით მოქარგული. ამ ბარათს ირას ამხანაგი — ელიკო დევდარიანი მწერდა. აი, მისი ასლი:

„დათიკოს!

სამშობლოსათვის თავდადებულ მებრძოლს, ჩვენთვის საამაყოს და პატივისცემს — ძღვნად თაიგულის კონა.

გულწრფელი სალამი, გამარჯვება, ხანგრძლივი სიცოცხლე, სახელის მოხვეჭა ... აყვავებულ

საქართველოში, ოჯახში, მეგობრებში გამარჯვებული დაბრუნება.

„კპირვას კმას, ღაპითს!

რა საამურად გალობს აქ შაშვი,
რა ლამაზია ფოთოლზე ნამი!
მხოლოდ ფოლადის კალმით წერის დროს
არსით არ მესმის არავის ჩქამი.

უკვე აყვავდა და გაზაფხულდა
საქართველოში, ჩვენსა მხარეში.
ჰა, ყვავილები, აქ რომ იზრდება,
მათ არ აშინებთ მტრების თარეში.
ეს სტრიქონები მე მოგიძღვენით
და იმედია არ გეწყინებათ.

პატივს მეგობარს, თან და-ძმობას ვცემ,
წერის დროს შუქი მე მეფინება.
თან პატივსა ვცემ სამშობლოს დამცველთ,

გულწრფელი სალმით ვიკითხავ ყველას,
 თუმც ბევრს პირადად მე თქვენ არ გიცნობთ,
 მაინც კარგია თვენს მიმართ წერა.
 ძმაო და ძმებო, იხარეთ ყველამ,
 თან გაახარეთ მშრომელთა მასა.
 მაღლობას ვუძღვნი ჩემსა ძმას დავითს,
 მოკითხვითა რომ მე დამაფასა.
 ძვირფასო ძმაო, სასურველია,
 სასიხარულო თქვენი მხნეობა,
 ირას ძმას ყველგან მე პატივსა ვცემ
 და მისი კარგი გამეხარლება.
 ესეც იკმარებს... თავს არ შეგაწყენთ,
 ლექსთა სტრიქონებს ვამთავრებ ამით,
 თუმც არ გცალია, მე პასუხს ველი –
 მშვიდობით ძმაო, ძვირფასო დავით!
 და საბოლოოდ ძმაო, გისურვებ
 გაგთენებოდეს ღღენი მზიანი,
 გიძღვნის უცნობი, დად წოდებული –
 ელეონორა დევდარიანი.

13. III. 1944 წ.

ჩვენი ჯგუფი და ჩვენი დირექტორი გთხოვთ
 ორი სიტყვით შეგვატყობინოთ, თუ მიიღეთ
 ჩვენი სკოლის საჩუქარი თქვენდამი — წიგნი.

გულწრფელი სალამი თქვენს მებრძოლ მე-
 გობრებს.

გნერთ ირას ძვირფასი მეგობარი — ელიკო
 დევდარიანი.“

განა შემეძლო ამ წერილის უპასუხოდ და-
 ტოვება?

10 აპრილს დაიწყო გადამწყვეტი შეტე-
 ვა ქერჩთან. გერმანელები მორიელელებით ის-
 ხდნენ რკინა—ბეტონის სანგრებში მითრიდა-
 ტეს მთაზე. გამთენიიდან დაღამებამდე ცეც-
 ხლის და ლითონის ნიაღვარი მიმოდიოდა ორი-
 ვე მხრივ. ხანმოკლე შესვენების დროს ფანქარი
 მოვიმარჯვე და მუხტის შესახვევ ქალაღდზე
 ლექსად დავეწერე ელეონორას წერილის პასუხი.
 პასუხის ბოლო სტრიქონები: „— არ დამემდუ-
 რო, ეს ლექსი ბრძოლის ცეცხლშია ნაწერი“, —
 სრულიად შეესაბამება სინამდვილეს.

ბარათი ბრძოლის პელიდან

გადაიფრინე ზღვა—ხმელი,
 ჩემო წერილო, ფრთიანო.
 მოვიდეს, გადაიკითხე,
 ოცნებავ — სახემზიანო!

მივიღე შენი ბარათი,
 მორთული თაიგულითა,
 ვკოცნი... მეასედ ვკითხულობ
 გახარებული გულითა!

*
 მანდ გაზაფხული ყვავილობს,
 დარები ვიდგათ მზიანი;
 ხეებს სიმწვანე ამშვენებს,
 ველებს — ვარდნი და იანი.
 გადაგავიწყდათ ზამთარი,
 ავი ზუზუნი ქარისა;
 მოაქვს ლხინი და ზეიმი
 გამარჯვებათა ქარიშხალს.
 ხარობს მშობელი ქვეყანა,
 მისი მზე, მისი გზა—კვალი,
 გმირთა—გმირების გამზრდელი
 ჩვენი დიდების აკვანი.

*
 აქ ზარბაზნების სროლაა
 და ყუმბარების გრიალი:
 ქარიშხლით ფრთებდაკოცნილი
 დროშა ამაყად ფრიალებს.
 ისმის ქართული ყიჟინაც,
 მომდები ცეცხლის ალისა.
 ყირიმის ველებს ანათებს

ელვა ერეკლეს ხმალისა.
რკინას და ფოლადს ადუღებს
მახვილი ჩვენი ძალისა.

*

მახსოვს წარსული ცხოვრება,
მშვიდი, წყნარი და მზიანი,
როცა შრომობდა, სწავლობდა,
ხარობდა ადამიანი.
მოვიდა ურდო ველურთა,
მთელი ქვეყანა არია.
ბულბულის საგალობელზე
დაჰკიდეს გლოვის ხარია.

*

მაშინ მოგვიხმო სამშობლომ,
მხეთამზე შველას ელოდა.
თქვენი სახელით წავსულვართ,
ვიბრძვით თქვენს სასახელოდა.
მტერს გავუთხარეთ სამარე,
ბინძურს და ბოროტიანსა.
ვინც ჩვენთან სამტროდ მოსულა,
ღღეს ვერ იხილავს მზიანსა.
გულხარბი, პირსისხლიანი,
კარზე მომდგარი მხეცადა –
ნიავეს ქარიშხლად მოიძკის
და სიკვდილს – ათასკეცადა!

*

ნახვამდის!.. ჩემს საქართველოს
გადაეც მხედრის სალამი.
მისი სახელის ხსენებაც
გულს ხვდება, როგორც მალამო.
მინდორში სუფრა გაშალეთ,
გვერდით მოიდგით ხელადა;
დალოცეთ მისი მარჯვენა,
ვინც დგას სამშობლოს მცველადა;
ვინც მუხანათ მტერს აღუდგა
უდრეკი, შეუბოვარი,
ნაძრახ სიცოცხლეს არჩია
სიკვდილი სახელოვანი!
მათს ხსოვნას ჯიდად ადგია
სამშობლო ზეცის ნაჭერი.

. . . . .

არ დამინუნოთ, ეს ლექსი
ბრძოლის ცეცხლშია ნანერი.

10. IV. 1944წ. ქერჩი.
ყირიმის ნახევარკუნძული.

ახალი წელი

ეს ერთი დღეც მიიწურა,
ბნელმა დაჰკრა, დადგა ღამე,
და ახალ წელს უცხოეთში
ველოდები მთელი ღამე.

ღამეს აპობს მთვარის შუქი
მყუდროებას ღელვა ზღვისა,
გულს ამშვიდებს მოლოდინი
უკეთესი მომავლისა.

ნულარ ვიტყვით თუ ყვავილი
ზამთრის სუსხით როგორ ჭკნება,
რამდენ გულის ტკივილს ჰფარავს
ვაჟკაცური მოთმინება.

რამდენმა რამ გაიარა,
რამდენი რამ დამიწდება,
ძნელი არის ჭრილობების
სამუდამოდ დავიწყება.

თმას – ჭალარა, შუბლს – ღარები,
გულს სხვა დარდი ეპარება,
როდის აღარ დამჭირდება
სხვასთან თავის შეფარება!

ახლაც სხვათა ქონში ვზივარ,
ძველს ვაცილებთ, ახალს ველი,
მეცინება... ვიმეორებ:
„ახალ წელი, ახალ წელი.“

თითქოს მესმის დედის ნანა,
თითქოს ბავშვი ვიყო ისევ,
მაგრამ არსად აღარ არის
ის ბავშვური სიხალისე.

კაცი დიდი მდინარეა,
აკლდება და ემატება...
ნეტავი მას, ვინც ნათელი
ბედისწერით იბადება.

ნეტავი მას, ვინც წარსულ გზას,
შეხედავს შუბლშეუკრავად,
ბავშვობას და ვაჟკაცობას
არ ახსენებს ცუდად, ავად.

გამიგრძელდა საუბარი,
უთქმელი კი ბევრი დამრჩა,
ღარიბი ვარ, ვერ ჩავაცვი
მე ჩემს აზრებს ატლას–ფარჩა.

1945 წლის 9 მაისს მთელ მსოფლიოს მოედო გერმანიის დამარცხებისა და დიდი სამამულო ომის გამარჯვებით დაგვირგვინების ცნობა.

მაშინ მანევრებზე ვიყავით. ამ სასიხარულო ამბავმა სევასტოპოლთან მოგვისწრო. განთიადი ზარბაზნების გუგუნ—გრიალით დაინყო, მთელი დღე არ შეწყვეტილა ზეიმი, ლხინი და მილოცვები! ყველანი რალაც ზებუნებრივი ძალით განვიცდიდით ამ დიდი ხნის ნანატრ წუთებს.

ომის დამთავრების შემდეგ დაინყო დემობილიზაცია. ყოფილი ჯარისკაცების გასაცილებლად ოფიცრები გამოგვყვეს. მე ჩამაბარეს აზერბაიჯანელთა ერთი ჯგუფი 40 კაცის შემადგენლობით. ჩავიყვანე ისინი ბაქოში და მერე რამდენიმე დღით ზესტაფონში ჩამოვედი. ეს იყო ივლისის ბოლოს და აგვისტოს პირველ რიცხვებში.

ყირიმში დაბრუნების შემდეგ ჩემი შთაბეჭდილებანი ლექსად დავწერე. დავარქვი „მოგზაურობა საქართველოში“. ახლაც ძალიან კარგად მახსოვს ის მიწური, ევპატორიის მახლობლად, სადაც ორი ღამე გავათენე და ჭრაქის სინათლეზე დავწერე ჩემი მოგზაურობის ისტორია...

მოგზაურობა საქართველოში

მე მივდიოდი საქართველოსკენ,
თან მიმყებოდა ფიქრების ჯარი,
შორეულ გზაზე მეგებებოდა
კაკვასიიდან დაძრული ქარი.
ვაკვირდებოდი ნაცნობ ადგილებს,
ერთ ღროს გადამწვარს
ცეცხლით, მახვილით
მაგონდებოდა ომი, სისხლის ღვრა
დაჭრილთა კვნესა, ოხვრა, ძახილი...
თვალწინ დგებოდა თერგი, მოზღოკი,
ყინვა, ქარბუქი და განსაცდელი,
იერიშის წინ ძმებთან შეხვედრა,
გამოსალმება უკანასკნელი.
როგორ ვნატრობდით იმ დღეს, იმ საათს,
როს გამარჯვებულ მშობელ მხარეში
ნანატრი დილა გათენდებოდა,
ალიფხვრებოდა მტრების თარეში!
ის დღეც გათენდა, მაგრამ მრავალი,
მისი მსურველი და მონატრული,
განთიადს ველარ ეგებებოდა,
შავ მიწას მკერდში ჰყავდა ჩაკრული.
ვინ დაივიწყებს გმირთა სახელებს,

იცოცხლებს ხსოვნა მებრძოლ ძმებისა,
როგორც ანდერძი საშვილიშვილო,
როგორც გვირგვინი უკვდავებისა!

*

აი, გამოჩნდა კაკვასიონიც,
გაიღვარეს თვალწინ ქედებმა.
თითქოს ღრუბლები ცეცხლის ალია,
თითქოს მყინვარწვერს ცეცხლი ედება.
აღარ სრულდება, აღარ მთავრდება
მწვერვალთა ჯაჭვი გაუწყვეტელი,
ბარად კალთები ჩაუკეცია,
ცად აღმართულა, როგორც კედელი!
გულში ვნატრობდი, ზღაპრულ ამირანს
კლდე გაენგრია, გზა გაეყვანა;
ველარ ვითმენდი: მთების გადაღმა
მეგულებოდა ჩემი ქვეყანა!

*

დერბენდს, კასპიას გავცდი, გავშორდი,
ბაქოში ვიწმენდ ჩექმებს, ფარაჯას.
რამდენი გზები გამოვიარე,
საქართველო კი მაინც არა ჩანს!
ცას ვაკვირდები,

მთას ვაკვირდები
და სანთელივით ვღნები, ვღონდები...
გული ვერაფრით ვერ დავაჯერე,
რომ საქართველოს ვუახლოვდები.
... და მეშინია: წინანდებურად
სიზმრად არ იქცეს საქმე ნამდვილი;
ვიცოდი, წასვლა რარივ ძნელია,
თურმე, არც მოსვლა არის ადვილი!
ძმებს ვესალმები, ღებს ვეფერები,
სად არ მიმაფრენს ფიქრთა ხვეული,
გულჩახვეული ვღელავ ზღვასავით,
თამბაქოს ბოლში ვარ გახვეული!

* * *

აჰა, მოვედი!.. დაწყნარდი გულო,
ჩემო ოცნებავ, გაშალე ფრთები!
ღღეს სიხარულით მივწვდები ზეცას,
ცოცხლად სამოთხეს შევუერთდები.
მოვესწარ!.. დადგა დრო სანატრელი –
როგორ აღვწერო, რაც ვიგრძენ მაშინ? –
თაიგულების სეტყვამ წამილო
და ჩავიძირე კოცნათა ზღვაში!
ნაცნობი ხმები მესმოდა ირგვლივ,
მეფერებოდა ვიღაც ნაზადა.
ცა ვარსკვლავებით იყო შემეკული,
მიწა – გაშლილი ფიანდაზადა.
კოცნა, მოხვევა, ბედნიერება
და სიხარულის სპეტაკი ცრემლი...
სულ ოთხმა წუთმა გადამავიწყა,
ოთხი წლის ჭირი და განსაცდელი!

*

გზაზე შემომხვდა მოხუცი მამა,
მხრებში მოხრილი, თმაშევერცხლილი.
არ გამიჯავრდა დავიანებულს
და ისევ შვილად მიმილო შვილი.
დავასხით ღვინო უხმოდ, უსიტყვოდ,
უენოდ ითქვა ჩვენი სათქმელი.
ჯერ მე მიცქირა... შეხედა ჭიქას
და აუტოკდა მარჯვენა ხელი.
მიუხვდი: მაშინ მან ღვინის ნაცვლად
შესვა დიდი ხნის ნამალი ცრემლი.
კიდევ დავლიეთ, მაგრამ დათრობა
ასეთ წუთებში ყოფილა ძნელი!
ღედამ სახლ–კარი დასთმო, დააგლო,
ჩემი ხმა შორით რომ გაიგონა,
გადამეხვია: „– დაბრუნდი, შვილო?!
შემომძახა და გულს ჩამიკონა.
როგორ დაზრდილან!.. ველარ ვიცანი

ჩემი პატარა, ცქრიალა დები.
სიცილ–კისკისით, ლხენით ჩემს ირგვლივ
მიმოფრინავდნენ, როგორც მტრედები.
ძმებიც მოვიდნენ! გადავეხვიეთ
და გადაეჭდო ხელებს ხელები.
მათი არ ვიცი, მე კი იმ ღამეს
მაგრად მტკიოდა გვერდის წკნელები.
მეკითხებოდნენ:

– „როგორ ხარ, ბიჭო?“

– „ისე ვარ როგორც სტამბოლის კაჟი!

გავფანტეთ ბნელი, ხარობს ნათელი,
ღამეს ამარცხებს დილის რიჟრაჟი!“

*

ბიძა, ბიცოლა, ბიძაშვილები
და ნათლიმამი თავის ჯალაბით –
კეთილი გულით შემხვდნენ, დამლოცეს
და მიმაცილეს სახლის კარამდის.
ეზო აივსო, გულიც აივსო
სიხარულით და ბედნიერებით.
სურდათ გაეგოთ თავს რა გადამხდა,
მეც ვპასუხობდი შეუჩერებლივ.
– საით იყავი? – როგორ ომობდით?
სად იძინებდით, ზედ რა გეხურათ?
– სად ღამდებოდა, იქ ვიძინებდით,
წავიფარებდით შინელს გლეხურად!
– ღმერთო, მამკალი! იმ სიცივეში
არც ლები გქონდათ და არც საბანი?!
... მე გამეცინა: – ასე ხელდახელ
როგორ ამეხსნა ომის ანბანი?!
თავიდან მეთქვა? ზღაპარი იყო
მათთვის ოთხი წლის ჩემი ამბავი!
– შვილო, პირველად რომ დაიჭერი,
ვინ შეგიხვია, ვინ მოგიარა?
– ხალხმა მიშველა, ხალხმა მიწამლა
და ლუკმაპური გამიზიარა.
შვილს ღედა ისე როგორ მოუვლის,
როგორც გვივლიდნენ რუსის ქალები?
გაჭირვებაში რუსის ქალივით,
ქვეყნად არავის შეებრალები!
მამამ უღვაშზე ხელი გადისვა,
ჩემს გასაგონად უთხრა ბიცოლას:
– ეგ ისე აქებს, თქმა აღარ უნდა,
რუსის ქალი ჰყავს შერთული ცოლად!
შემომხედეს და გადიხარხარეს.
– თუნდ ასე იყოს, რა მოხდა ვითომ?!
ღედამ დასტური დამიკრა ხელად:
– ვის რა საქმე აქვს, მან იცის თვითონ!
– არა, შე ქალო, ითხოვოს, მარა –
ქართველ ქალს სხვა აქვს შნო და ლაზათი.

ჩვენ სხვა წესი გვაქვს, რუსის ქალები
სულ სხვა წესებზე არის ნაზარდი!
... დაიწყეს ბჭობა... მეც საუბარში
ჩამითრიეს და დამიმორჩილეს;
ვინ არ მიჩიეს,
ვინ აღარ მიქეს

და ვისზე აღარ დამაქორწინეს!
აჰა, იყივლა სადღაც მამალმაც,
ჩვენსას კი სჯაა და მასლაათი.
მე თავს ისე ვგრძნობ, თითქოს დღე არის
და არა ღამის სამი საათი.

* * *

ძლივს ჩამეძინა... განთიადის ხანს
ნანად მესმოდა მუხის შრიალი,
მამლის ყივილი, ძაღლების ყეფა,
ცად აფრენილი ჩიტის წკრიალი.
დილის ცელქ სიოს მოჰქონდა ჩემთან
მშობლიურ ბაღის ვარდთა სურნელი
და მთელდებოდა გულის ჭკრილობა,
უცხო მხარეში განუკურნელი.
მესიზმრა: სპეტაკ ღრუბელთა შორის
მიმაქანებდა შორს ანგელოზი,
ვუცქერდი ქვეყნებს უცხოს, ათასგვარს
და ნატვრა მკლავდა საქართველოსი.
დიდხანს ვეძახდი მშველელს ამოდ,
ვტიროდი, ცრემლი ღვარად მდიოდა
და ანგელოზის ფრთებზე მწოლარეს
სული მეწვოდა, გული მტკიოდა.
ღრუბლებში, როგორც ვარსკვლავთა შუქი,
გამოჩნდა იგი... ვერ ვიტყვი ვინა!
ცრემლი მომწმინდა გიშრის კავებით,
დამაიძედა და გამიციანა.
ანგელოზს ფრთები დაჰკვეცა თითქოს
გულზე მიმიყრდნო პირმომცინარი
და ცის თალიდან საქართველოსკენ
დავეშვი სატრფოს მკერდზე მძინარი.

* * *

ათი დღე და ათი ღამე
ათი წუთის გახდა ტოლი.
სწრაფად მოსწყდა ჟამთა სრბოლას,
როგორც ტყვია განასროლი.
ათი დღე და ათი ღამე
ქარის ფრთებზე ვქანაობდი,
გამფრინვალე რაშზე ვიჯექი,
ღვინის ზღვაში ვბანაობდი.
ნეტარების ოკეანეს
აღარ უნდა არსით ფონი;
არასოდეს არ ყოფილა

ასე კარგი ზესტაფონი.
დამიძახებს მეზობელი
დამაძალებს წითელ ღვინოს:
„– ჩვენთვის სისხლი დაგიღვრია –
უნდა სვა და მოილხინო.
ალალია, შეგერგება,
სხვა ვინა გყავს შენისთანა
მტრისგან იხსენ, დაიფარე
ეს ხალხი და ეს ქვეყანა!

თავზე დამფრენს მასპინძელი:
„– დათომ წარბი არ შეხაროს!“
გულით უნდა, ლურჯი სუფრა
პურმარილით დაიფაროს.
ვდგები, ვამბობ სამადლობელს,
ვადღეგრძელებ თითო-თითოდ...
„– რასა ბრძანებთ, რად კადრულობთ!
მადლობელი ჩვენ ვართ თვითონ,
რომ ოჯახი დაგვიფასე,
რომ გაგვხადე ნახვის ღირსი.
ლხინში მუღამ ძმად გიგულებთ
და მშველელად – გასაჭირში.
წამოვალ და სხვა, მეორე
არზა-თხოვნით სახლში მხვდება,
მეუბნება: „– იქ თუ იყავ
ჩვენთანც მოდი, რა იქნება?!
გუშინდელი დღე გელოდით,
დღესაც არ ჩანს შენი ლანდი,
გოჭი იწვის,
ღვინო გიცდის,
დაგვაფასე, წამობრძანდი!“
გული სწყდებათ შინაურებს,
მოწყენილი უჩანთ სახე:
– შვილო მოხველ, მაგრამ სახლში
ერთხელაც ვერ დაგინახეთ!

* * *

ხალხში გავალ... ეშხიანად
მიცქერიან გოგონები.
აღარ ვიცი, მათ რა მოსწონთ
მე, თუ ჩემი პაგონები?
რამდენია, რა კარგები,
თვალჟუჟუნა, სახებროლა.
მომავონდა სიყმაწვილე,
გულში დარდმა გამიქროლა.
რა ვარდები ამოსულა,
რა ყვავილებს უცქერს თვალი!
სად ვიყავი, სად მეძინა,
ვინ შემიკრა გზა და კვალი?!

ვის რა ვუთხრა, საყირიმოდ
რომელს უნდა ვთხოვო ქალი?
წავიყვანო – მომიკვდება,
ამევესება ცრემლით თვალი.
ვერ შევაჩვევ უცხო წესებს,
ვერ ვასწავლი სიტყვას რუსულს,
ბალში ნაზარდს ვერ მივუჩენ
საცხოვრებლად ველს გატრუსულს.
დაჭკნება და ფერს დაჰკარგავს,
რომ მოშორდეს თავის ბინას.
ჩვენი ქალი იქ ვერ გაძლებს
ვით ციმბირში მანდარინა.

***

ათღლიანი შვებულება
დაილია როგორც მთვარე;
დანიშნული დრო გავიდა,
გამგზავრებას დავეჩქარე.
დედა ჩუმად იცრემლება,
არ უცინის არვის პირი
და ბოლო დროს მაგარ ღვინოს
დაეძალა ოქროპირი.
– ბიჭო, როდის დაბრუნდები,
როდის გნახავთ ნეტავ კიდევ?“
– ვინ რა იცის, სულ ერთ თვეში,
იქნებ სახლში ჩამოვიდე.
– ღმერთმა ჰქნას და აგვისრულდეს
ეგ ნუგეში და იმედი!
– გულს ნუ იტეხთ, მხნედ იყავით,
კაცია და მისი ბედი!
– ღვინოს ნულარ გადაჰყვები,
წამსვლელი ხარ, გზა გაქვს გრძელი...
– ღვინოს დავლევ, გზას ვიპოვი
ეგ არ არის საქმე ძნელი!

***

– ქალო, ღვინო მოიტანე,
პურმარილი ანარჩევი!
... აივანზე სუფრას აწყოფს
დასალოცად მამაჩემი!
შეიკრიბნენ მეზობლები,
შინაური, გარეული.
ვიცინი და მათ ვაცივებ,
წითელღვინოდალეული.
ყველამ მითხრა თითო სიტყვა,
დამილოცეს გზა დაკვალი:
– კეთილ იყოს შენი საქმე,
შენი აწმყო, მომავალი!
შენი მტერი და ორგული

მეწყერმა და წყალმა ზიდოს;
და შენს ორგულს ზეციერმა
ჭირი ჭირზე გადაჰკიდოს!
შენს მეგობრებს გაუძარჯოს,
ღმერთმა მისცეს მკლავში ღონე,
მოდით, მალე დაგვიბრუნდით
და თქვენი ხმა გაგვაგონეთ!
თქვენ ხართ ჩვენი სიამაყე
და შვილები სასახელო.
მტრის ურდო თქვენ დაამარცხეთ
მკერდზე გკოცნით საქართველო!“

***

საგზლად ყველას რაღაც მოაქვს,
კალათები დაღვეს ზვინად;
– ბიჭო, გზაში არ მოგშივდეს,
არ მოგაკლდეს ღვინო ღვინად.
აწყოფენ და ალაგებენ
ხაჭაპურებს დიდრონ–დიდრონს.
დაახვავეს პურმარილი,
ცხრა ჯორმაც ვერ აიკიდოს.
ათ ღღეს ათმა კაცმა ჭამოს,
არ დააჩნდეს დანაკლისი.
მეცინება:
– მოდით, ბარემ
გადამხადეთ პარაკლისი!
სად მაქვს მაგის თრევის თავი,
ხუთი კაცის უნდა ღონე!“
– გზაზე დგახარ, ყველაფერი
დაგჭირდება, გაგვიგონე!
. . . . .
დედალს თავზე ყველი აწევს,
ყველს შოთები ჭყლეტს და წურავს;
ზურგით ტიკი მოსწოლია
ჩემოდანის თავსახურავს.
ტიკში ჭაჭის არაყი დგას,
შემლილივით ბორგავს, ღელავს.
მის მოხელეს ვენაცვალე:
ძმა–ბიჭებში მასახელა!

***

განშორების ჟამი დადგა,
მატარებლის დაჰკრეს ზარი.
ეს ოხერი ელმავალიც
მიდის როგორც ნიავექარი!
გამაქროლა, ჩემს ზესტაფონს
თვალიც ვედარ შევასწარი.
დამაღონა განშორებამ,
დამიხურა გულის კარი.

დავუბრუნდი ისევ ყირიმს,
 ვინახულე ჩემი ჯარი.
 მივესალმე, მოვიკითხე:
 – ბიჭები ხომ კარგად არის.
 – ვინც ვართ, ყველა კარგადა ვართ,
 ნახევარი აღარ არი:
 ბევრი წავიდ–წამოვიდა
 შენ მათ ველარ მოუსწარი!

. . . . .
 დამაჯინეს, მომაყოლეს,
 რაც ვიხილე მშობელ მხარეს.
 მომისმინეს ყურადღებით,

ნაამბობით გაიხარეს.
 სამსახურს კვლავ შევუდექი,
 საქმე გაჩნდა მრავალგვარი.
 „ჩადგა წყალი ნაგუბარში,
 თავისი გზით მიდის მტკვარი.“
 ახლა ვუცდი შვებულებას,
 იანვარში მიწევს მგონი,
 ცივ ზამთარში ხელმეორედ
 უნდა ვნახო ზესტაფონი.

*3-14 ოქტომბერი, 1945 წელი
 (დაიწერა ევპატორიის ახლოს,
 ნესტიანსა და ბნელ მიწურში).*

1945 წლის დამლევს ჩავსხედით ეშელონში, დავემშვიდობეთ ყირიმს და საქართველოსკენ გამოვსწიეთ.

1946 წელი გავატარეთ გორში, ავლაბრის ყაზარმებში, ვაზიანსა და ავჭალაში. იმის შემდეგ, რაც ომის წლებში ვნახეთ და განვიცადეთ, მეტად უფერულად და მოსაწყენად გვეჩვენებოდა ყაზარმული ცხოვრება, სამწყობრო და ტაქტიკური მეცადინეობა, განუწყვეტელი მარში და მანევრები... მალე ესეც დამთავრდა.

1947 წლის იანვარში მივიღე ბრძანება დემობილიზაციის შესახებ. გამოვემშვიდობე თანამებრძოლებს და ზესტაფონში ჩამოვედი. სწავლის გაგრძელება სექტემბრისათვის გადავდე, მანამდე სამსახურში დადგომასაც აღარ ჰქონდა აზრი. ისევ კოლმეურნეობაში დავინყე მუშაობა, რომ სტუდენტობის დროისათვის სარჩო-საბადებელი მქონოდა. სექტემბერში კი დავუბრუნდი ჩემს ინსტიტუტს რუხი შინელითა და სალდათური ჩექმებით.

1948 წ. ქუთაისის პედ. ინსტიტუტი. ბოლო რიგში, ცენტრში რუხი შინელით დავით გენაძე

ფრიად საიღუპლოდ ცხოვრება ღაპითისა

ჩხარის რაიონის სოფელ ქვედა ალისუბნის „დერევენცი“ ბრძენსა და ფილოსოფოსს, ფილოლოგს, პოეტსა და სატირიკოსს ჯუმბერ ელიაზარის ძე კუტივაძეს ჩემი 1600° გრადუსიანი ტემპერატურის მქონე:

სალამი და გამარჯვება!

ჯუმბერ, ამ მოკლე შესავლის შემდეგ ვინცებ ჩემი თავგადასავლის წერას.

სულ ერთი საათი იქნება, რაც სვირიდან მოვედი გაბრაზებული, გაჯავრებული და თავგზადა-კარგული.

მაშინვე გადმომცეს შენი წერილი, — ნავიკითხე და შეკრული შუბლი გამეხსნა, გულის კარები გაიღო, სულმა შვება იგრძნო და მარჯვენამ თავისუფლება.

შენი წერილი რომ არ მიმეღო, ახლა ან სტენდალის „წითელი და შავი“ უნდა მეკითხა, ან რ. კიპ-ლინგის „მხეცების რომანი“, ან კიდევ რამე, რაც ზესტაფონიდან შორს წამიყვანდა. რაკი შენი წერილი მივიღე, ყველაფერს თავი მივანებე და „დავჯექი წერად ანდერძისა, საბრალოსა საუბრისადა“.

იქნებ გული მოვიფხანო შენთან საუბრით, ოღონდ შენ მომისმინე. ეს იქნება ურეალისტურესი წერილი:

1947 წლის 31 იანვარს დავტოვე ჩემი პაგონ — ჯინჯილები და ვესტუმრე ზესტაფონს. როგორც წესი და რიგი მოითხოვს, სამხედრო საბუთები სამოქალაქო საბუთებით შევცვალე და ჩემი ავლა — დიდებით იქ მივედი, სადაც სხვები მიდიან დემობილიზაციის შემდეგ. ამიყვანეს აღრიცხვაზე და დამპირდნენ კარგ სამსახურს. მე ეს დაპირება დე იურედ მივიღე და დრო რომ არ გამეცდინა, ყოველგვარი პროტექციისა, ნაცნობობისა და მალარიჩის გარეშე მოვეწყვე ჩვენ კოლმეურნეობაში „რიადავოი კოლხოზნიკად“.

1947 წლის 24 თებერვალს, ორშაბათ დღეს მთელი გლეხური საჭურველი ზურგზე მოვიდე და მინდორში გავედი. დავინყე ყველაზე მძიმე ოპერაციით — მინის ბრუნებით.

ყოველდღიურად ვაბრუნებდი 10—12 კვ. საჟენ მინას, ე. ი. 3—4 შრომა დღის ანგარიშს ვასწორებდი. ერთი თვის განმავლობაში გადავაბრუნე თითქმის 300 საჟენი მინა. ვმუშაობდი როგორც კამეჩი. მაშინ კიდევ იყო ოქროპირის მარანში შემონახული „მაზუთი“ და დაღლილობას სრულიადაც არ ვგრძნობდი. მინის ბრუნების შემდეგ გადავედი სხვა სამუშაოებზე — გავიპიროვნე 1 500 კვ. მ. ვენახი, რომელიც ისე მაქვს მოვლილი, შეხედვა გაგეხარდება.

რალა ბევრი გავაგრძელო, სოფლის მეურნეობამ ისე წამიღო და გამიტაცა, რომ სხვა აღარაფერი აღარ მახსოვდა — აღარც წიგნი, აღარც კინო და აღარც თეატრი.

კოლმეურნეობაში ჩემი მუშაობა რომ ნახეს, ჯერ ბრიგადირობა შემომთავაზეს, მერე თავმჯდომარეობა. ორივეზე უარი ვთქვი. უარის მიზეზს შენ არ გისახელებ, შენთვის ეს ისედაც ნათელი და ცხადია.

ქალაქშიაც დამიბარეს იქ, სადაც აღრიცხვაზე ვიყავ აყვანილი და მოისურვეს ჩემი გაბედნიერება აი, რით: ჯერ მაყენებდნენ ფელდეგერად, — თუ იცი, ფული რომ უნდა ატაროს წარმოებიდან ბანკში, მერე უფრო უკეთესი ადგილი გამოჩნდა — ქალაქის ფინინსპექტორისა: უნდა მერიგებინა გადასახადის ბლანკები და მეკრიბა ფული.

ასე დეტალურად, პერსონალურად შეისწავლეს ჩემი უნარი და ენერგია, გაითვალისწინეს სამშობლოს წინაშე დამსახურება და მამწესებდნენ სამსახურში.

დაფასებისათვის მადლობა გადავუხადე, ქუდი დავიხურე, წამოვედი და დავიბარე — ნულარ შეინუხებენ თავს ჩემი გამოძახებით, რადგან უკვე სამუშაო მოძებნილი მაქვს და კიდევ ვმუშაობ — თქო. მას შემდეგ არავის შევუწუხებია. ვმუშაობდი ერთგულად, კეთილსინდისიერად და პატიოსნად. ეს იყო ნამდვილი იდილია ჩემს ცხოვრებაში თითქმის ექვსი წლის ხეტიალის შემდეგ, მაგრამ ის ოხერი ქვა მეც დამენია აღმართში. 1947 წლის პირველი აპრილიდან დედა ლოგინად ჩავარდა. ისეთ დღეში იყო, რომ სახლში მოსვლისა მეშინოდა. ყოველ საღამოს თვენახევარს იყო სიკვდილთან მეზობლი. 17 მაისს ნავიყვანეთ თბილისში, გაუკეთეს ოპერაცია, რაც მშვიდობით გადაიტანა, მაგრამ ჯერ კიდევ იქ არის და უცდის სრულ განკურნებას. ეს ამბავი აქ მოკლედ დაიწერა, მაგრამ ისე გრძელი და მძიმე იყო, როგორც თვით სიკვდილია. დედის ავადმყოფობამ ხუთი წლით მაინც დაგვწია უკან, რაც იყო ოჯახში, ყველაფერი იმას მოუნდა. ახლა ვზივართ მშრალზე და საყიდელი გვაქვს პურიც და ღვინოც, მაგრამ ამას ვინ ინაღვლებს, რაკი შრომამ უნაყოფოდ არ ჩაიარა. ოღონდ ის იყოს კარგად და სახლიც ნულარ დგმულა თავის ადგილას.

ასეთ შფოთვაში, ღელვაში და ავის მოლოდინში შუბლზე ოფლს ვინურავდი, იარაღს არ ვყრიდი და სულით არ ვეცემოდი. პირველ ივლისამდე გამოვიმუშავე ზუსტად 200 შრომადღე, მერე შევდექი და დაფიქრდი ჩემს მიტოვებულ საქმეზე. ქუთაისი... ინსტიტუტი... სწავლა!!! ვფიქრობ და ერთი და იგივე ტიციცივებს მალდა — ეს ყოვლად ბინძური ურჩხული, ეს ყოვლად ბინიერი, შხამიანი, გესლიანი ნივთი, მოგონილი თვით ადამიანის მიერ — ადამიანობის ჩასაკლავად, ეს წყევლა ყოველი საუკუნისა, ყოველი გონიერი ადამიანისა. ყოველი გზით ცდილობდა ფიქრი მის გვერდის ავლას, მაგრამ ყოველი გზის ჩიხში ეწერა მისი სახელი — ფული!

სად უნდა წახვიდე უმისოდ?

მქონდა მცირეოდენი გროშები შემონახული, ყველა ავადმყოფობამ შთანთქა. სად უნდა მეშოვა იგი? არა ბევრი, არამედ საკმაო — სწავლის პირველი დროისათვის.

ისევ მამაჩემის ხელობა გამოვიყენე: — ვიყიდე ერთი ცხვარი, დავკალი, გავყიდე — მოვიგე ფული. ასე მეორე, მესამე... მონაგები კიდევ ისე გამიფრინდა... სულ ბოლოს წვერებცანცარა ბეკეკა შემხვდა, ნაღდი „მეფისტოფელი“, დავკალი, ძლივს გავყიდე და თავიდან წავაგე სამასი მანეთი. თავნი ნასესხები მქონდა, ერთმა კაცმა სესხად მთხოვა, შემრცხვა უარის თქმისა, ავდექი და გავასესხე. ახლა, ჩემი მოვალე, რომელიც უმოქმედოდ მხედავს, ხვალ თუ ზეგ იმ ფულს მომთხოვს, მე კი საძებარი მაქვს, ჯერ განასესხები და მერე წანაგები.

ასე დასრულდა ჩემი კომერსანტული მოღვაწეობა, რომელშიაც მე იმდენი ნიჭი მაქვს, რამდენი ნიჭიც ჩოჩორს აქვს უმაღლეს მათემატიკაში. საქმეების გამოსასწორებლად გრძელვადიან სესხს დავეუნყე ძებნა (ორი—სამი თვით) ახლობლებში — შენც არ მომიკვდე! აქ რომ ხელი მომეცარა, სამშაბათ დილას სვირში წავედი ბიძაჩემთან, ათას მანეთს მაინც მასესხებს—მეთქი. ვერ წარმოიდგენ, ჯუმბერ, რა ძნელი იყო ეს! ათიათასი ვარიანტი შევცვალე თავში იმისა, თუ როგორ მეთხოვა ფულის სესხება. ვუთხარი და იმდენი მენუნუნა უფულობის შესახებ, ისე შემაცოდა თავი, ისე მოისპო ყველაფერი, რომ კინალამ ჩემი უკანასკნელი სამმანეთიანი მივეცი სესხად. და შენ რას ფიქრობ, ჯუმბერ, არ ჰქონდა მას ფული? ჰქონდა, მაგრამ ეს დაწყევლილი ნივთი დგას ყველაფერზე მაღლა. წამოვედი იქედან იმედგაცრუებული, ნელში მოხრილი გალახული ძაღლივით. კიდევ ორი ასეთი შემთხვევა საკმარისია, რომ კაცი უკიდურესი ინდივიდუალისტი გახდეს — აღარ ირწმუნო აღარც დედა, აღარც მამა, აღარც ნათესავი და აღარც მეგობარი, ჩაიკეტო საკუთარ ნაჭურჭში, მიენდო ქარს, რომ გაგიტანოს სადღაც შორს, რომ შენს ყურს არ მიწვდეს არცერთი ფარისეველური სიტყვა შესახებ მოყვასის დახმარებასა შინა.

მე დარწმუნებული ვარ, ჯუმბერ, ახლა რომ საქმე აწყობილი მქონდეს, რომ ჩემიდან ვინმე რამეს გამოელოდეს, სესხი კი არა, საჩუქარიც ბევრი იქნება. ახლა კი, თუ ბიჭი ხარ, დადექ საკუთარ ფეხზე და იარე! ვერ ივლი? ოთხზე იხობე! მეც მეტი გზა არ დამრჩენია. მოკვდეს დათა, თუ ეს ვერ შევასრულო... მაგრამ, ფურთხი ამდენ ფარისეველობას, კბილების კრეჭას, გენაცვალე—შემოგველოს, იალბუზისოდენა ფურთხი იმ ადამიანს, რომელიც დალხინების ჟამს ბეჭებზე ხელს გიცაცუნებს და გაჭირვების ჟამს სათოფეზე არ გეკარება! ასეთი ბოღმა დულდა ჯუმბერ, ჩემს გულში, როცა შენი წერილი გადმომცეს. მიტომ გავავსე ეს ოთხი ფურცელი, რომ შენთან საუბრით ვიჯერო გული. აქ ვის ვუთხრა? გაიციინებენ და ღვთის გლახას დამიძახებენ, ან კიდევ სხვა მადლიან ეპითეტს მოძებნიან ჩემს შესამკობად. ჯუმბერ, ახლა ჩემი მომავალი გეგმების შესახებაც გეტყვი: პირველი სექტემბრიდან უნდა წავიდე ქუთაისში. ჩემში სწავლის წყურვილი იმდენად გაძლიერდა, რომ არ ვიცი, რა დაბრკოლება უნდა გადამელობოს წინ, გარდა ავადმყოფობისა, რომ ვერ ვისწავლო — უნდა გადავლახო აუცილებლად. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ კიდევ ვფიქრობ სწავლას. ვფიქრობ მეთქი ვამბობ, რადგან მრავალი ჩემი ფიქრი დაწერილა და დამდნარა ყინულზე. ისეთი ფრთხილი რეალისტი გავხდი, რომ ყველაფერი ცხადად მეხატება თვალწინ, რაც გაისად უნდა გადამხდეს, მაგრამ არა უშავს, ორში ერთი იქნება — ან გადავიტან, ან გადამიტანს. უკან დასახევი ყველა ხიდი ავაფეთქე და ყველა „პარახოდი“ დავენი!

სასწავლებელში წასვლამდე კვლავ თოხს უნდა დავუბრუნდე, უფრო იმისათვის, რომ სულიერი სიმშვიდე მოვიპოვო. ეს ფრაზა კი არ არის, ჯუმბერ, ეს სინამდვილეა. როცა ვმუშაობ, თითქოს ყველაფერი წყნარდება და მშვიდდება, სული ინმინდება და სარკესავით ხდება.

ნიგნებმა შრომის მაგივრობა ვერ გამიწიეს, თუმცა ისინიც კარგი მეგობრები არიან ჩემი. ასეც რომ არ იყოს, ამ ერთ თვეში 50 შრომადღეს კიდევ გამოვიმუშავე, მოსავალს, ხუთ ფუთ სიმინდს მაინც მიუშვამატებ კიდევ. ფული არ მექნება? ჭადი ხომ მექნება, ღვინოც მერგება ცოტაოდენი. ერთი სიტყვით, ხვალიდან უნდა გავიჭრა ველად.

ჯუმბერ, ჩემი თავგადასავლის გაცნობის შემდეგ, შენთვის ადვილი გასაგებია ჩემი დუმილი; გისურვებ ჯანმრთელობას, მხნეობას და სულიერ სიმშვიდეს. ხანდახან სულელური ფილოსოფო-

სობა გამიტაცებს — ვაკვირდები, რა მშვიდად უცქერის გარე სამყარო, დაწყებული ვარსკვლავიდან, გათავებული ჩემი ქეციანი კატიტო, ჩემს ღელვას და შფოთვას. ჩემდა საბედნიეროდ, გარე სამყაროს სიმშვიდეში ვპოულობ ჩემი სულის სიმშვიდეს და მადლობა ღმერთს.

მომიკითხე თქვენი ოჯახი მთლიანად. მოკითხვა ჩემი ოჯახის სრულყოფილებიანი წევრებისაგან. გართმევ ხელს და გკოცნის შენი ძმა დავით გენაძე.

24. 07. 1947 წელი.

1948 წელს დავამთავრე ინსტიტუტი. დამტოვეს იქვე ასისტენტად. ინსტიტუტის დამთავრებამდე გავიცანი ჩვენი მომდევნო კურსის სტუდენტი მედიკო ბენდელიანი; ერთმანეთს მალე დავუახლოვდით და იმავე წელს შევვებით ჩვენი ცხოვრების უღელში.

1949 წელს ჩამრიცხეს ასპირანტურაში. დავიწყე ბრძოლა მეცნიერების ციხე—სიმაგრეთა ასაღებად. ვიბრძოდი გატაცებით, თავდაუზოგავად, ისე, როგორც დიდი სამამულო ომის ვეტერანს შეეფერებოდა. 1949 წლის 28 ოქტომბერს დაიბადა ჩემი პირემო — ზურაბ დავითის ძე გენაძე. ასეთია ჩემი ცხოვრების მოკლე მატიანე 1946—1949 წლებში. ამ ოთხი წლის განმავლობაში ისეთი არაფერი დამინერია, რომ აქ შესატანად ვარგოდეს.

ანგელოზთა გაპოლპიკება

როცა სარდაფში სავსე ფიალით
ათჯერ ზედიზედ დავილოცები,
ჩამომშორდება დარდი ტიალი
გაიღვიძებენ ანგელოზები.

ღგება რიჟრაჟი, ქრება ჩვენება,
სთვლემს ანგელოზი, ფხიზლობს სატანა.
მთა ვიყავ დიდი, ქვეყნის მშვენება;
ჩიტიის კვერცხივით ვხდები პატარა.

დამიჯდებიან მხრებზე მტრედებად
ტკბილი ალერსით, ნაზი ღულუნით,
გული სიამით ამიღელდება,
მესმის ვაჟკაცურ ხმების გუგუნო.

მაშინ ღმერთებთან არ ვლაპარაკობ,
ჩამოყრილი მაქვს საწყლად ყურები
და ვით სნეული — სააგარაკოდ,
მე სარდაფისკენ მივეშურები;

უსაზღვრო ზეცას ვკეცავ მარაოდ,
თავს უძლიერეს ღმერთებს ვადარებ,
ფულს სამოწყალოდ ვაძლევ ფარაონს,
ჰერკულესს — ხელის გულით ვატარებ...

ჯიბეში გროშებს დავუწყებ ძებნას,
კასრებთან მყუდროს გავიჩენ ბინას
და ანგელოზთა გასაღვიძებლად
წყალნარევ ღვინოს დავიდგამ წინა!

20. IV. 1948 წ.

1950 წელს მკაცრი, სუსხიანი ზამთარი დაიჭირა. იანვრის არდადეგების დროს სვანეთში წასვლას ვაპირებდი, მაგრამ ძალიან ბევრი მოთოვა და გზები ჩაიკეტა.

მოახლოვდა არდადეგებიც, მაგრამ გზის გახსნას მაინც არ დაადგა საშველი. ზურაბი სამი თვის უნახავი მყავდა, ქუთაისში რალა გამაჩერებდა?! გადავწყვიტე სვანეთში ფეხით ასვლა. ყველა მიშლიდა: ასეთ თოვასა და ყინვაში სვანეთში როგორ ახვალ, გზაზე უბედურება შეგემთხვევაო. გუნებაში მეცინებოდა: თვალწინ მედგა ჩრდილო კავკასიისა და ყუბანის ლაშქრობანი რამდენიმე ასეული კილომეტრის მანძილზე. განა მაშინ ნაკლებ თოვდა ან ყინავდა?!

ჩემს გადაწყვეტილებაზე ხელი აღარ ავიღე. სვანი სტუდენტებიც ავიყოლიე და 22 იანვარს, გამთენიის ხანს, ცხრა კაცი გავედით ჯაჭვის ხიდიდან. ვიარეთ და ვიარეთ ნაკვალევსა და უკვალავ გზებზე. პირველი ღამე მექვენაში გავათიეთ, მეორე ცაგერში. 24 იანვარს უკვე ლენტეხში ვიყავ და ზურაბს ვეთამაშებოდი. მაშინ არის დანერული ეს ლექსიც.

მახსოვს, პირველად მედიკომ დაიწყო კითხვა, მაგრამ ცრემლები წამოუვიდა და ბოლომდე ვეღარ ჩაიკითხა. ახლა მე გამოვართვი და შუა გზაზე მილაღატა ვაჟკაცობამ. ვუცქერდით ერთმანეთს ცრემლიანი თვალებით და თან გვეცინებოდა. ზურაბი კი — მაშინ აბა, როგორ მიხვდებოდა, ცრემლი რად მოგვდიოდა ან რა გვაცინებდა! ინვა არხეინად დედის კალთაში და ხელებით და ფეხებით თავისუფალ ვარჯიშს ასრულებდა.

ზურაბს!

ზურაბ, დედის იმედი ხარ,
მამის გულის ნუგეში.
გათამაშებთ, გეფერებით
და ვიხუტებთ უბეში.

ბატონი ხარ, მბრძანებელი,
გავხდით შენი ფარეში;
დაგვატარებ ალმა-დალმა
ამ თოვლიან მხარეში.

ხან მოიწყენ, ხან მოილხენ,
სწრაფად იცვლი გუნებას,
კანონია შენი სიტყვა,
შენი განკარგულება.

ბაბუაშენს ძიძად აქცევ,
არ აძინებ ბებიას,
ბიძას შემას აზიდვინებ,
მაინც არ გიწყრებიან.

მაინც თავზე გევლებიან
ხელის გულზე ტარებით,
ხან ჩირაღდანს ავინთებენ,
ხან გართობენ ზარებით.

აკვანს ცუდი თვალით უცქერ,
არვის აძლევ უფლებას,
რომ შებოჭონ არტახებით
შენი თავისუფლება.

ვაჟკაცი ხარ გულზვიადი,
მთის წყალივით მქუხარე!
მიტომ გკოცნი, მამის გზა-კვალს
რომ არ გადაუხარე!

როცა წავალ, ნუ მოიწყენ,
იყავ იმედინად,
ჩამოხვალ და ჩემს ქონებას
ჩავაბარებ მთლიანად.

გაიზარდე, გაიხარე,
გვიყვარდეს ერთმანეთი –
მშობლიური იმერეთი,
მშობლიური სვანეთი.

8. II. 1950 წ.
ლენტეხი.

სვანეთში შუა თებერვლამდე დავრჩი, გზის
გახსნას ველოდებოდი. მოლოდინი არ გამიმარ-
თლდა, თოვლი კიდევ დაამატა, მთიდან ზვავები
დაეშვა და გზები უფრო გაფუჭდა.

რალა უნდა მექნა, ჩავიცვი ისევ სვანური ბან-
დულები და იქიდანაც ფეხით წამოვედი. ჩემთან
იყვნენ მიზდონი და ლაითა. გზაზე ბევრი ვიცინეთ
და ვიოხუნჯეთ. ქუთაისში მშვიდობით ჩამოვედით.
ერთი თვეც არ გასულიყო, რომ სახლობა ისევ მო-
მენატრა და გულმა თოვლიანი მთებისკენ გაინია,
მაგრამ სამსახურის დატოვება და წასვლა აღარ
ხერხდებოდა... დარდების გასაფანტად მაშინ ეს
ლექსი დავწერე:

ჩემი მერცხალი სვანეთში არის

თოვლი დადნება, წავა ზამთარი,
მალე სულ მალე გაზაფხულდება;
თბილ ქვეყნებიდან ფრინველთა გუნდი
მშობლიურ მხარეს დაუბრუნდება.

მაგრამ, მათ გუნდში არ მეგულება
ჩემი სიცოცხლის თანაზიარი;

შორს, თოვლიანი მთების კალთებზე –
ჩემი მერცხალი სვანეთში არის!

თუნდ გაზაფხულდეს ათჯერ, ათასჯერ,
ბაღში, ვარდებში ჰყეფდეს ბუღბული,
მიწა ჰყვაოდეს, ცა ელვარებდეს,
გაზაფხულს მაინც ვერ იგრძნობს გული,
სანამ ჩემს მერცხალს არ დავინახავ,
არ ვაილება სიცოცხლის კარი;
ჩემი იმედი, ფიქრი და გრძნობა –
ჩემი ზურაბი სვანეთში არის!

მაგრამ, დაიცა! შეიცვლის იერს
ეს მინდორ-ველი, ეს მიწა-წყალი;
გაზაფხულდება, მთებიდან ბარად
ჩამოფრინდება ჩემი მერცხალი.

კავკასიონის მაღალო მთებო,
გულზვიადებო, მომეცით მხარი,
მამაშვილურად მიხედეთ ზურაბს...
ჩემი ვაჟკაცი სვანეთში არის!

1950 წ. მარტი, ქუთაისი.

ავტ. მ.
მიიღეს ჩემი პირი შეკითხვა იმისთვის, რომ ეს ლექსი
ჩემი მხეცრული ზომიერება განმარტავდეს ახალი
სამაგისტრო ქაღალდის მშენებელ მხეცრული.
გ. შანიძე
15111-50.

საზაფხულოდ ისევ სვანეთს მივაშურეთ და ორი თვე იქ გავატარეთ. უზარმაზარი მთები, დაბურული ტყეები, მთის გიჟმაჟი მდინარეები, სუფთა ჰაერი, ცივი, ანკარა წყაროები, თოვლივით თეთრ ნისლში გახვეული გზები და ბილიკები სულს ცისკენ იტაცებდა და გულს აუნერელი გრძნობებით ავსებდა. მართლა მადლიანად ვისვენებდი.

როცა ძალ—ლონე მოვიკრიბე, ორი პატარა ამბავი დავწერე. ერთი ოფიცრობისა და მეორე სტუდენტობის დროის ცხოვრებიდან. ჩემი შემოქმედებითი ძალების გასამლეად პოეზია აღარ ვიკმარე და პროზასაც მივყავ ხელი, მაგრამ მკითხველი ადვილედ დარწმუნდება, რომ არც ერთში ვუქნივარ ღმერთს და არც მეორეში. აი, ეს „მოთხრობები“:

ფომიჩის ოხრახუმი

სტუდენტობის დროს ქალაქის განაპირა უბანში ერთი პატარა ოთახი მქონდა ნაქირავები. როცა კითხვით და წერით დავიღლებოდი, სახლის პატრონთან ავიდოდი, ნარდს ვეთამაშებოდი ან სხვადასხვა საკითხებზე ვსაუბრობოდი. სახლის პატრონის მამას თორმეტი წელიწადი და მეც რუსულ ყაიდაზე ფომიჩს ვეძახდი მას. ფომიჩი უკვე კარგად იყო მოხუცებული, მაგრამ მენსიერება ჩინებული ჰქონდა, მარცვალ—მარცვალ გვიყვებოდა ამბებს თავისი წარსულიდან.

ერთ საღამოს ჩაგვიგლო ხელში მე და იმავე სახლში მცხოვრები ერთი სტუდენტი, ბევრი დრო კი დაგვაკარგვინა, მაგრამ ბევრიც გვაცინა. სხვათა შორის, მან ესეც გვიამბო:

„მაშინ რკინიგზელი ვიყავი, ადგილიც კარგი მქონდა და ხელფასსაც არა უშავდა. ერთხელ შემომიჩნდა ჩემი კარგი ამხანაგი: „მოდი, ქუთაისში ვიყიდოთ ოხრახუმი და თბილისში წავიღოთო. აქ სამი შაური ღირს კონა, იქ — ექვსშაურნაკლებ არ გაიყიდება, პირისპირ მოვიგებთო“. იმდენი მელაპარაკა, რომ დამიყოლია. ავიღე შავი ღლისთვის გადანახული გროშები და ბაზარში წავყევი. ვიყიდეთ საზიაროდ ექვსი ტომარა ოხრახუმი, იმავე ღამეს ჩავსხედით მატარებელში და თბილისისკენ გავწიეთ.

დილაუთენია გავედით ბაზარზე. გავშალეთ ჩვენი ოხრახუმი და ვუცდით მუშტარს. დაიწყო ვაჭრობა, მაგრამ კაცი არ გვეკარება! აივსო ბაზარი ცოცხლ—ცოცხალი მწვანელით, ვაი ჩვენს მოსწრებას — ოხრახუმი ორ შაურად იყიდება.

— ეჰ, ცუდად არის საქმე! — ამბობს ჩემი ამხანაგი — ოხრახუმის ფასი დაცემულა. ორი კვირის წინათ ექვს შაურად იყიდებოდა!

— რაც არის, არის... მოდი და ჩვენც ორ—ორ შაურად გავყიდოთ, ხომ არ გადავყრით, ფული მიგვიცა!

სიხარულით გავყიდით, მაგრამ ვინ ყიდულობს: მთელი დღე ჩამოვწყდით ფეხზე და ერთი ტომარა ძლივს გავასაღეთ. ფერდაკარგული ოხრახუმი მუშტარს ველარ იზიდავდა.

საღამოს დავიქირავეთ „ტაჩქა“ და ხუთი ტომარა ოხრახუმით ერთ ძველ ნაცნობს მივადექით. მან „პადვალში“ მოგვცა ბინა და თან გვირჩია, რომ ოხრახუმისთვის ხშირად გვესხურებინა წყალი. ღამე მორიგეობით გვეძინა, ხან მე ვეზიდებოდი წყალს, ხან ჩემი ამხანაგი.

გათენდა დილა. შრომას ტყუილად არ ჩავევლო, ოხრახუმი გაცოცხლებულიყო. იმედი მოგვეცა, გვიხარია. ბაზარში ძალიან ადრე გავედით.

სანამ მზე ამოიწვედა, მოვასწარით და ერთი ტომარა კიდევ გავასაღეთ. მერე კი ისევ წავიდა ჩვენი საქმე უკუღმა: წყალნახურებ ოხრახუმს მზემ რომ დახედა, ისე გაყვითლდა, როგორც ბაჯალლო ოქრო.

— დავტოვოთ და წავიდეთ! — მითხრა ამხანაგმა — ამას აწი, მშვიერი თხაც აღარ შეჭამს.

— მეტი რა ვხაა? წავიდეთ! — ვუთხარი მე. დავეცეთ ტომრები და წამოვედით.

ათი ნაბიჯიც არ გვექონდა გავლილი, ვიღაცამ დაგვისტვინა და შეგვაჩერა.

— თქვენ, ჰეი, ყურუმსაღებო, ამ ნაგავს ვის უტოვებთ? ახვეტეთ და საიდანაც მოგიტანიათ, იქით წაათრიეთ!

მეტი ძალა არ იყო. ჩავყარეთ ისევ ტომრებში, დავიქირავეთ „ტაჩქა“ გავიტანეთ ბაზრიდან და ერთ ყრუ მოსახვევში დავაპირეთ ოხრახუმის თავიდან მოშორება. დავინახა მეეზოვემ, აყვირდა: „ახლავე მილიციონერს დავუძახებ, თუ აქედან არ აიბარებთო!“ — საქმე სატირლად გვაქვს და მაინც გვეცინება.

ვიარეთ და ვიარეთ, გავცილდით თბი-

ლის—ქალაქს და კაცის ნატამალი რომ აღარ ჭაჭანებდა, მოვხსენით ტომრებს თავი და გადავუშვით მტკვარში ნაწვავ—ნადავი ფულით ნაყიდი გაყვითლებული თხრახუმში.

რაც ვივაჭრეთ, ისიც „ტახქის“ პატრონმა წაიღო. მშვიდრები ჩავსხედით მატარებელში და ქუთაისში უბილეთოდ ჩამოვედით. მადლობა ღმერთს, რკინიგზელები ვიყავით და ბილეთი აღარ მოგვთხოვეს.

ქალი სიხარულით მელოდა შინ, თბილისიდან ნავაჭრ საქონელს ჩამოიტანსო. მო-

ვედი და მოვუტანე: სამი ცარიელი ჯვალოს ტომარა. მოვუყევი რაც დამემართა. ჩემი ქალი სამ კვირას წყევლიდა და კრულავდა ჩვენს დამლუპველს.

ჩემზე ისე იმოქმედა ამ ზარალმა, რომ თხრახუმის დანახვაც აღარ მინდოდა. ქორწილში რომ სუფრაზე თხრახუმს დავინახავდი, თავი მამაჩემის სატირალში მეგონა!“ — დაასრულა ფომინმა თავისი ნაამბობი.

14 აგვისტო, 1950 წ. ლენტეხი.

ახვანი მართი ღვანტული კაცისა

ომის დამთავრების შემდეგ ყირიმის ერთ—ერთ სოფელში დავბანაკდით. ჩვენი ლეგიონი ქართველებისაგან შედგებოდა. ამ ლეგიონში მსახურობდა ოფიცერი გოგია ქ...

გოგიას დამთავრებული ჰქონდა საინჟინრო ინსტიტუტი, სპეციალობით იყო გეოლოგი. ომის დანებების დღიდან გაინვიეს არმიაში. მონაწილეობდა ბრძოლებში, მიიღო ორი ორდენი და ორი ჭრილობა. ომის დამთავრების შემდეგაც მეთაურობდა ბატარეას, მაგრამ ვაი, მისთანა მეთაურობას — დღე და ღამე შინ დაბრუნებაზე ოცნებობდა, არმიაში გული აღარ უდგებოდა. ამდენმა ფიქრმა, დარდმა და ოცნებამ მისი გონება საოცრად გაჰფანტა. მასთან შეხვედრა და საუბარი, მის მოქმედებებზე დაკვირვება კაცს სულ ადვილად დაარწმუნებდა, რომ მის ჭკუაში ყველაფერი რიგზე არ იყო, რომ მის თავში მარტო ქარი კი არა, კარგა ძლიერი ქარიშხალიც ტრიალებდა.

გოგიას კარგად ვიცნობდი. ერთმანეთთან გვაახლოებდა ის გარემოება, რომ ორივე ზესტაფონიდან ვიყავით და ერთ ლეგიონში ვმსახურობდით. მას მეტად კეთილი გული ჰქონდა — მიმნდობი და ალაღმართალი ყველაფერს ადვილად იჯერებდა, ამხანაგები ბავშვის გულწრფელობით უყვარდა და მათთვის სულსაც არ დაიშურებდა.

*

ერთხელ გოგიასთან შევიარე. იგი გაუხდელად, მთელი თავისი ოფიცრული მოკაზმულობით ინვა ლოგინზე და გაზეთს კითხულობდა.

— ოო ... ჩემ დათას გაუმარჯოს! — გამხდარ სახეზე ღიმილმა გადაუარა, — ა, ბიჭო, რა კრგია, ახლა მოხარული კუპატი ზესტაფონში?! — დაურთო მისალმებას თავისი საყვარელი და აკვიატებული გამოთქმა. მეც მივესალმე:

— გაუმარჯოს გოგიას!.. იყავი კაცო, ნუ დგები! — მხარზე ხელი დავკარი და მის სანოლთან სკამზე დავჯექი. — რას კითხულობ ასე გატაცებით?

— ჩერჩილის სიტყვაა დაბეჭდილი... აი რაებს ლაპარაკობს ახლა და ნახავ, თუ არ შეცვალოს ჰანგი ამ მამაძაღლმა. სანდო კაცი არაა, რომ შეეძლოს, შაურად გაგყვიდის!

გოგიას უცებ სხვა აზრმა გაურბინა თავში; საგარეო პოლიტიკიდან თავის საჭირობოროტო საქმეებზე გადახტა და ეს მოხდა ყოველგვარი პაუზის გარეშე:

— არ შემიკლა, კაცო, ხელში ამ ჩემმა ორდინარეცმა ბარდანაშვილმა?! სად დადის, რას აკეთებს, რას დაბოდილობს... მაგისთანა დაკარგული კაცის მნახველი არა ვარ!

მეცინება, ვკვდები სიცილით. სად ჩერჩილი, სად ბარდანაშვილი?! გოგია სწრაფად წამოიჭრა სანოლიდან, გააღო ოთახის კარი და ვილაც მებრძოლს გასძახა:

— ბარდანაშვილი ამ წუთში მოვიდეს ჩემთან! — წუთი კი არა, ნახევარი საათიც გავიდა, სანამ ბარდანაშვილი გამოცხადდებოდა. გოგიამ მაგრად შეახურა იგი და მერე უბრძანა:

— ახლავე წადი და ცხენი შემიკაზმე; როცა მზად იყოს, მომახსენე!

— არის, ამხანაგო უფროსო ლეიტენანტო! — მიანკაპუნა ქუსლი ქუსლს ბარდანაშვილმა, შებრუნდა და წავიდა. გოგია წუთით დაფიქრდა:

— რა ჯანდაბად მინდა ახლა ცხენი, რისთვის, თუ არა, კი?!.. ერთი ცხენის დ.....! — კარი გააღო

და ბარდნაშვილს გამოუდგა: — ბარდნაშვილო, აჰაუ! დაბრუნდი უკან! — ორდინარეცი დაბრუნდა.

— არავითარი ცხენი! ნადი, საქმეს მიხედე. ნუ დახეტილობ ასე უგზო—უკვლოდ!

ბარდნაშვილი რომ გაისტუმრა, გაზეთებს მოჰკიდა ხელი. გადააბრუნა, გადმოაბრუნა და ბალიშქვეშ ამოსდო.

— მომშვიდა უღმერთოდ!.. ჰმ, ჰმ, ჰმ, რა კარგია ახლა მოხარშული კუპატი ზესტაფონში?! ნავიდეთ დათა სასადილოში!

მე ნასადილევი ვიყავი, გოგიას დავემშვიდობე და ბატარეისკენ გავნიე. ვფიქრობდი გოგია სასადილოში წავიდოდა, მაგრამ რას ვხედავ: გოგიას ხელები უკან დაუნწყია, თავი ჩაულუნავს და საჯინიბოებისკენ მიდის. ეტყობა, ფიქრებშია წასული. დავენიე:

— კაცო, სასადილოში გინდოდა წასვლა თუ საჯინიბოში? — ფიქრებიდან სწრაფად გამოერკვა და სანყლად შემომხედა.

— ვიცი, სად დავდივარ?! სულ გადამვარდა სადილობა გულიდან. აღარც ის მახსოვს, აქეთ რა ჯანდაბამ წამომიყვანა. დათა, იცი, რა გითხრა? — სულ წავედი, ბიჭო, ხელიდან. ველარ გავიგე, რაღა უნდათ ჩემგან. ომი იყო, როგორც შემეძლო ვიბრძოლე, წავიომე. გათავდა ომი, ქნან სიკეთე და გამანთავისუფლონ! რას ვაკეთებ აქ, რა ნაპოლეონი მე მნახეს, რომ ველარ მეღევიან? ამოვიდა, ბიჭო, სული. დღე და ღამე ვფიქრობ, ამერია ტვინი, ნამდვილად გამოვჩერჩეტდი!

ამას რომ ამბობდა, ისეთი ნაღვლიანი სახე ჰქონდა, გულქვა ადამიანსაც შეეცოდებოდა. თავი გააქნია, შებრუნდა და სასადილოსაკენ წავიდა. ვინ იცის, რამდენჯერ შეიცვალა კიდეც მისამართი, სანამ სასადილომდე მივიდოდა!

*

იმ ხანებში თავისუფალი დრო ბევრი გვექონდა. ოფიცრები ხელიდან არ უშვებდნენ მარჯვე შემთხვევას, რომ თავი გაერთოთ, ეცინათ, ეხარხარათ.

გოგიას გულის დარდები ყველამ კარგად იცოდა. ერთხელაც, წინასწარ მოილაპარაკეს და ასეთი ოინი უყვეს: მოდის გოგია და თავისთვის ღიღინებს. შეხვდა ერთი ოფიცერი.

— გამარჯობა, გოგია!

— გაგიმარჯოს!

— როგორა ხარ, როგორ მიდის შენი საქმე?

— ნულარ მკითხავ! მიდის შავად, ბნელად...

— დაიცა, კაცო, მე აი, იმ საქმეზე გეკითხები...

გოგიამ ყურები ცქვიტა:

— ვერ გამიგია, რას ამბობ?

— ვიცით, ვიცით!.. გატყდი, რაღაა დასამალი?!

— თუ ძმა ხარ, ნუ მიედ—მოედები, პირდაპირ მითხარი!

— მართლა არაფერი იცი? არაფერი გაგიგია?!

— დედას გეფიცები, არაფერი ვიცი.

ოფიცერმა განზე გაიყვანა გოგია, ვითომ სიფრთხილისათვის გაიხედ—გამოიხედა და ხმას დაუნია:

— მალარიჩი შენზეა! მე ვარ პირველი მახარობელი. ბედი გაქვს, ბედი!

— ე, კაცო, ნუ მომკალი ამდენი გამოცანებით, მითხარი რაშია საქმე!

— აბა, ყური დამიგდე: ლეგიონის შტაბში საიდუმლო ბრძანება მოსულა, ოფიცერთა შემადგენლობიდან გეოლოგი ინჟინრები უნდა გავათავისუფლოთო. სია შეადგინეს, ხუთ კაცთან ერთად შენც შეგიტანეს სიაში...

— კარგი ერთი, სამასხარო მეტი ვერაფერი ნახე?!

— არ მიჯერებ, ხომ?! შენი ნებაა... მაგრამ, თუ ჩემი სიტყვა გამართლდეს, პირველ მახარობელს ნუ დაივიწყებ!

გოგია საფიქრებელში ჩავარდა. უნდა დაიჯეროს, ვერ დაუჯერებია... გათავისუფლება?! საქართველო?! ოჯახი, წყნარი სამსახური, დაქორწინება... ვითომ მართალია?! არ დაიჯერო! ზღაპარია, ჭორია!

— ეჰ! — ამოიხვნეშა გოგიამ და გზას დაადგა: — აღარ არის საშველი!

აი, შეხვდა მეორე ოფიცერი:

— სალამი გოგის, სალამი! გილოცავ, ძმაო, სულით და გულით გილოცავ!

— რას, კაცო, არ მეტყვი?! — აქ გოგია ოდნავ გაიღიმა, თითქოს არაფერი, სულ არაფერი იცის, რასაც ულოცავენ.

— რალა თქმა გინდა, ბიძია, შეკარი ბარგი— ბარხანა და მოუსვი ზესტაფონისკენ!

— ნეტა მოცლილი არ იყო! რა ზესტაფონი, რის ზესტაფონი!

— ამას ორ დღეში გაიგებ... შტაბში ბრძანება მოსულა, შენი სპეციალობის ოფიცრებს ათავისუფლებენ თურმე, — ექვსი მოყოლილხარტ ბადეში.

გოგიას სიხარულით აუძგერდა გული, მაგრამ არ შეიმჩნია. სხვებიც შეხვდნენ... ყველამ მიულოცა, ყველამ ფიცით— მტკიცით გაანდო ეს სასიხარულო ამბავი. ურწმუნოების ყინული დადნა, დაიჯერა გოგიამ, დაიჯერა მთელი გულით და გონებით, რომ სულ მოკლე ხანში გაათავისუფლებენ... აი, ბედნიერება!

სალამოს ჩემთან მოვიდა. მხარ— თეძოზე ვიყავ წამოწოლილი ჩემს დათვის ბუნაგში და თამბაქოს ვაბოლებდი. მომვარდა, გადამეხვია და გადამკოცნა.

— დავიბადე, დათა! ხელმეორედ დავიბადე, მეშველა... მათავისუფლებენ!..

თვალზე სიხარულის ცრემლი უბრწყინავდა. მისი ნათქვამი დავიჯერე, ძალიან გამეხარდა. ღამის თორმეტ საათამდე ვისმენდი მის ალტაცებულ საუბარს მომავალი სამოქალაქო ცხოვრების შესახებ. მერე სამფურცლიანი წერილი დავწერე და გოგიას გადავეცი, რომ ზესტაფონში ჩვენებთან მიეტანა.

გოგია საამური ოცნებების ზღვაში ცურავდა:

„მაგრამ ხანგრძლივ ეს სოფელი

გაახარებს ვისმე განა?!

თაფლში ურევს მწარე ნალველს,

მტრისას მისი გამოცანა!“

ხანმოკლე აღმოჩნდა გოგიას სიხარულიც... მეორე დღეს წინ ერთი ოფიცერი შემოეყარა, ვითომ ძლიერ დაღონებული და გულმოსული.

— ეჰ, რა ძნელია კაცის ცნობა?! შეხედავ, ადამიანია, ადამიანობის კი არაფერი აცხია. პირში გიციინის და ზურგს უკან სამარეს გითხრის!

გოგიას რატომღაც არ ეჭაშნიკა მისი ნათქვამი:

— რა მოხდა, კაცო, ვინ განყენინა?

— მე არავინ... შენი საქმე კი, უკუღმა წაიყვანა კაპიტანმა ქადაგიძემ.

— რას ამბობ! რაო, როგორ?!

— რა და გაუგია, შენ რომ გაათავისუფლებდნენ, მისულა შტაბში და უთქვამს ლეგიონის მეთაურისათვის, — რატომ ათავისუფლებთ ქავთარაძეს, კაცი არმიაში დარჩენისთვის თავს იკლავს, სამხედრო აკადემიაში აპირებს წასვლასო. დაუჯერებია ლეგიონის მეთაურს, ამდგარა და შენი გვარი სიიდან ჩხიბ... ამოუშლია.

— ეგ რა მითხარი, კაცო! რა უნდოდა მაგ ურჯულოს ჩემთან, რატომ დამლუპა, რა დავუშავე?!

ცეცხლი შემოენთო გოგიას. მისი გაბრაზება ვის უნახავს, მტრედვიტ მშვიდი და ბატკანივით უწყინარი იყო. ახლა კი აფთრად იქცა და პირდაპირ ქადაგიძის ბინისკენ გაქანდა. ერთი წუთის შემდეგ იქ ერთი ალიაქოთი იდგა.

გამოდი გარეთ, შე იუდა, შე გველო! — ყვიროდა გამწარებული გოგია და ჩახმახზე შემდგარ რევოლვერს ხელში ატრიალებდა, — მე შენ გიჩვენებ, როგორ უნდა კაცის დალუპვა და განადგურება. ტყვიით გაგიხვრეტ მაგ გველის თავს, გამოდი გარეთ!

კაპიტანი გარეთ გამოვარდა. გაკვირვებით უცქერდა ამ სურათს. მან, აბა, რა იცოდა, რამ გააგიჟა გოგია, რად უტრიალებდა ცხვირწინ რევოლვერს, რად ემუქრებოდა?

— კაცო, რა მოგდის, რამ გადაგრია! გამაგებინე მაინც რა დავიშავე, რისთვის მკლავ?!

ბევრი იყვირა გოგიამ, მაგრამ სროლა მაინც ვერ გაბედა. არც კაპიტანმა დაჰკარგა მოთმინება და როგორც იყო, დაამშვიდა გაშმაგებული გოგია, სახლში შეიყვანა და ყველაფერი გამოჰკითხა. მანაც უამბო, რატომ და რისთვის აპირებდა კაპიტნის მოკვლას. თურმე პატარა ბავშვივით ატირდა

გოგია, როცა გაიგო, რომ ამხანაგებმა მოატყუეს, მაგრამ შემდეგ ყველაფერი დაივინა და თვითონაც გულიანად ხარხარებდა ამ ამბის მოგონებაზე.

*

გოგიას რევოლვერი განთქმული იყო მთელს ლეგიონში. სროლაში ხშირად ვეჯიბრებოდით ხოლმე ოფიცრები ერთმანეთს. გოგიას ორი—სამი კაცი თუ სჯობნიდა, სროლაც კარგი იცოდა და რევოლვერიც ხელს უწყობდა. ნეტა გენახათ, როგორ ამაყად იდგა ფართან, როცა ტყვიებით სულ ათიანები და ცხრიანები იყო დაცხრილული.

ბატარეის მეთაურებმა გადაწყვიტეს, გოგიას რევოლვერისათვის ლულა გამოეცვალათ. ძნელი საქმე იყო, მაგრამ მაინც მოახერხეს.

ერთ დღეს, ლეგიონის არტილერიის უფროსმა შეკრიბა ბატარეის მეთაურები, აბა, ვნახოთ, ფისტოლეტის დაშლა—ანყობა ხომ არ დაგვიწყნიათო. დროც დანიშნა; — ამდენ და ამდენ წუთში უნდა მოასწროთო.

რევოლვერები ყველამ სწრაფად დაშალა, მაიორმა, ვითომ ნაწილების სისუფთავეს ამოწმებდა, აიღო ერთ—ერთი მეთაურის რევოლვერის გაცვეთილი ლულა და შეუმჩნეველად დადო გოგიას რევოლვერის ნაწილებთან, მისი რევოლვერის უზადო ლულა კი, სხვას გადაულოცა.

— აბა, დავიწყით ანყობა! — თქვა მაიორმა და საათს დააცქერდა. გოგიამ ყველას მოასწრო და მაიორის მადლობაც დაიმსახურა.

გავიდა ერთი კვირა. შეგვკრიბეს ოფიცრები და სასროლო მოედანზე გავვიყვანეს. დაიწყო სროლა. დადგა გოგიას რიგი. გოგიაც მოემზადა, ეგონა, ტყვიას ათიანში ჩააჯენდა. გაიცა ბრძანება:

— **Огонь!** ცეცხლი! — ისროლა გოგიამ, მაგრამ თვალებს არ უჯერებს: ტყვიამ ფარის ქვეშ მიწა ახვეტა და მიმოაბნია.

— ბიჭოს, ეს რა მომდის?! დაიცა, კარგად დავუმიზნო! — უმიზნებს და უმიზნებს. თქვენც არ მომიკვდეთ, ვერ მოახვედრა. ტყვიამ ზუზუნით გადაუარა ფარს თავზე.

დაღონდა გოგია. მივიდა იარაღის ხელოსანთან, რომელიც თან გვახლდა, და უთხრა:

— ნახე, ერთი, რა დაემართა ამ რევოლვერს!

ხელოსანმა ნახა და დიაგნოზიც დაუსვა:

— ლულა გაცვეთილია, ხაზებიც კი აღარ ეტყობა. ჩააბარეთ სანყოფს და გამოიტანეთ სამაგიერო!

გოგიამ შუბლზე ხელი გადაისვა, დაფიქრდა.

— გასაკვირალია... ათი დღის წინ კარგად იყო, ახლა რა ჯანდაბა დაემართა?! აღარ ღირს ამის თრევა!

გოგიამ რევოლვერი სანყოფს ჩააბარა, მაგრამ სამაგიერო აღარ გამოიტანა: ცუდი მარკისაა, ლულა მალე უცვდებაო.

*

ლეგიონის სარდლობამ გადაწყვიტა ღამით განგაშის მოწყობა. წესით, ეს გადაწყვეტილება საიდუმლოდ უნდა დარჩენილიყო თვით განგაშის გამოცხადებამდე, რათა სარდლობას კარგად შეემონებინა პირადი შემადგენლობის საბრძოლო მზადყოფნა.

გოგიამ როგორღაც შეიტყო ეს საიდუმლო და გადაწყვიტა, რამდენიმე საათით ადრე მოემზადებინა ბატარეია განგაშისათვის. როცა „კამენალომნიის“ გატრუსულ არე-მარეს სიბნელე შემოეპარა, გოგიამ დაიწყო მოქმედება:

— სტარშინა, მონაყე ბატარეია!

— არის, ამხანაგო უფროსო ლეიტენანტო!

ბატარეია აფორიაქდა. რამდენიმე წუთის შემდეგ ზემდეგმა მოახსენა, რომ ბატარეია მოწყობილია. გახედა გოგიამ სიბნელეში თავის ჯარს, მწყობრში სამოცი კაცის ნაცვლად ათი კაცი იდგა. გაბრაზდა, მაგრამ როგორ!

— რას ჰგავს ეს! სად არის დანარჩენი! ქვაბთან სამოცი მოდიხართ, მწყობრში კი მხოლოდ ათი კაცია... ბარდანაშვილი, ეს ყურუმსალი ბარდანაშვილი, მაინც, სადაა?

— მაიორმა ნაიყვანა ჩექმების გასანმენდად — უპასუხა სტარშინამ.

— მაგას ვანმენდინებ ჩექმებს!.. ბატარეიაში აღარ ვნახო მოსული. ეს არის თქვენი დისციპლინა?! სტარშინა, დაშალე ბატარეია, მოძებნე ყველა მეზობლი და მწყობრში ჩააყენე!

დატრიალდა ზემდეგი, ეძებს და ეძებს მებრძოლებს. ზოგი ცხენებთან არის, ზოგი თივაზეა წასული, ზოგი მზარეულს ეხმარება. რა ქნას? ერთადერთი ბარდნაშვილი ჩაიგდო ხელში, მაგრამ ახლა კიკნაველიძე დაეკარგა! რაც იყო, იყო... მოაწყო ბატარეია და მოახსენა მეთაურს; გოგიამ ისევ ბარდნაშვილი მოიკითხა.

– Я, აქა ვარ! – გაისმა ბარდნაშვილის შიშნაჭამი ხმა.

– ველარ გავიგე, რა ემართება ამ ხალხს! უბარდნაშვილოდ მწყობრში ათი კაცი იდგა, მოვიდა ბარდნაშვილი, მაინც ათია. რა ჰქვია ამას?!

მართლა ვერაფრით გაეგო მას, რომ თუ ბარდნაშვილი მოვიდოდა, მაგრამ კიკნაველიძე გაიპარებოდა, მწყობრში მებრძოლთა რაოდენობა უცვლელი დარჩებოდა.

ბატარეია დაშალა და საქმე ვახშობამდე გადასდო. კარგდ იცოდა, რომ ვახშამს ერთი კაციც არ დააკლდებოდა. მისი ვარაუდი გამართლდა – სალაშქრო სამზარეულოსთან კატილოკებისა და კოვზების რაჩხა–რუჩხით სამოცი მებრძოლი შეგროვდა. გოგიამ დრო იხელთა, დააწყო მთელი ბატარეია თოფ–იარაღით, ცხენებით, ქვემეხებით, გაიყვანა ბანაკიდან და მახლობელ გორაკს მოაფარა.

უცდის და უცდის, როდის დაჰკრავს საგანგაშო სიგნალი. „არსაიდან ხმა, არსით ძახილი!“ ირიჭრაჟა, გათენდა, მზე ამოვიდა, გოგია მაინც ჩასაფრებულია. სადილობის დროს როგორც იქნა დარწმუნდა, რომ განგაში აღარ ეწყობოდა და ბატარეია ზარით და ზეიმით ბანაკში შემოიყვანა. ღამენათევი და დაქანცული მებრძოლები, ვითომ სამეცადინოდ, ველად გავიდნენ და ტკბილ ძილს მიეცნენ. გოგიაც შეჯდა ლურჯაზე და მახლობელი სოფლისკენ გასწია დროის გასატარებლად.

რა მუხთალია წუთისოფელი!.. ერთი საათის შემდეგ საგანგაშო სიგნალმა მთელი ლეგიონი დააყენა ფეხზე. მოვიდა ლეგიონის მეთაურიც. ყველა იარაღში ზის, არსად ჩანს მხოლოდ გოგიას ბატარეია. ლეგიონის მეთაურმა შუბლი შეიკრა და ადიუტანტს რაღაც ჩააწერინა. დაბრუნდა ქავთარაძე, მაგრამ, ვაი, მისთანა დაბრუნებას! გამოიძახეს შტაბში. იქ რა უთხრეს, მე აღარ მიკითხავს, რაღა კითხვა უნდოდა! იმდენი იდარდა გოგიამ, რომ ავად გახდა. მთელი ერთი კვირა მე ვუზიდავდი რძესა და მანონს.

*

იმ ბატარეის მეთაური, სადაც მე ოცეული მებარა, იყო კაპიტანი პავლე ტაბატაძე. მორჩებოდა თუ არა სამსახურს, შეუდგებოდა თავის საყვარელ საქმეს: ხან საათს არემონტებდა, ხან სევასტოპოლთან ნაპოვნ, დაჟანგული სანადირო თოფის ნაწილებს წმენდდა და ქლიბავდა, მისი ხელის გაჩერება არ იქნებოდა.

ერთ დღეს დაბრუნდა სამსახურიდან, გაიხადა ახლად შეკერილი კრიალა ჩექმები, კუთხეში მიანყო, მოიხსნა რევოლვერი, ჩამოჯდა სკამზე და დაუწყო ჩხიკინი. როგორ მოხდა, კაცმა არ იცის: დაიჭეჯა რევოლვერმა, ტყვია ჩექმას მოხვდა ცხვირში და ქუსლში გაიარა!

შემხვდა გოგია. სიცილით ვუყვები ამ ამბავს, ასე და ასე იყო მეთქი: კაპიტანმა ჩექმები გაიხადა, კუთხეში დაალაგა, რევოლვერი გაუვარდა, ჩექმას ცხვირში მოხვდა და ქუსლი გაუხვრიტა–მეთქი.

– ჰო, ჰო, ჰო! უყურე შენ! – შეწუხებული ამბობს გოგია – ძვალში ხომ არ გაუარა ტყვიამ?

– რას ამბობ, კაცო? – გამიკვირდა მე, – ჩექმას ან ძვალი სადა აქვს, ან რბილი?

– მერე, ჩექმაზე ვინ ამბობს, მე გეკითხები — კაპიტანს სად მოხვდა, ძვალში თუ რბილში?!

– კაპიტანს როგორ მოხვდებოდა? ხომ გითხარი, ჩექმები გაიხადა და კუთხეში მიალავა მეთქი!

– ჰოო! — გადაიხარხარა გოგიამ, — ეგ სულ აღარ გამხსენებია. მე ვიფიქრე, ფეხზე რომ ეცვა, მაშინ მოხვდა!

– კი, მაგრამ, რომ გელაპარაკებოდი, ყურს არ მიგდებდი?

– ყველაფერს ხომ ვერ დავიმახსოვრებ, მერე! ხან ეს დამავინწყდება, ხან ის. ეგ კი არა, თავში ტვინი მიდუღს... არაფერი ისმის ოფიცერთა დემობილიზაციის შესახებ? ჰმ, ჰმ, რა კარგია, ახლა, მოხარშული კუპატი ზესტაფონში?! ვნახავთ კიდევ ზესტაფონს?

– ვნახავთ, გოგია, ვნახავთ!

– ღმერთმა ქნას და ჩვენს თხას მგელი დაეჭიროს! — მითხრა იმედგადაწყვეტლმა, ქუდი თავზე სამჯერ შემოიტრიალა, ხალათი შეისწორა და ლილინით გაუდგა გზას.

*

ლეგიონის მორიგედ ვიყავ. ღამე თეთრად გავათენე. დილით ნაწილის მეთაურს პატაკით შეე-

ხედი. ის იყო ორიოდ საათით დასვენებას ვაპირებდი, რომ ჩემთან გულგახეთქილი გოგია მოვარდა:

— არიქა, მიშველე, დავით!

— რა იყო, რა მოხდა?!

— რაღა რა მოხდა, ნუხელ მებრძოლები გავაგზავნე თივის მოსატანად. ისინი კოლმეურნეობის ზვინს დასტაკებთან, წამოუღიათ თივა; გაუგია მეველეს და აყვირებულა, ხუთი კოლმეურნე დასდევენებია მებრძოლებს. ახლაც ნანილში არიან და ლეგიონის მეთაურს ეძებენ, ჩივილს აპირებენ. რომ იჩივლონ, ლეგიონის მეთაური ტყავს გამაძრობს. თუ ძმა ხარ, იქნებ დაამშვიდო ისინი?

გოგია რომ თავის გასაჭირს მიაძობდა, მე რაღაც დამწვრის სუნი მეცა.

— ბიჭო, რაღაც ინვის! — ვუთხარი მე.

— რა ჯანდაბაა, მეც მცემს სუნი!

მივიხედ—მოვიხედეთ, არაფერი ჩანს. აი, უცებ მოვკარი თვალი: გოგიას შარვლის ჯიბიდან ბოლი ამოდიოდა. გოგიაც ტყვიანაკრავივით შეტრიალდა, ჯიბეში ხელი ჩაიყო და იქიდან ანთებული პაპიროსი ამოიღო. ჯიბეც ამოაბრუნა. იგი ისევ ინვოდა. როგორც იქნა, ჩავაქრეთ.

— ეს რა მომივიდა, კაცო! ფანქარი პირში ჩამიდევს და ანთებული პაპიროსი კი — ჯიბეში. ძან არ გადავრჩი! მაგრამ ამის რა დარდი მაქვს, თუ ძმა ხარ, იმ კოლმეურნეებისაგან მიხსენი!

მეც დავპირდი დახმარებას, მაგრამ რაღას დავეხმარებოდი: კოლმეურნეებს მანამდე უნახავთ მეთაური; საქმე გამოიძიეს, მებრძოლები ჰაუპტვახტში ჩასვეს, გოგიას კი მაგარი საყვედური გამოუცხადეს.

— ზესტაფონში ცხენი თვალით არ მინახავს, — ამბობდა საყვედურით განინმატებული გოგია, — აქ კი, სამოცი ცხენი ჩამაბარეს, გასწყვიტოს ჭირმა და ქოთაომ. როგორ მოვუარო, რა ვაჭამო? ქერი არ ჰყოფნით, თივას ხელი არ ახლოო!.. კაცს არ ჭამენ ეგ გასანყვეტლები, თორემ მივალ თავლაში, დავწვები და შემეჭამონ, იტეხონ კისერი!

*

რა დასაფიცია, იმ დროს თითქმის ყველა მეთაურს ჰყავდა აჩენილი გულის ვარდი სოფლად ან ქალაქად. გოგიაც კაცი იყო და სული ედგა, მასაც ჰყავდა ერთი ქალი. ხან ქალი მოდიოდა გოგიასთან, ხან გოგია ამხედრდებოდა შავ ტაიჭზე და მიაქროლებდა სატრფოსაკენ.

ერთხელ გოგია შინ ღამით დაბრუნდა. მეზობელი ოთახიდან ერთმა ოფიცერმა გამოჰყო თავი და გოგიას უთხრა:

— ამ საღამოს შენი დუსია მოვიდა. ცოტა უგუნებოდ იყო: თავი მტკივაო — დაგვიბარა. გოგიას უთხარით, მასთან ვარ. სინათლეს ნულარ აანთებს, ნურც გამაღვიძებს, დაწვეს და დაიძინოსო!

— მართლა?! კარგია. გმადლობთ!

ლეგიონში ერთი მზარეული გვყავდა. მსუქანი, ჩამრგვალებული კაცი იყო, მელოტი და ქოსა. ოფიცრებმა ეს მზარეული დაიყოლიეს თურმე და გოგიას ლოგინში ჩააწვინეს.

ოთახში შესვლისთანავე გოგიამ ტანსაცმელი გაიხადა და ისე მოიქცა, როგორც უთხრეს: აღარც სინათლე აანთო, აღარც „ქალი“ გააღვიძა, ასნია საბანი და ლოგინში შეუგორდა მას.

— დავწეი მარა, ვაი, მისთანა დაწოლას! — გვიამბობდა მეორე დღეს გოგია:

— ვეფერები, ქალი ხმას არ მცემს, თან მეეჭვება, რამ გაზარდა და რამ გაასუქა ასე. მოვუსვი თავზე ხელი, — ღმერთო შენ მიშველე! — ერთი ღერი თმა არა აქვს, მაგრამ ეს რაა! — მალე ისეთი რამ მომეყა ხელში, რომ სწრაფად დავრწმუნდი, ლოგინში ქალი კი არა, ვიღაც კაცი მენვა. წამოვხტი ლოგინიდან ყვირილით და გინებით. ცოტა არ იყოს, კიდევ შემეშინდა და სიბნელეში მასთან შეჭიდება ველარ გავბედე. სანამ ასანთს მოვძებნიდი, წამოიჭრა ეს მამაძალდი ლოგინიდან, ისკუპა ფანჯრიდან და გადახტა. გამოვვარდი გარეთ და გამოვუდექი ნიფხავ—პერანგის ამარა.

— არ გაუშვა, გოგია, მარჯვედ იყავი!

— აქ ვართ; მიდი, მისცხე, ნუ გეშინია!

გამოვბრუნდი უკან. ვნახო, ესენი ვინ არიან, რომ ყვირიან და ხარხარებენ?! ვინ და ჩემი მეზობელი მეთაურები! მაგათთანა მეზობლები არ მოეშალოს ჩემს მტერს! მივხვდი, რა ხაფანგიც დამიგეს. კიდევ კარგი, რომ თავი შევიკავე, თორემ ხუთივე უნდა მიმენვინა გოჭებევით ერთმანეთზე... ოთახში სინათლე ავანთე, მივიხედ—მოვიხედე... იმ მამაძალდს ცალი ჩექმა, ბალთიანი ქამარი და ალუმინის კოვზი დარჩენოდა. თუ ვიპოვე მათი პატრონი, ხომ კარგი, თუ არა და ჯანდაბას მისი თავი და ტანი!

- კი იპოვი, სად წაგივა, აუცილებლად იპოვი! — ვამხნევებთ გოგიას და ვხარხარებთ...
- აი ნახავთ, ვიპოვი და კვირისტავივით წავაძრობ თავს! ცოცხალს არ გავუშვებ!
- ... მაგრამ გოგიას ამ მუქარის ასრულება აღარ დასცალდა: მალე დემობილიზაციაში მოჰყვა.

*

მას შემდეგ გავიდა ოთხი წელი, გოგია ვერსად ვნახე. შორიდან მესმოდა: თბილისში მსახურობს ძალიან კარგ ადგილზე მოენყო. ქალიც ითხოვა, შვილიც ჰყავს, ზესტაფონში ხშირად დადისო. რომ შეხედო, ვეღარ იცნობ, ისე გამოიცვალაო.

ორიოდე თვის წინათ, ზესტაფონში ვიყავი. სადგურიდან ვილაცეები მოდიოდნენ; ქალებიც და კაცებიც კარგად იყვნენ ჩაცმული, ხმამაღლა ლაპარაკობდნენ, ხუმრობდნენ და იცინოდნენ.

დავუახლოვდი მათ. ერთმა ნაცნობმა სახემ მიიპყრო ჩემი ყურადღება. ვუცქერ, ისიც მიცქერს. ნუთუ, ეს გოგია არის? ის არის ნამდვილად! მანაც მიცნო, მიატოვა თანამგზავრები და მხიარული შეძახილით ჩემკენ გამოიქცა:

— გამარჯობა, დავით! შენ გენაცვალე, ხომ ვნახეთ კიდევ ერთმანეთი!

გადავეხვიეთ და გადავკოცნეთ ერთმანეთი. თავიდან ფეხებამდე ვათვალიერებ გოგიას: საუკეთესო კოსტუმი, ძვირფასი ტუფლები, ხავერდის შლიაპა, მკლავზე გადაგებული საზაფხულო პალტო!.. ისევ ის სახე... პატარა, ცოცხალი თვალები, გამხდარი, ნიავექარა ტანი!

გოგია გვერდით შებრუნდა და საზაფხულო პალტო ერთ—ერთ მანდილოსანს გადასცა.

— იარეთ, დაგენევით! — უთხრა მას და ისევ მე მომიბრუნდა:

— სადა ხარ, როგორა ხარ, დათა?!

— რას ვიზამ, ვცხოვრობ... შენ სად დაიკარგე, კაცო?!

— ნულა მკითხავ, ათასი საქმე გაჩნდა: თბილისი, ზესტაფონი, სამსახური, ცოლ—შვილი, მტერი, მოყვარე — ერთი წუთიც არ მრჩება დრო.

— რა გაენყობა, ასეთია კაცის ცხოვრება! არმიაში ყოფნა არ მოგენატრა?!

— თუ ძმა ხარ, ნუ მომაგონებ, გესმის, ნულარ მომაგონებ! დაილოცოს ზესტაფონი, აქ მოვკვდე და აქ დავიმარხო!

— ახლა საით გასწიეთ?

— სოფელ თვრინში მივდივართ, ქორწილში დაგვპატიჟეს. თუ გნამს ძველი მეგობრობა, წამოდი, დროს გავატარებთ საზღაპროდ და საარაკოდ!

— დრო არა მაქვს, ჩემო გოგია, ამ საღამოს ქუთაისში უნდა ვიყო! — მართლაც არ მქონდა დრო. რამდენიმე წუთს კიდევ ვისაუბრეთ, მოვიგონეთ წარსული ამბები, ამხანაგები, მეგობრები...

— აბა, ნავედი, დათა, მელოდებიან. კიდევ შევხვდებით ერთმანეთს... გამარჯვებით და გამარჯვებით!..

ის იყო, ნაბიჯი გადადგა, მაგრამ უეცრად შეჩერდა და წამოიძახა:

— ფუი, დასწყევლოს ღმერთმა, ეს რა დამემართა?!

— რაო, რა დამემართა?

— საზაფხულო პალტო არ დამრჩა სადგურში?! სკამეიკაზე მქონდა გადაკიდებული. მივალ, მარა, მეტი არაა ჩემი მტერი, პალტო იქ აღარ დამხვდეს! — მეცინება, ვკვდები სიცილით:

— რას ამბობ, პალტო იმ ქალს არ გაატანე, გვერდით რომ მოგყვებოდა?!

— შენ აგაშენა ღმერთმა, არ გადამიტრიალდა კინალამ გული? იცი, ვინ იყო ის ქალი?

— არა, არ ვიცი.

— ვაი, რა ვუთხრა ჩემს გამოჩერჩეტებულ თავს, ვერც კი გაგაცანი... ცოლია ჩემი, ცოლი!

— რა ვუყოთ, მომავალში გავიცნობ!

— იცოცხლე—თქვა! აბა, ნახვამდის, დავით, ნახვამდის!

— ნახვამდის, გოგია!

შეტრიალდა და ჩქარი, მსუბუქი ნაბიჯით წავიდა წინ წასულთა დასანევად. დიდხანს ვუცქერდი მას. გოგიაშეც მოიხედა უკან, ხელი დამიქნია, გაიცინა, მერე ხალხს შეერია და თვალს მიეფარა.

13 — 14 აგვისტო, 1950 წ. ლენტეხი.

1951 წელს ზემდგომი ორგანოების განკარგულებით ასპირანტები შტატიდან ამოგვრიცხეს და საათობრივ ანაზღაურებაზე გადაგვიყვანეს. დაინყო დავა იენისის, ივლისისა და აგვისტოს თვის ხელფასის შესახებ. დირექტორი გვაძლევდა ამ თვეების ჯამაგირს, მაგრამ მთავარმა ბუხჰალტერმა, კოტე გაბაშვილმა, მოიტანა თავისი დავთრები და დირექტორს გადანყვეტილება შეაცვლევინა. ჩვენ მაინც არ დავყარეთ იარაღი: ერთი საჩივარი მოსკოვში გავგზავნეთ, მეორე კი — თბილისში. საქმე მოვიგეთ და გაკოტრების გზაზე დამდგარმა ასპირანტებმა კარგი კამპანია გადავიხადეთ. მაშინ დავუწერე კოტეს ეს ლექსი, რომელიც ჩემდა დაუკითხავად მას მიუტანეს. არ სწყენია, ჩვენთან ერთად ისიც ბევრს იცინოდა.

წყევლა ჟამსა უფულობისას

მეფუღეთა უხუცესო,
გაბაშვილო კოტე!
შენ ჩვენს მიმართ ჩაიდინე
დიდი სიბოროტე:
ასპირანტებს გვაძღობინე
ოცდაათი ვერცხლი.
მაგ შენს წიგნებს, დავთარხანას
წაეკიდოს ცეცხლი!
ოფლით, შრომით მონაგები

ორი გროში ფული
წავგართვი და დაგვიკარგე,
შენ წაგიწყედეს სული!
შენი შტატი წყალმა ზიდოს,
ზღვამ დაგიღოს პირი,
არ მოგშორდეს უფულობა,
ტანჯვა, გასაჭირი!

იენისი. 1951 წ. ქუთაისი.

1952 წელს ვმუშაობდი სადისერტაციო თემაზე. იმდროინდელი ლექსები კომენტარების ღირსი არაა. მოკლე ცნობებს ზოგიერთი მათგანის შესახებ სქოლიოში იპოვნე იან ისტორიკოსნი და მკვლევარნი. ზოგი სულ უშენიშვნოდაა დატოვებული; ჩემი შემოქმედებიდანაც ხომ უნდა დარჩეს რაღაც საკირკიტო, თავსატეხი და საძიებელი?! რუსთაველს რომ ჩემსავით ენერა თავისი „ვეფხისტყაოსნის“ კომენტარები, რა ეშველებოდა ამდენ ფილოლოგს და ისტორიკოსს? ასეა, ყოველმა დიდმა მწერალმა მომავალზედაც უნდა იზრუნოს, შთამომავლობასაც უნდა დაუტოვოს საარსებო წყარო, მარტო მისი ხომ არაა ეს ქვეყანა?!

(კასიმიტურ კილოზე)

თურმეობითის ფორმებო,
თქვენ დაგექცათ კერია!
ვინ ეშმაკმა მოიგონა
ეს მესამე სერია?!
ორი წელიწადია ვწერ,
ველარ დამიწერია.
დავწერ, წავშლი,
წავშლი, დავწერ,
გაცვდა კალმის წვერია.
ვაი, თუ თქვას ხელმძღვანელმა:
„ჩვენი დათა შტერია!
სადისერტაციო შრომა
ველარ დაუწერია?!“

12. IV. 1952 წ.

(ოკტიმისტურ კილოზე)

დავეჯახე თურმეობითს,
როგორც ნიშა ხარი.
დავეტაკე, დამეტაკა,
ადგა ბრძოლის ქარი.
ამოვიღე კალმისტარი
შიგ გულმკერდში ვკარი;
მწვანე ყდაში ჩავაწვინე
უცებ ცოცხალ-მკვდარი,
მივუტანე ჩემს ხელმძღვანელს,
სთქვა: „რა კარგი არის!“
მზემ ღრუბლები მიმოფანტა,
მეც დამიდგა დარი!

3. VII. 1952 წ.

1953 წლის 15 მარტს მომივიდა ვენერას მეუღლისა და ჩემი კარგი მეგობრის — სოსო კვანტრიშვილის წერილი ახალციხიდან, სადაც ის მაშინ მეღვინედ მუშაობდა. წერილი ლექსად აენყო. დავჯექ და პასუხი მეც ლექსად მივწერე. აქვე ვათავსებ ორივეს, — სოსოს წერილს — შემოკლებით, რადგან ამით არაფერი დაშავდება, ჩემს პასუხს კი უცვლელად, რამდენადაც ყოველი მისი სტრიქონი ახალი ბრწყინვალე ფურცელია ქართულ შაირსიტყვიერებაში. სოსოს ისიც ეყოფა, რომ ლიტერატურის კრიტიკოსები სქოლიოში მაინც მოათავსებენ მის სახელსა და გვარს. ეს კი დიდი ბედნიერებაა: რამდენი პროფესორი მოუძღურებიათ იმის გამო, რომ მათი სახელი და გვარი სქოლიოში არ უხსენებიათ!

„დათა! აბა, მოხედო საქმეს და არ ატმხო აურზაური.“

ენას ვიწონებ, დავითა, საქმეს ჩაუჯექ თავითა,
შრომას შეუდექ გმირულად, წერა დაიწყე ანითა,
კანდიდატობას მოგცემენ, არ შეიჯერო ამითა,
მე ღოქტორობას ვისურვებ და დაამთავრებ ჰანითა,
მოიწადინე, სვანური რომ აგეყვანა მწვერვალზე,
სიძნელეები წინ შეგხვდა, შენ არ შეფერხდი ამაზე.
ერთ ხელში წიგნი გეჭირა, მეორე გქონდა კალამზე,
დაბნეულობას მიეცი, იგინებოდი სალამზე.
ხელს არ აკლებდი ამავე დროს „ჰარალოს“, „მრავალჟამიერს“;
ამბობდი: „ცოტა ვიღზინოთ, თორემ ვინ შერჩა ამიერს?“
ჩექმები შორს გადაყარე, ცილინდრს ეტაკე განიერს,
გალსტუკი ჩამოიკიდე, სიჭრელით ჰგავდა შპალიერს.
არ გამიჯავრდე, დათაჯან, ლექსსა გწერ სამასხაროსა,
ჩემმა სიტყვებმა უდროოდ სახე არ დაგიღაროსა,
გულსა მხნეობა მიეცი, მტერმა არ გაიხაროსა,
იფურჩქნე, ვითარც ყვავილი ტურფასა საბაღნაროსა!
სასაცილოდ არ გეყოფა, ლექსად რომ გიწერ წერილსა,
ენის სიწმინდეს ვერ ვიცავ, ალბათ ვისწავლი მერმისა;
მაინცდამაინც მწარ ენით ნუ გამიკიცხავ შაირსა,
რომ მომავალშიც შენთანა ლექსად თქმა მსურდეს რამისა.
მშვიდობით, ჩემო დათია, ალბათ მომწერ პასუხს ვრცელსა,
ლექსების წერა დავიწყე, ვედარები რუსთაველსა.
დანარჩენსა პოეტებსა აკაკის და აბაშელსა
ცალთვალადაც არ შევხედავ, არ დავუქნევ ტყუილად ხელსა.
საიათნოვას იმ სოფლიდან, ჩამოვიყვან აქ, მესხეთში,
გრიშაშვილის ყარაჩოღელს ავამღერებ რუსთაველში,
ბარათაშვილის მერნითა ბაირონს ვაჭენებ ტყეში,
შილერს, შექსპირს და გოეთეს ჩემთან მოვიყენებ გვერდში.
კალმად ჩხიკვის ფრთასა ვხმარობ, მეღნად მტკვარსა ამღვრეულსა,
ძლივს მოვაბი თავი, ბოლო ჩემსავითა არეულსა.
იტყვი, ალბათ, ის საწყალი ტყუილად აფუჭებს რვეულსა,
პოეტობას დამიწუნებ, მიწოდებ გადარეულსა!

25. II. – 3. III. 1953 წ. მესხეთი.

დათა, იცი, რა გითხრა? ეს ის მესხეთია, სადაც რუსთაველმა დაწერა „ვეფხისტყაოსანი“ და ნუ გაგიკვირდება, რომ მეც დავწერო რაიმე, თუნდაც „კურდღლისტყაოსანი“. ასე, რომ ყველაფერი მიმბაძველობით არის. ... და ბოლოს რაღაცა იქნება, წერას მაინც ვისწავლი. ეს აუცილებელია!

9. III. 1953 წ. სოსო

სოსოს პასუხად ეს მივწერე:

**ჩემი სალამი
პოეტს, მეღვინესა და მოქალაქეს!**

მომივიდა შენი ლექსი, დიდი გრძნობით დაწერილი,
ამბები და მოვლენები მშვენივრად გაქვს აღწერილი.
კარგია, რომ გისწავლია პოეზიის ანი-ბანი,
რუსთაველი აღარ არის დაგრჩენია მოედანი.

ლექსი ხუთჯერ წავიკითხე, გულმა ხუთჯერ გაიხარა,
შიგ რითმები მიდი-მოდის, ვით მინდორში ცხვრების ფარა.
რა სიბრძნეა ჩაქსოვილი, რა ჭკუა და რა გონება!
ძველებურად შესძლება მესხეთს მგოსნის შთაგონება.

ვინც კი თვალი გადაავლო, ვერავინ ვერ დასდგა წუნი,
სტრიქონსა და სტრიქონს შუა უხვად ასდის ღვინის სუნი,
ყვავილების თაიგულზე შლანგებია გადაწული,
კუბლეტებში კოტრიალობს გოჭი, შემწვარ-შებრაწული.

ოქროა და მარგალიტი, რა ინატროს კაცმა მეტი?
არ აკლია ჰიპერბოლა, შედარება, ეპითეტი.
ვინც ზეპირად დაისწავლა, თავს ესხმება ბრუ და რეტი,
ასე იცის, როცა ლექსში სიბრძნე არის მეტისმეტი!

ჩემს ამბავსაც მოგახსენებ: – წინ მივდივარ ნელა-ნელა,
რეცენზიის მოლოდინმა დამდაგა და დამანელა!
დარღით გული დამიწყულდა, – დაბორკილი, დასალტული,
თბილისიდან აღარ მომდის არც უარი, არც დასტური.

ზოგჯერ სარდაფს ვესტუმრები, იქ იოლად გამაქვს ლელო,
ამ ბოლო დროს მოვუმატე ოპონენტის სადღეგრძელოს.
არ გეგონოს ძველებურად, თბილისში ვერ გასახელო,
ვერავინ ვერ დაგიჯახნის, მოყვარე გყავს სასახელო!

დღეს ვენერაც ჩამოფრინდა, კონსპექტებით დატვირთული,
შეკრება აქვთ დაუსწრებლებს, სიხარულით უცემს გული,
ხვალ სამ საგანს ჩააბარებს, ზეგ ხუთი აქვს განზრახული
მეცნიერულ ხვნა-თესვაში უდგას მართლა განაფხული.

როცა ჩავალთ ზესტაფონში, მიგვიწვევს და დაგვაპურებს
ბომბებივით გადმოგვაყრის ცხელ ჭადებს და ხაჭაპურებს
შემწვარ ქათამს, ცვრიან მწვადებს, დავეჯახოთ როგორც ტურა,
ღვინო ვსვათ და ერთმანეთი გადავკოცნოთ პოეტურად.

24. III. 1953 წ.

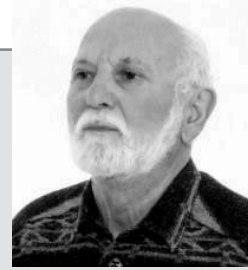
1953 წლის 27 ოქტომბერს, ასპირანტურაში შესვლის ოთხი წლისთავზე, ხანგრძლივი და თავდაუზოგავი ბრძოლა წარმატებით დაგვირგვინდა. ამ დღეს დავიცავი ჩემი სადისერტაციო ნაშრომი და მომანიჭეს ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი. ჩამოსვლისთანავე მედიკოს დეპეშა გავუგზავნე: „ჩამოვედი თბილისიდან, ციხე აღებულა; ჩემი გული, შენი გული სულ გახარებულია.“

რამდენიმე დღის შემდეგ სვანეთიდან ამაზე უფრო სასიამოვნო ამბავი ჩამომიგანა ნოდარმა: 10 ნოემბერს დაიბადა ჩემი მეორე ვაჟკაცი — როსტომ დავითის ძე გენაძე.

დაზამთრებამდე მოსკოვში გასაგზავნი საბუთების მომზადებას მოვუხდი. დაზამთრდა და გზებიც ჩაიკეტა. ჩემი პატარა ოჯახი ისევ სვანეთის თოვლიან მთებში მოემწყვდა. გადავწყვიტე 1950 წლის ლაშქრობის განმეორება, არ მინდოდა როსტომს გული დანყვეტოდა და ეთქვა: ზურაბის სანახავად ფეხით ამოვიდა სვანეთში მამა და ჩემი ნახვისთვის კი თავი არ შეინუხაო, მაგრამ მედიკოს საპროტესტო წერილებმა ამ გადაწყვეტილებაზე ხელი ამაღებინეს. ამ დროს დაინერა ლექსი „ზურაბს და როსტომს“, რომელიც შემდეგ ზურაბმა ზეპირად ისწავლა და ხალხში გაიტანა. მკვლევარებისათვის ზედმეტი არ იქნება იმის ცოდნა, რომ ამ „ხალხის“ 90 პროცენტს შეადგენდნენ ზურაბის მეობრები რკინიგზის საბავშვო ბაღიდან:

ზურაბს და როსტომს

თქვენთან ბაასი მომინდა,
ხელში ავიღე კალამი.
სალამი ლომის ბოკვერებს—
ზურაბს და როსტომს სალამი!
გამხნევდით, გულს ნუ გაიტეხთ,
მისვლა—მოსვლა გვაქვს გვიანი.
ვიცი, არ დამემღურებით,
ბიჭები მყავხართ ჭკვიანი.
მთები რომ გადმოვიარო,
შემწევს ღონე და ძალია.
თუ არ მოვდივარ, იცოდეთ,
სულ დედათქვენის ბრალია.
მომწერა: „გზები დაიქცა,
წამოსვლა ამიკრძალია!“
უნდა ვუსმინოთ, რას ვიზამთ,
წინდახედული ქალია!
ზამთარი ძალე გაივლის
დარდი დადგება მზიანი.
მთიდან წამოვა მანქანა,
სწრაფი, არწივის ფრთიანი.
ჩამოხვალთ, გადამეყრება
გულზე ვარდნი და იანი.
ჭომაში დროშით შეგხვდებით
ნოდარი ბენდელიანი.

ვახტანგ ლონიანს

„ვახტანგ მეფე ღმერთს უყვარდა,
ციდან ჩამოსმა რეკა,
იალბუზზე ფეხი შედგა,
დიდმა მთებმა იწყეს დრეკა“

არც მეფე ხარ, არც მთავარი,
არც განთქმული სპასალარი,
მოქანდაკის მარჯვენა გაქვს,
ძველ ბერძენთა დასაღარი.

ჩუმი ხარ და უწყინარი
გაზაფხულის გაგზარ სიოს,
მაგრამ შენი ნიჭის ძალა
ჯილად ადგას კაკკასიონს.

ციდან ზარის რეკა გესმის,
ჰკვეთ და ჰხატავ ქვას პიტალოს,
რომ ჩუქურთმამ საუკუნოდ
მოძმესავით გაგიტანოს,

რომ გრანიტის ქანდაკებას
არ დაეტყოს დროთა სვლანი,
იალბუზზე ფეხით შედგე
ხელოვნების გორგასლანი

დაილოცოს ეგ მარჯვენა,
მხნედ და მტკიცედ ძვერდეს გული,
შენს ქებას ქვაც ღაღადებდეს,
შენი აზრით სულჩადგმული.

შენს დიდ ზემს გაუმარჯოს,
შენს მშობლიურ მთას და მდელოს!
შენისთანა შვილებს რომ ზრდის,
მკერდს ვუკოცნი საქართველოს!

მუაში. 1958 წლის 11 აგვისტო

წამოდით ხვავით, ბარაქით,
არ შეირცხვინოთ გვარია,
ნესტორ ბაბუას უთხარით,
გასწყვიტოს თხა და ცხვარია.
კალათით წამოიყვანეთ
ბებოს გაზრდილი ვარია!
მოკითხვას ვითვლით აქედან
ჯუმბერ, არკადი, ლევანი,
ოთარი, ჟორა ობჩელი
სხვა დანარჩენი ყველანი,
კარგად იყავით შვილებო,
ამოიწურა მელანი!

28.12. 1953

ღვინის ტალღა

ღვინის ტალღა დაგვეჯახა,
მოდის როგორც ნიაღვარი;
ვაშრობთ, მაგრამ ვერ დავაშროთ
ყელამდე ვართ შივ ჩამდგარი.
გათენდება „ბორჯომს“ ვეძებთ
დალამდება, ვკარგავთ ჭკუას.
ღვინოს ვყავართ გაბაწრული,
როგორც მწყერი ცხენის ძუას!
აქ არკადი ლევანს მოჰყავს, *)
წინ მოუძღვით ოთარ-ბეგი,
ჟორა კედელ-კედელ მოდის

ქვებზე ცხვირპირდანაბეგვი.
სიმღერებით ქუსს და გრგვინავს
ლამით ქუჩა განიერი:
„ბროლის ყელსა მოგეზვიე“
„ტურფავ“, „მრავალჟამიერი“.
ჯუმბერს ქუდი დაჰკარგვია,
მოჰქცევია ყელსაბამი.
მთელ რესტორანს აგუგუნებს
დათას „დაწყობილი ბანი“.

1953 წ. ზამთარი.

*) როცა არკადიმ წაიკითხა ლექსი, ეს სტრიქონი არ მოეწონა და ასე გადააკეთა: „არკადი ლევანს მოათრევს“. უნდა ითქვას, რომ არც არკადის შესწორებაა უსაფუძველო. სინამდვილეში ასეც ხდებოდა და ისეც: ხან არკადი მოჰყავდა ლევანს, ხან ლევანი-არკადის, -ერთმანეთს ვალში არა რჩებოდნენ.

1953 წ. ქუთაისი. არკადი გოგუაძე, ლევან სანიკიძე, დავით გენაძე

სექტემბრის ბოლო რიცხვებში ერთი მეტად სამწუხარო ამბავი მოხდა: ჩვენმა დირექტორმა ლუკა ჭელიძემ, შალვა ჩხარტიშვილმა და პოლიკარპე ჯაჯანიძემ თოფ-იარაღი აისხეს და სანადიროდ წავიდნენ, თან წაიყვანეს პოლიკარპეს სანადირო ძალღი მარსიკა. ბევრი ინადირეს თუ ცოტა, საღამოს უვნებლად დაბრუნდნენ შინ, არსად ჩანდა მხოლოდ საბრალო მარისკა. მონადირეები ირწმუნებოდნენ, რომ ძალღი გაიქცა და დაიკარგაო, მაგრამ ეს ასე როდი ყოფილა: თურმე, ერთ-ერთ მათგანს კურდღლისთვის უსვრია და მეძებარი კი მოუკლავს. რაღა უნდა ექნათ?

საწყალი მარსიკასთვის ფარჩხი მიუყრიათ და წამოსულან. ამ ამბავს დიდხანს ინახავდნენ საიდუმლოდ, მაგრამ „რა გინდ რომე კაცმან მალოს, ჭირი თავსა არ დამალავს...“ სინამდვილე გამოაშკარავდა და ყველა ალაპარაკდა, ზოგი რას ამბობდა, ზოგი რას. აქა-იქ კიდევ იცინოდნენ... განა ცოტაა გულქვა ადამიანი ამ ქვეყანაზე?!

მე და ლევანს კი სამი დღე და ღამე არ გვძინებია მარსიკას ტრაგიკულად დაღუპვის გამო. მწუხარებით გულმოკლელებმა ავიღეთ ხელში კალამი და მარსიკას ხსოვნის უკვდავსაყოფად ლექსი დავწერეთ. გადწყვეტილი

გვექონდა მისი წარწერა მარსიკას საფლავის ქვაზე, მაგრამ ვეღარ მოვახერხეთ. აქ მაინც დარჩეს ეს ლექსი, რომელშიც მკითხველი ადვილად ამოიკითხავს საბრალო ძაღლის საყვედურებს და შეუბრალებლობას მისადმი.

ეპიტაფია მარსიკას საფლავზე

1953 წლის 20 სექტემბერს, სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს, ჭინჭარაულის მისადგომებთან ტრაგიკულად დაეცა პოლიკარპე ჯაჯანიძის სანადირო ძაღლი მარსიკა (1951—1953 წწ.)

წამიყვანეს, თოფი დამცეს,
დამაყარეს გულს ეკალი.
რაღა გარეთ მიმათრევდნენ,
სახლში მაინც მოვეკალი.
რად შევიქენ უბედური
ან რა დამიშავებია,
ჩემს გამზრდელს და მოამაგეს,
რად ჩააცვეს შავებია?!
ცრემლის წვიმას გაღურეცხავს,
მიწა მკერდზე დანაყარი.
ყალიონით თავზე მადგას
პოლიკარპე გულდამწვარი.
„პონჩიკებით“ გავუზრდივარ,
უჭმევია ტაფამწვარი,
გავიზარდე, ძაღლი დავდექ,
შევაჯერე მთა და ბარი.
ბოლოს ამან გამაფუჭა,
ვიყავ მეტად გულმართალი.
უკრიტიკოდ ვენდობოდი,
ვისაც თოფზე ჰქონდა თვალი!
ყნოსვა მკვეთრი, ალლო კარგი,
გრძნობა მქონდა ალაღია,
ვიყავ წინდაუხედავი,
როგორც ვახტანგ ალანია.
და ჰა, ერთმა მონადირემ,
რომ აებნა გზა და კვალი,
კურდღლის ნაცვლად მე მომარტყა
დამიბნეულა ორთავ თვალი.
მე ხომ მოვკვდი... ძმაკაცთათვის
დამიგდია ეს ანდერძი:
ცუდს არ გაჰყვეთ მონადირეს,
რომ არ გახდეთ ტყვიის კერძი,
თორემ ვეღარ დაბრუნდებით,
ვერ იხილავთ სახლის კარებს!..
ვინც ეს ლექსი წაიკითხოს,
შენდობას ნუ დაიზარებს.

11. X. 1953 წ.

1953 წლის 23 ივნისს ლევანმა დაიცვა დისერტაცია. მისი მეგობრები და ამხანაგები სიხარულით შეეხვედით ამ ამბავს: დისერტაციასაც დავესწარიო და დესერტაციაზეც ჩინებული დრო გავატარეთ. ამ ბრწყინვალე დღეებს ორი ფერმკრთლი ლექსით გამოვცემთაურე.

* * *

„დაიცვა,
დაიცვა,
დაიცვა!“
გაჰკივის
რადიო,
გაზეთი.
ქვეყანას მეორე არ ახსოვს
მიღწევა, ბრწყინვალე ასეთი!
თბილისი
ზეიმით
გრგვინავდა,
ცას ხევდა
ქუხილი
ტაშისა,
პონტოდან ისმოდა ჭიხვინი
მითრიდატ მეექვსის რაშისა!

25. VI. 1953 წ.

* * *

ქალაქ თბილისს საპაექროდ გავაგზავნეთ ლევანი, ავიკრიბეთ მეგობრები, თან გავყევით ყველანი: არკად, ოთარ, დავით, ჟორა, აბრამიძე შალიკო, ჯიბით გვატანს ტელეგრამას ირემამე ვალიკო. ზეიმით და ზარით შეგვხვდა მთელი აკადემია, თორმეტამდე არ შემწყდარა ხალხის ნაკადებია. საბჭო დასვეს, სხდომა გახსნეს, გაიმართა კამათი, დატრიალდა ძიძიგური აფხაზური ყამათი. მერე ლევანს დაუძახეს, მითრიდატეს შვილობილს, მაგალითი იყო ცოდნის, ნიჭის, ტაქტის, ზრდილობის. დაამთავრა, გამოუხტა, ვიდაც თავცარიელი, არ შეშინდა სანიკიძე, შეუცვალა იერი. იმ საღამოს „ინტურისტში“ გაიშალა მაგიდა; ღვინო, მწვადი, პურ-მარილი, სულო, გულო, რა გინდა! შევესიეთ რაინდები, რა გადაგვირჩებოდა? გაისმოდა მილოცვები, სასმისები შრებოდა. ქუთაისში ვიწყეთ ღენა ძმებმა ნაწილ-ნაწილად და თბილისმაც გვირგვინებით, ტაშით გამოგვაცილა.

30. VI. 1953 წ.

ლევანის კმის – ლაღოსადმი მიწერილი წერილიდან

ხარისხები მოვიპოვეთ,
საქმე აღარ გვაქო.
გადავწყვიტეთ ვინახულოთ
თქვენი ქალაქ ბაქო.
სულით, გულით გადავკოცნოთ,
ვინც გადიდა, გვაქო.
წარბები არ შეიჭმუნო,
ვაჟკაცურად დაგვხვდი.
დიდად ჩვენ არ შეგაწუხებთ,
ნუ გექნება ხათრი:
ღვინო თუ ველარ იშოვო,
გვასვი ბაქოს ნავთი.

8. XII. 1953 წ.

ქეთოს წერილის კომენტური ეპილოგი

ქუთაისში მომავალი
შეაბრუნე ნავი.
აღარ მოხველ, დაგვივიწყე,
მოგვანატრე თავი.
შემოთვალე, რა მოგართვათ
პირის სანახავი?
აქ ზაფხული მიიწურა;
დადგა შემოდგომა.
ნუთუ აღარ მოგეწყინა
ნევის პირას ჯდომა?
სალამს გიძღვნის შორი მხრიდან
რიონი და მტკვარი,
ჩამობრძანდი, გაახარე
ჩვენი მთა და ბარი!

21. IX. 1953 წ.

* * *

მე მშობლიური მიწა მეძახის
შინ მიწვევს ჩვენი წყაროს ჩხრიალი,
აუწერელი სიმშვიდე ბაღის
მწვანე ფოთლების წყნარი შრიალი.

მომწყინდა აღმა–დაღმა ტარება,
გაუფერულდა განვლილი გზები,
გულს სიახლოვეს არ ეკარება
ძველი ოცნება, ძველი მიზნები.

მე მშობლიური მიწა მეძახის,
ჩემი ბავშვობის ნაფეხურები,
ნაცნობი ეზო, მწვანე ხის სახლი,
მაღალი კიბის საფეხურები.

1954 წ.

ეს ლექსი დავუნერე ჩვენი კათედრის ასპირანტს და ჩემს კარგ მეგობარს კლარა კუბლაშვილს, როცა იგი სადისერტაციო თემაზე მუშაობდა და ნაშრომის გადასაბეჭდად ქალაქს წინასწარ იმარაგებდა. კლარას გენიალური ნაშრომი „ფონეტიკური მოვლენები ქართული ენის დასავლურ კილოებში“ ახლა უკვე მზადაა. სულ ცოტა ხანი დარჩენილა, რომ ლექსში გამოთქმული წინასწარმეტყველება საქმედ იქცეს და საქართველოს კიდევ ერთი დიდი ენათმეცნიერი შეემატოს.

19 საახალწლო ეპისტოლე 54

კლარამ იყიდა ფურცლები
ერთად ათასი ცალია.
შრომა აქვს გადასაბეჭდი,
ჩემთვის აღარა სცალია.
ხმასაც აღარ მცემს უბრალოდ,
რა ძნელი მოსათმენია!
შუბლზე ღარები გაუჩნდა,
რა გიკვირთ – ბრძენთა ბრძენია!
შემოიარა აჭარა,
რაჭა, იმერეთ–გურია.
ასპირანტობა მოსწყინდა,
კანდიდატობა სწყურია.
მასალა გოდრით უდგია,
ზღვა არის დაუშრობელი
მისთანა არვინ არა გვყავს,
ღიალექტების მცნობელი.
ზოგი დაწერა, ჩაწანწკლა,
დასაწერი აქვს ზოგია;
შედარებითი მეთოდით,
ამუქებს ანალოგიას.
დასკვნები, დებულებები
სულ სხარტად გადმოუცია:
მეტათეზისი ამშვენებს
სონორთა სუბსტიტუციას.
საგაზაფხულოდ ნაშრომი
გამზადებული ექნება.
ამის იმედებს იძლევა
მისი ნიჭი და შეგნება.
დისერტაციას დაიცავს,
წაყვებით დიდი, პატარა,
რომ მოვისმინოთ მისი ხმა
ხავერდოვანი, ნარნარა,
ბოლოს დავლოცავთ, იმედი
იქნებ არ გაგვიწბილოსა,
არ ამჯობინოს ქართლური
ზემოიმერულ კილოსა.
საქვეყნოდ გამოაჩინოს
ეს კუთხე ერთი მტკაველა.
იმერლებს კლარა გვაცოცხლებს,
ვით ფშავლებს ვაჟა–ფშაველა.
მეტი რა ვუთხრა, ეს კმარა,
დისერტაციის დაცვამდე.
მაშინ კვლავ ვეტყვი ქებასა,
ხმა ჰქუხდეს მიწით ცათამდე.

4. I. 1954 წ.

ახალგაზრდა მედიკოსების თაჯის აღზრდილობა

1955 წ. ბათუმი. მასწავლებელთა დახელოვნების კურსები. ცენტრში დავით გეჭაძე

მელას!

ზურაბისა და როსტომის დედავ,
ჩემი ცხოვრების თანაზიარო,
მინდა ჩემს გულში ჩამოგახედო,
ფიქრი და გრძნობა გაგიზიარო!
მაგრამ მითხარი, სულის სიღრმეში
წაუკითხავი რა დაგრჩა შენა?!
ერთად მივდივართ ცხოვრების გზაზე,
ერთია ჩვენი ჭირი და ღზენა.
უსიტყვოდ გესმის ჩემი სათქმელი.
მამ რაღა ვითხრან ჩანგის სიმებმა?
გაქო, გადილო?

ვადაიკითხავ
და უნებურად გაგეცინება.

შენზე ძვირფასი რა დამრჩენია!
ნუ გწყინს თუ დათამ დაიგვიანა:
ჩემი ლექსები –
ყველა შენია...

შენი ვარ –
ჩემი ლექსებიანა!

22. VI. 1955 წ. ქუთაისი.

ნაკვეთები ინსტიტუტის მუშაკებზე

* * *

ვენაცვალე ჩვენს დირექტორს,
კაცი არის გონიერი:
ხელს უწყობს და ევედრება,
ვინაც არის ღონიერი.
უბინაომ ბინა ვთხოვე,
გამომიშვა ცარიელი.
ახლა ველად ვარ გაჭრილი,
როგორც შოთას ტარიელი.
ქვაბში ვზივარ, ნუგეშს მაძლევს
ზურაბ, ჩემი ავთანდილი.
იქნებ მოლბეს დირექტორი,
ხელმეორედ ვნახავ დილით.
ცრემლებით ვწერ განცხადებას,
ან სიცოცხლე, ან სიკვდილი!

* * *

მარგო რუხაძე ქალია,
ღმერთი სწყალობდეს ძლიერი
სულ მისი ვაჟკაცობაა,
რომ არ დავდივართ მშიერი!

* * *

ბუნჰალტერის ვესტუმრე,
მერაბის ვუთხარ სალამი,
მარჯვენა ხელის მაგივრად
გამომიშვირა კალამი.
კითხვაც კი აღარ მაცალა,
მომძახა: „ფული არ არი!
მოლარე ბანკში წავიდა,
ფულის აღება ძნელია.
ათი დეპეშა დავარტყი,
კრედიტი გაუხსნელია!“

* * *

ხალხს სარალიძე* ვგონივარ,
ზარალიძე ვარ გვარადა.
ინსტიტუტს მიტომ ვეწვიე,
საქმე მოეუწყო შავადა!

*) სარალიძე ინსტიტუტის დირექტორის მო-
ადგილე იყო სამნეო დარგში. დ. ჯანელიძემ ერთ
კამპანიაში მას ასეთი ლექსი უთხრა ექსპრომტად:

„ხელში სასმისი მიჭირავს,
დღეგრძელება მსურს შენია,
იმდენ წელიწადს იცოცხლე,
რამდენი თმაც გაცკვენია!“

სარალიძეს მელოტი ჰქონდა და ეს ლექსიც
მარჯვე გამოვიდა. როცა ჩვენს დირექტორს
ვუამბეთ ამის შესახებ, თქვა:

„მერე, სარალიძეს თმა სადა აქვს თავზეო?“

* * *

აგერ მოდის გაბაშვილი,
ბესიკის ჩამომავალი,
როცა ფულები უწყვია,
მზე არის ამომავალი.
თუ სალარო დაიცალა,
ჩაიკეტავს მაგრად კარებს,
უწყისებში თავჩარგული
ემსგავსება ნაკლულ მთვარეს.

* * *

ნადიაც კარგი ქალია,
შეუდგენია დავთარი:
მე და ლევანი ნისიად
გვარჩინა მთელი ზამთარი.
ახლა ვალები დავროვდა,
დრო დადგა შეუპოვარი:

ჩეკს აღარ გვაძლევს ნადია,
ხარჩოს არ გვისხამს „პოვარი“...

* * *

სიცხეა და პაპანება,
დილა არის ალიონი,
პოლიკარპემ კაბინეტში
შეაბოლა ყალიონი.
ლევანი კი გვერდზე გარბის,
არც გამგე ჰყავს, არც პატრონი.
წაულია წასაკითხად
„მითრიდატე ევპატორი“.
ქოჩორს იგლეჯს, ასე ამბობს:
„წინ ვერ წავდგი ბიჯებით,
დასწრებულის ლექტორი ვარ,
დაუსწრებლად ვვიჟდებიო.
მუშაობას არ მაცლიან,
რა უღმერთო წესიაო,
ღმერთო როდის გათავდება
ეს ზაფხულის სესიაო,
პოლიკარპეს მოვშორდები,
ჩემთვის უკეთესიაო!“ *

ეს ლექსი დაწერილია იმ დროს, როცა და-
უსწრებელი განყოფილების გამგედ მუშაობ-
და პ. ჯაფანიძე, ხოლო მის მოადგილედ ლ. სა-
ნიკიძე. მერე პოლიკარპე გათავისუფლდა და
ლევანმა დაიჭირა მისი პოსტი. მაშინ დაეწერე:

„პოლიკარპე სამსახურში არ დადის,
თავის პოსტი დაულოცა არკადის,
მაგრამ ლევანმა წაართვა არკადის
ხედავთ, ზოგჯერ სიძარტლე რომ
არ გადის?!“

* * *

აიძარტა პოლიკარპე,
ააჟღერა ჩონგურ-ქნარი,
მოითხოვა დაიშალოს
ეს ბენიძის სემინარი,
არეული, დარეული,
შიგ ხალხია მრავალგვარი!
აქ დათუნა წამოიჭრა,
არსენამაც მისცა მხარი,
ადგა თინა ნიჟარაძე
დაჰკივლა და დასცა ზარი,
მაგრად დახვდა ირემაძე,
შეაგება ყველას ფარი
და გადარჩა დაუმლელი
ეს ბენიძის სემინარი.

* * *

პლუტარხს კითხულობ გაფაციცებით,
ჰეროდოტეტი ხარ კმაყოფილი,
ტოლ—ამხანაგებს ყურსაც არ გვივლებ,
ისტორიაში ცხვირჩაყოფილი.*

*) ეს ლექსი ეხება ჩემს მეგობარს, ლევან სანი-
კიძეს — ძველი მსოფლიო ისტორიის დიდ სპე-
ციალისტს, რომისა და საბერძნეთის შეუდარე-
ბელ მცოდნეს.

* * *

გამოვიდა ორატორი —
ჯანელიძე გვარადა,
სიტყვა გვითხრა ორად ორი
გულის გასახარადა:
ფიცი დასდო, რომ გახადოს
ხალხი განათლებული.
წამოვიდა, თან წამოჰყვა
ვარსკვლავების კრებული.
ხელი შუბლზე შემოიღო,
დაჯდა დაფიქრებული.*

*) ეს ლექსი მიეძღვნა დ. ჯანელიძის მგზნებარე გამოსვლას
ერთ—ერთ კრებაზე, სადაც მან დამსწრენი აუწერელ აღტა-
ცებაში მოიყვანა. დავით ჯანელიძის ახლო გაცნობამ და მას-
თან ხანგრძლივმა მეგობრობამ დამარწმუნა, რომ რუსთავე-
ლისა და ჩემს შემდეგ ქართულ პოეზიაში მას ტოლი არა ჰყავს.
განსაკუთრებით ემარჯვება ექსპრომტები, სანამ ერთი ბოთ-
ლის ფარგლებში ტრიალებს. ერთი ბოთლის შემდეგ კარგავს
პოეტურ აღმაფრენას და სამუდამოდ ავიწყდება მის მიერვე
სულ ცოტა ხნის წინათ შექმნილი პოეზიის უბრწყინვალესი
შედეგები. სპეციალობით არის ისტორიკოსი, რუსეთ—ირა-
ნის დიპლომატიური ურთიერთობის უბადლო მცოდნე. დი-
სერტაციის დაცვის შემდეგ ვაპირებთ მის დაჯილდოებას
„ირანის ლომის“ ორდენით.

* * *

გოგუაძე შრომას წერს გაზეთ „შრომის“ ფურცლებით,
მუზეუმში მეტი შრომა ხვდება განსაკუთრებით.
ოლქკომში რომ დაიბარეს, იგრძნო კმაყოფილება
და კინალამ ჩააბარეს მთელი განყოფილება,
მაგრამ უკან დააბრუნეს მთელი ბარგი—ბარხანით
ისევ შრომას შეუდგა კვნესითა და ქაქანით.*)

დ. ჯანელიძემ მეც მიძღვნა ორი ლექსი: პირველი წარმოადგენს ექსპრომტს, მეორე — ნაწყვეტს
მისი პოემიდან, სადაც პირველი პირით მალაპარაკებს. აი ეს ლექსები:

1. „მე გეწაძე მიტომ მიყვარს, შრომა იცის ხოშიანი,
გამარჯვებით წინ მიიწევს ხელში წითელდროშიანი.
აქ ტანკები განალაგა, იქ აღმართა ღობურია,
შეტევაზე გადმოსული გააბრუნა თოფურია.“
2. „ხესტაფონს სახლი ავაგე, დევთა სასახლის მგვანია,
დოცენტმა კაცმა ვიკადრე, ზურგით ვათრიე ქვანია.
დევემირად დაბადებულსა შიში არა მაქვს გრამიცა,
მეცნიერებას დავუდე „ზაკონები და გრანიცა“.
მტერს არ ვაჭამე მურაბა, ვანანე ჭკუით ბატობა,
მე ვარ და ჩემი ზურაბა და ჩემი კანდიდატობა!“

*) ეს ლექსი მიეძღვნა ჩემს მეგობარს არკადი გოგუაძეს — დიდ ისტორიკოსს, რომელიც დ. ჯანე-
ლიძის თქმით, „ნაროდნიკებს დაეჯახა, ჩაგვიჯინა ნალიაში“.

*

სწავლარი... სწავლარი
 მათას სწავლარი
 რაჟა ეჭაჟა, რაჟა ეჭაჟა
 მსწარი წაღობა
 წაღობა წაღობა გაიღობდა,
 ვარდასაჟა ძაღობა.
 რაჟან რაჟან წაღობა,
 ბეღობაჟა ძაღობა.
 ვარდასაჟა ავადობა,
 ნაღობაჟა რაჟანობა.
 ხრიაჟ ვარდა მსწარი
 სწავლარი გზა-მსწარი.

10. IX. 1958.

ჭრიჭინები

*
 ბუღობული სღუმს.
 ჭრიჭინებენ ჭრიჭინები;
 სოფელს იკლებს მათი კაკაფონია.
 ყველა დიდი
 მგოსანივით იჭიმება,
 თავი ყველას რუსთაველი ჰგონია!

*
 ქვა ესროლეს.
 ხმა გაკმინდეს მომღერლებმა.
 ერთი წუთით დაისვენეს ყურებმა.
 დაუყვავეს:
 იწყეს ყელის მოღერება,
 ატყდა ისევ მთელი უბედურება!

*
 ზაფხულია.
 მზე ქვას ხეთქავს.
 ჭრიჭინებმაც გააყრუეს მთა-ბარი.
 ჩემი გულის
 სადარდელი გამოეთქვას,
 ერთი კარგი მომღერალი სად არი?!

9. III. 1960 წ. ქუთაისი.

ი. გრიშაშვილს

საქართველოს დაჭრილ მკერდზე
 წინათ ბევრი ცრემლი ღვარე,
 მაგრამ, როგორც შვილმა დედა,
 სულზე მეტად შეიყვარე:
 მისი ხალხი, მისი მიწა,
 მისი მზე და ბადრი მთვარე
 ქართლის ზემს მოესწარი
 აღარა ხარ მგლოვიარე.

შენ არწივი გღარაჯობდა,
 ცა გფარავდა საფირონი.
 შენს აკვანთან იავნანას
 ღულუნებდა იადონი.
 შენზე ზეცით გადმოსულა
 მადლი, ნიჭი და მირონი
 მტერსაც ხიბლავს შენი სიტყვა
 და საქმენი საგმირონი.

თოვლის ფიფქი რას დაგაკლებს,
 მზიანო და კარგო დარო,
 სიცოცხლის და სიყვარულის
 მეხოტბეც და ამირბარო!
 მინდა ელვას,

მინდა ჭექას,
 მინდა ქუხილს
 შეგადარო;

სიმღერებად დამსხვრეულო,
 მოგუგუნე ნიაღვარო,
 სიტყვის ჯიღავ სხივნათელო,
 ლექსის ბექა ოპიზარო!

შენ არ არჩევ დიდს, პატარას,
 საყმოცა ხარ, სამეფოცა.
 შენი გულის ჩირაღდანმა
 გაგვათბო და შუქი გვტყორცნა.
 ეგ ჭალარა, ეგ თვალეები,
 ეგ მარჯვენა დაილოცა.

ყველას ჰკოცნი, რა იქნება
 მეც მაჩუქო ერთი ციცქნა!

7.V. 1960 წ. წაკითხულია
 პედინსტიტუტში
 ი. კრიშაშვილთან შეხვედრისას.

მოიცა, ვინმე უნდა მიგატოვებს!

* * *

მე მცვივა.
მოდით გამითბე გული!
ნეტავ, სადა ხარ,
რომელ მხარეში?
გესმის?! ვარდებში
კვნესის ბულბული
და ცრემლად ღნება სიმწუხარეში!

* * *

ღიმილი შენი
ნისლმა დაჰფარა.
ნიავე ამსხვრევს
ტირიფის რტოებს.
ღალატი არც შენ
შეგრჩება... არა!
მოიცა, ვინმე
შენც მიგატოვებს!

1960 წ. ზესტაფონი, შემოდგომა.

* * *

შემოდგომა მიიწურა.
მოახლოვდა ზამთარი,
ტყე-ღრეებში ვიღაც დაძრწის
კაცი მიუსაფარი,
მარტოდმარტო დარჩენილი
და გულამოკვეთილი...
ძმა არა ჰყავს,
და არა ჰყავს,
მოყვარე და კეთილი.
სულში ობლად ჩაიხედავს
იქაც თოვს და ავდარობს...
მკერდი გტკივა, ტანი გეწვის,
დამსხვრეულო ჭადარო!
სიბნელეში ჭოტი ჰკივის,
ხევში ეშმა ხარხარებს.
შენ ხომ იცი, ბედისწერა
არსად არ გაგახარებს!
ბნელეთისკენ გაგაქროლებს
დავიწყების ფერია.
იქ აღარ თოვს,
იქ აღარ წვიმს,
იქ აღარაფერია.

31.X.1961 წ. ქუთაისი.

ოცნება ჰიპერბოლებით

* * *

ტყვიით დაჭრილი ველად დამტოვეს,
მწვერვალზე დგანან ჩემი ტოლები.
მაინც ვენუკვი ირმის ნახტომებს,
ბედს ერთხელ კიდევ შევებრძოლები.

თავს დამკაშკაშებს ზეცა კრიალა,
სევდა-დარდები გადამეყარა.
მინდა მეხივით დავიგრიალო,
რომ გავადვიდო მთელი ქვეყანა.

გულში ჩამიდგა სინათლე დილის,
წინ მიძღვის ძლევის ბაირაღები.
მე უზარბაზნოდ ავიღებ თბილისს
და საქართველოს კერპი გავხდები!

29. V. 1959 წ. ქუთაისი.

სურათი

* * *

შემოდგომის ყვითელ ფოთლებს
მოაქროლებს ქარი.
და მოღელავს ორღობეში
ოქროს ნიაღვარი.

გაღმით მოჩანს ეკლესია,
გადახრილი ჯვარი...
ცივ ლოდებზე ყვითელ ფოთლებს
აფარფატებს ქარი.

მშობლიური კუთხის ნატვრამ
აღარ მომასვენა.
შორი მხრიდან ჩამოვედი,
ველარ გნახეთ თქვენა...

სხივჩამქრალი ვარსკვლავები,
ბნელი, ცივი ღამე.
უკუნეთში სანთლის შუქი,
მკრთალად მოკამკამე...

შემოდგომის ყვითელ ფოთლებს
მოაქროლებს ქარი
და ღულუნებს სამრეკლოზე
გაბზარული ზარი!

1960 წ. შემოდგომა. ზესტაფონი,
მაცხოვრის ეკლესია.

1960 წ. თებერვალი. დავით გენაძე, ლევან სანიკიძე.

ჩემს კმაკაცებს

შემიკლა ხელში ამ ქუთაისმა ღვინით, ლოთობით, უხმო დარდებით. სხვა გზა არა მაქვს, წავალ და სადმე ბატის ჭუკივიტ დავიკარგები; ან, როცა მთვარე ბაგრატიის ტაძარს დაეკიდება ოქროს ეშვებით, ლანძღვა-გინებით ჯაჭვის ხიდიდან მღვრიე რიონში გადავეშვები. დავწყველი ბახუსს, სმას და ლოთობას, გზას გავუდგები სვენებ-სვენებით. გულში ჩავიკრავ იასეს წერილს და უკუნეთში ჩავესვენები. მაშინ აიღეთ ძმებო, ყანწები, შესანდობარი ჩემი დასცალეთ! სირცხვილი თქვენდა, რომ ქვეყანაზე ტკბილი ცხოვრება არ დამაცალეთ!

8. I. 1961 წ.

ჩემს ლექტორს, თანამებრძოლსა და კოლეგას აკალონს

დღე დღეს მისდევს, ღამე ღამეს, საღამო ცვლის ნათელ დილას; დედამინის ღამაზე მკერდზე რამდენი რამ გამოცვლილა!

აღარ ყეფენ ქვემეხები, აღარ მოდის ცეცხლის წვიმა ბნელი გაჰქრა, ცისარტყელა ჩაჭდობია ჩონგურს სიმაღ.

გახსოვს ქვიშის ტრამალები, უსაზღვრო და უდაბური? გამზრდელ-გაზრდილს თოფით ხელში იქ შეხვედრა გვექონდა ძმური.

ოთხი წელი მტერს ვებრძოდით, ხვედრს ვუძლებდით გულშემზარავს, მხოლოდ ღამით დარდს ვუმხედდით ჯარისკაცის ღარიბ კარავს.

გახსოვს შავი, ხმელი პური საერთო და საზიარო, ყუბანის გზა, ქერჩის სუსხი ცარიელი თახჩა-თარო?

შენი სიტყვა გულს მითბობდა მართალი და აზრიანი, შენთან ახლოს აღარ ქროდა არც გრიგალი, არც ნიავი.

გახსოვს ქართველ ვაჟკაცების გმირობა და თავდადება, საპუნ-გორას ობელისკი თეთრი ქვების დიადემა?

გმირთა საფლავს ხავერდით დაჰბიბინებს მწვანე მდელო და შორიდან უხმო ლოცვით მათ იგონებს საქართველო.

მტერს გულმკერდი შევუღუნეთ, დაფუმსხვრიეთ ხერხემალი და მახვილის წერა გახდა, ვინც აღმართა ჩვენზე ხმალი.

ცამ ღრუბლები გადიყარა, როგორც იქნა, დადგა დარი. ცხრა მთა ფეხით გადმოვლახეთ შემოვალეთ სახლის კარი.

ჩვენი გზებიც გაიყარა სულ სხვადასხვა შეგვხვდა ბედი: შენ თბილისს ხარ, მე ქუთაისს შუა ჩადგა ლიხის ქედი.

დროის ეტლმა გაიქროლა – გაიდენეს წლებმა წლები, ჩვენდა იღბლად მოიგონეს სახელმწიფო გამოცდები.

კვლავ ეწვიე მშობელ მხარეს, ნახე მისი მთა-კორდები, ეს გახსოვდეს! ან წურასდროს ერთმანეთს ნუ დავშორდებით.

1961 წ. ქუთაისი.

ბრძენთა-ბრძენი ნიბლია

სიოს ფრთებზე დავფარფატებ
პაწაწინა ნიბლია.
არწივებთან შებრძოლება
არა, არ შემიძლია!

*

ყვავილების ნექტარს ვწუწნი,
ვარდის ძირას დავწვები.
შიშის ზარს მცემს ღვინით სავსე,
დაგრეხილი ყანწები.

*

სიოს ფრთებზე დავფარფატებ
ღობემძვრალა ნიბლია.
გმირობას მთხოვთ, თავგანწირვას...
რა ვქნა, არ შემიძლია!

*

ეს სოფელი მუხთალია,
ვერაგი და მზაკვარი,
მიტომ ამერ-დამერია
მე ცხოვრების გზა-კვალი.

*

სიოს ფრთებზე დავფარფატებ,
გულს მიხეთქავს გრიგალი.
მე ვერ ვიტყვი: „ვაჟკაცი ვარ,
ბედის შეურთვალ!“

ზარი დაჰკრავს. დაღამდება,
აყეფდება გენია:
არც ზეცაში, არც ქვესკნელში,
არსად არაფერია!

*

გაზაფხულის ცელქო სიოვ,
მდინარეთა გრიალო,
მაპატიეთ, თუ სიკვდილი
ცოტა დავაგვიანო!

*

სიოს ფრთებზე დავფარფატებ
ხმაწკრიალა ნიბლია.
სიმღერებით ცხრა ქვეყანა,
ცხრა მთა გადმომივლია.

*

შენ სულ სხვა ხარ, ამირანო,
დაამსხვრიე ჯაჭვები.
სანამ ზეცას არ აკოცებ,
მიწაში ნუ ჩაწვები!

*

სიოს ფრთებზე დავფარფატებ
ბრძენთა-ბრძენი ნიბლია...
ყველაფერი, ნათლად გითხრათ,
რა ვქნა, არ შემიძლია!..

17. IV. 1962 წ. ქუთაისი.

გაზაფხული

მოდის დაფდაფით,
ნიაღვრებით,
გიჟურ ზმანებით.
მწვანე კორდებზე გაუშლია ძღვევის ალმები.
ოჰ, ეს ვარდები,
ყვავილები,
იასამნები! -
მე გაზაფხულის მობრძანებას მივესალმები.
მზე აბრიალდა,
ცივ ზამთარზე
შური იძია.

ფეთქავს სიცოცხლე,
ბულბულები ტრფობით იწვიან.
შესდექ სიკვდილო!
ვერ შემაცდენ,
ჩემო ბიძია!
მე გაზაფხულის მიტოვება არ შემიძლია!

V. 1962 წ. ქუთაისი.

***

შენ ჩაიძირე,
მღვრიე წყალმა გადაგიარა.
არ შეგიბრალა
ქვეყნად არა აღამიანმა.

მთვარე კაშკაშებს,
ვარსკვლავები ზეცას ამკობენ
და კომეტები
ერთმანეთთან ამხანაგობენ.

დილის სიო ჰქრის,
მწვანე მღელი ნაზად ბიბინებს.
შენ არ შეშინდე -
მომავალი გიწნავს გვირგვინებს.

1962 წ. თებერვალი.

ორეული და სიზმარი

წუხელ სიზმარში ლანდად ქცეული
ტანჯვა-წამებით გარდავიცვალე:
სიკვდილს ვებრძოდი, თრთოდა სხეული
და სამუდამოდ ვხუჭავდი თვალებს.
წითელ კუბოში ვიწექ უსულო,
ია-ვარდებით მკერდდაფენილი,
და დამტიროდა შავით მოსილი
ჩემივე სული ცად აფრენილი.
ქარი დაფლეთილ ფოთლებს მაყრიდა,
ისმოდა ტყიდან ცივი ხარხარი
და შეჭვდილი ყოველი მხრიდან,
გორავდა კუბო დაუძარხავი...
... გარდახდა ხანი. ბნელი და უნდო
გამოვიარე გზა შორეული.
ნეტავ სად არის ეხლა ის კუბო,
სად ხეტიალობს ის ორეული?
მაგრამ, ჰე ღმერთო!.. მე აღარ ვეძებ,
რად ვიყავ წინათ ტანჯულ-ვნებული
და ამოვდივარ ცხოვრების ხეზე
მწვანე კვირტებად აფეთქებული!

9. IV. 1962 წ.

არსთა მეუფეს

ისევ მომწყურდა სიმშვიდე სულის,
დანისლულ კორღზე სუნთქვა იების,
ლანდების ნანა, ლოცვა მხურვალე.
სინაზე თეთრი აკაციების.

თითქოს მეძახის ფიქრები ჩემი,
ხმა ახლოვდება უფრო და უფრო...
ო, როგორ მინდა მშობლიურ ენით
იმ დაჭრილ გრძნობებს გავესაუბრო;

ისევ აღვანთო ჩემს გოლგოთაზე
შემოქმედების ცეცხლი ძლიერი
და დიდებისკენ აღმავალ ბილიკს
ავყვე, ვით ღანტე ალიგიერი.

გავაცისკროვნო ეკლის გვირგვინი
ჯადოსნურ სიტყვის იაგუნდებით
და შენ მოგართვა არსთა მეუფევე,
როს სამუდამოდ დაგიბრუნდები.

19-24. II. 1962 წ. ქუთაისი.

მეგობარს

ასე აღარ გამოდგება
აღმა-დაღმა ყიალი.
რას გიშველის დიდი ნიჭი,
მძლავრი პოტენციალი;
თუ არ იცი დროის ფასი,
მნიშვნელობა წამისა;
თუ დაჰკარგე სათვალავი
შენ დღისა და ღამისა?!

ყველა შრომობს ფუტკარივით,
ყველას რაღაც ახარებს.
დასთესს-მომკის, დაისვენებს,
იცინის და ხარხარებს.
შენ კი როგორც თვალნაცემი,
ხელს ვერაფერს აკარებ
და სიცოცხლეს, ღვთის ნაჩუქარს,
სიზმარ-ცხადში ატარებ.
ენას - კლიტე, ფეხს - ბორკილი,
ქედზე გადევს ხუნდები.
სამი კვირის სამუშაოს
სამ წელიწადს უნდები.
ვინც დავისტვენს, უკან მისდევ,
ღობე-ყორეს ედები.
შენს სულს აღარ ალამაზებს
ცეცხლი შემოქმედების.

კვირა გადის... შრომისათვის
ერთ დღესაც არ გცალია.
თავს იმართლებ: „ყველაფერი
პირობების ბრალია!“
მითხარ რატომ უნდა იყო
წუწუნა და მკვნესარი
ბედი ბრძოლით მოიპოვო, -
ვაჟკაცობა ეს არი.
უკუაგდე სიზარმაცე,
აღმა-დაღმა ყიალი,
დააქუხე დიდი ნიჭი,
მძლავრი პოტენციალი!

1-2. V. 1962 წ.
ქუთაისი.

შრიალეზს მუხა განმარტოებით

ზურაბს და როსტომს

შორს, მთის კალთებზე, ცად ატყორცნილი,
მზით დაკოცნილი მძლავრი რტოებით
ქარიშხლის ფრთებზე,
სიოს სუნთქვაზე,
შრიალეზს მუხა განმარტოებით.

*

ამ წუთისოფლის ორომტრიალი
მის სულს არაფერს არ ეუბნება.
იგი მხოლოდ ცას,
იგი მხოლოდ მზეს,
იგი მხოლოდ ღმერთს ესაუბრება.

*

მუხა ყურს უგდებს იღუმალ ჰანგებს,
ხან შვებით სუნთქავს, ხან დაღონდება.
აღსასრულის ჟამს,
ტოტებდამსხვრეულს,
ვინ იცის რა არ მოაგონდება.

*

ქარი ონავრად გაიჯირითებს,
კლდეს შეაწყდება ტალღა მქუხარი
და წარიშლება
ადგილი იგი,
ნადარდ-ნაფიქრი და ნამუხარი.

*

მაგრამ დრო წავა... ბინდი და ნისლი
ბობოქარ მუხას შემოშორდება
და ვაჟკაცური
ხატება მისი
ნერგებში ისევ განმეორდება.

*

შორს, მთის კალთებზე, ცად ატყორცნილი,
მზით დაკოცნილი მძლავრი რტოებით,
ქარიშხლის ფრთებზე,
სიოს სუნთქვაზე
შრიალეზს მუხა განმარტოებით.

22 – 28. XI. 1963 წ. ქუთაისი.

დაჰკა ჩონგურს საიათნოვა!

შენს სიმღერებს, საიათნოვა,
სიყვარულმა დაათოვა.
მოგკლა ალა-მაჰმად-ხანმა,
გაგაცოცხლა ჩვენმა ხანამ.

ასეთია მგოსნის ბედი:
გულს ნუ იტებს, საიათნოვა;
დიდი რწმენა და იმედი
თუ წავიდა, ისევ მოვა!

შორი გზიდან ის რომ მოვა,
აღარ გმართებს დარდი, გლოვა.
აი, მაშინ
ყვავილნარში
აბულბულდი, საიათნოვა!

დააქუხე მგოსნის სიტყვა,
აისროლე ცამდე გრძნობა.

ქება უთხარ
ერეკლეს ხმალს,
კავკასიის ერთა ძმობას!

ვინც წავიდა,
ისევ მოვა.
განა მისთვის ჩამოთოვა,
რომ გაზაფხულს
ვერ მოვესწროთ,
მზე ვერ ვნახოთ, საიათნოვა?!

სვეძლიერი
დარჩეს ერი,
წყალმა ზილოს მტერთა ხროვა!
თბილის-ქალაქს
შუქი ადგას,
დაჰკა ჩონგურს საიათნოვა!

26 – 27. XII. 1963 წ. ქუთაისი.

მექა, მედინა

*
მე წუხელ, ღამით
მოვიარე მექა, მედინა!
ღანდები მკლავდნენ.
არ იქნა და არ დამეძინა.
როგორ ვიბრძოდი,
ო, რადენი ცრემლი მედინა.

*
ნეტავ ეს ღამე,
ეს დემონი რას უქადაგებს
გამქრალ ოცნებებს,
დავიწყებულ ფიქრთა ხვეულებს;
შუბლის ნაოჭებს,
ყაყაჩოსფერ სისხლის ნაკადებს,
მკვდრებსა და ცოცხლებს,
ერთმანეთზე გადახვეულებს!

*
მოდის ტაატით ქარავანი გარდაცვალების.
არაფერს აზრი აღარა აქვს, გარდა ცვლილების.

*
აჰა, თენდება,
ვარსკვლავები
ცაზე კიაფობს.
ბნელეთის ბურჯებს
გარიჟრაჟი
ანგრევს, მიაპობს.
მთავრდება ბრძოლა:
ღმერთი ნეკნებს
ამტვრევს იაკობს.
იწვის ბიბლია
და მითები
საგოლიათო!
*
მოძმეთ ეძახი? მოუწოდებ დედა ბუნებას?
სულელი ნუ ხარ! შენი არვის არ ეყურება!

15. XII. 1962 წ. ზესტაფონი.

1976 წ. გაზაფხული. უნივერსიტეტის ეზო. ფილოლოგიის IV კურსი

აბა როგორ არ მიყვარდეს!

აბა, როგორ არ მიყვარდეს,
როგორ არ ვცე თაყვანი!
აქ შევხედე მზეს პირველად
აქ დგას ჩემი აკვანი

დილაა თუ საღამოა,
ისმის ფეროს გუგუნი
და ზეიმობს ზესტაფონი,
შვილი ამ საუკუნის.

ელმავლები ჩვენს სადგურზე
ჰქრიან ჭიხვინ-ჭიხვინით;
„მოსკოვ-თბილის, თბილის-მოსკოვ,
როსტოვი და ტიხვინი“;

გულს ახარებს ავტობუსთა
მოტორების ხმაური
„შორითი და სალიეთი,
შროშა, დილიკაური“;

ცად აჭრილი ტუ-104
ჩვენი ემხით მთვრალია,
ჭურის თავზე დაფრინდება
ვაჰ, რომ არა სცალია.

მიწას შვენის ყვავილები,
ია-შროშან-გვირილა
მოდის წყნარად მოიმდერის
შავგვრემანი ყვირილა.

ხალხი ნახეთ, რა ხალხია
საქართველოს თვალია.
პურმარლით სავსე არის
მარნები და ნალია.

თუმცა მოგვსპო, დაგვაქცია,
წლევანდელმა ზაფხულმა –
სამტრესტიდან ღვარად მოდის
ძველშავი და კრახუნა;

ავდარი და სეტყვა გვალვა
აღარ გვაკრთობს აღარა,
დაშაქრულ ხელს მეგობრულად
გამოგვიწვდის აგარა.

ერთსაც ვიტყვი, ნუ დაგვძრახავთ
თქვენი მონა დავშთები;
კიდევ დაგვრჩა ძველი ყოფის
მავნე გადმონაშთები.

უსაზომო დროსტარება,
ნათლობა და ღრეობა
ქორწილი და მისვლა-მოსვლა
ქელები და ღრეობა.

ქეიფია. სეტყვასავით
მოდის სავსე ყანწები
წაიქცევი აღრიანად
ტახტზე თუ არ დაწვები.

ორლობეში გატრეტილი
ვილაც ძლივს მობანცალეხს.
„ტოლუმბაშო, ღვინო მასვი,
მიდი შენ გენაცვალე!“

ეჰ, რას იზამ... როგორც თქმულა;
მზესაც კი აქვს ლაქები.
მაინც კარგი გლეხები ვართ
კარგი მოქალაქენი.

ზოგს პარიზი, ზოგს ბერლინი,
ზოგს ლონდონი ჰგონია;
არ მოტყუვდეთ, ეს ქალაქი
ჩემი ზესტაფონია.

21. XII. 1963 წ.

ზესტაფონი-ქუთაისი.

შეხვედრა 33 წლის შემდეგ. მე-18 არმიის 414-ე მსროლელი
ლეგიონის ოფიცერთა ჯგუფი. მარცხნიდან: პროფესორი
დავით გენაძე. დომენტი შამათავა. გრიგორი ხვინგია.

წამო, წავიდეთ!

ამ ბაღში გული აღარ ხალისობს,
წამო წავიდეთ, ჩემო მურია.
შორს გაგვიფრინდა ჩიტი ლამაზი,
ახლა სხვა მტრედის ემნი მწყურია.

აბა, მითხარი ამ ქვეყანაზე
რა არის მტკიცე და ფერუცვლელი?
ერთი ემს კარგავს და მის მაგიერ
სხვა მოდის ვარდის ნაზი ფურცელი.

ფეხზე გვაცვია მიწა ქალამნად
და თავზე ქუდად ცა გვახურია.
ვინ იცის კიდევ ვის არ შევხვდებით,
წამო, წავიდეთ, ჩემო მურია.

28. I. 1964 წ. ქუთაისი.

უსმინეთ, მოდის!

საქართველოს ცა დასაბამიდან
ზრდიდა პოეტებს, უკვდავხმიანებს.
გალაქტიონი თუმცა წავიდა,
მაინც ჯადოსნურ ჩანგს ახმიანებს.

ის ქედუხრელი იყო გენია,
უნაზეს ხმებით გულდამდაგავი.
მეს და ქარიშხალს გადარჩენია
მონობის ბეჭდით დაუდალავი.

მისი მამული ცრემლდანამული
მგოსნის ნათელ შუბლს ეამბორება.
ისევ ლაჟვარდობს ცა შორეული
და სიზმარივით მიდის ცხოვრება.

მიწას ვარსკვლავი ეთამაშება
ცისკარი ებრძვის ბნელს და უკუნეთს.
მიჰყვება მკერდში დაჭრილ რაშებად
მისი ლექსები ამ საუკუნეს.

მთაწმინდის მთვარე ოქროს გედივით
თბილისს დასცქერის გულდარდიანი.
ძველ ტკივილებზე ნულარ ვიდავებთ:
კრწანისში კვდება ღამე გვიანი.

თენდება! ორბი ჰყივის სხვა ხმაზე,
ცას ჰკოცნის გრემი და ბახტრიონი.
ახალ ჰანგებით ქართლის ძველ ვზაზე,
უსმინეთ, მოდის გალაქტიონი!

24. XII. 1963 - 4. I. 1964 წ. ქუთაისი.

***

სულში გრიგალი შემომეპარა
და ყველაფერი არივ-დარია;
მეკითხებიან რა მოგივიდა?
ყველა მეძახის „რამ გადაგვრია?!“

თეთრად თენდება ღამე უძილო
და გულს დარდები აწევს ლოდებად.
მარქვი უფალო; მზისკენ მივდივარ,
თუ აღსასრული მიახლოვდება?

ხომ ხედავ, ვარდებს აწვიმს და ათოვს,
ჩემს ბედისწერას არ ვეურჩები.
მაგ ჭკვიან თვალებს, შენს სულს დიდებულს
უმსხვერპლოდ ველარ გადაურჩები!

უცხო ლანდებად მისდევს ნაპრალებს
ჯოჯოხეთიდან ვზა სამოთხემდი;
რატომ გიხილე, რად გაგიცანი,
ახ, ქუთაისში რად ჩამოხვედი?

1964 წ. ოქტომბერი. ქუთაისი.

ოცნება და სინამდვილე

პოეტი ტრფობით ვარდებში ღნება,
და ემსით უმღერს წარმტაც იდეალს,
გრძნობა ცივდება,
ლექსები რჩება
ტურფა ვარდები სადღაც მიდიან.

ცა დაიქუხებს, გამოფხიზლდება,
საბრალოს თვალზე ცრემლი ჰკიდია.
და მაინც სჯერა რომ გათენდება
გულს ინუგემებს – „ღმერთი დიდია!“

ღრონი მიდიან, მირაჟი ქრება,
ოცნებებს ცელავს ყინულის დანა;
მისთვის ციხეა მთელი ქვეყანა:
აღარ ჩანს ღმერთი, ავობს სატანა!

4. II. 1964 წ. ქუთაისი.

თბილისური მითამორჯოვა

მთაწმინდას დასცქერის ფრესკები ღრუბლის
ბობოქრობს მტკვარი ისნის ჯიხურთან.
თბილისმა რისხვით შეიკრა შუბლი –
არაფრით გულში არ ჩამიხუტა.

პირქუშად შემხვდა დედა ქართლისა,
გადამალეწა თავზე ფიალა
და ალესილი ხმალი ბასრისა
დარდიან გულში დამიტრიალა.

არსაით მესმის ტკბილი ქართული
მზარავს ლურსმული აქემენიდთა.
დამბლვერს ვახტანგი ხელშემართული
ნათქვირებული სკვითურ ცხენიდან.

ანგელოსებმა ისარი მტყორცნეს,
მივდივარ მცხეთას ცრემლთა მთოველი,
მაგრამ გელათის მწირსა და მლოცველს
ახლოს არ მიშვებს სვეტიცხოველი.

ანალოგია

წუხელდამ ქარი,
დაჭრილი ქარი;
ბნელში მუდარით
ღმერთს შესჩიოდა...
ახ, ნეტავ ვინმეს
გაულო კარი –
ხეკებში კვნესით
მიმოდოდა.

დაჭრილი ქარი,
მოთქმით და ხარით
ითხოვდა შველას
და მაინც არვინ.
გაულო კარი,
წაქცეულს არვინ
არ მიეშველა!

დაჭრილი ქარი,
ამაყი ქარი,
ვერძნობდი, თუ რარიგ
დაღონდებოდა.

.....
მაგონდებოდა
გულქვა ზამთარი.
ჩემი წარსული
მაგონდებოდა.

12. III. 1968 წ. თბილისი, შუალაძე.

ო, შემოქმედო, შენს წმინდა ცაზე
დამიქარაგმე საღვთო თილისმა,
რომ უსახლკარო დავით გეწაძე
გულში ჩაიკრას დედა თბილისმა.

ჩამოჰგუგუნე მალლით დიდ ხურლას,
ამიგოს ბინა ნათელ-მზიანი,
რომ გავახარო როსტომ და ზურაბ
და ჩემი მართა ბენდელიანი.

ო, მერე ღმერთო, დავდგები ლოცვად
მალლა აწვდილი ცისკენ ხელებით
და შემოგწირავ ყოველდღე კოცნას
ბაგეთა უხმო ამეტყველებით.

მთაწმინდას ჰშვენის გვირგვინი ღრუბლის,
ლილინებს მტკვარი ისნის ჯიხურთან.
მგონი თბილისმა გაიხსნა შუბლი
და აჰა, გულში მეც ჩამიხუტა.

14. III. 1968 წელი.
თბილისი.

მივდივარ და ქრება ტანჯვა-წამება,
თავს მიხრიან იები და ვარდები,
მივდივარ და არსად არ მეჩქარება
უკან რჩება დანისლული დარდები.

ამისრულდა ვით ზღაპარში ნათქვამი,
რაც რომ გულში საოცნებოდ მქონია;
წამი იყო, რაც ვიცოცხლე აქამდე –
წინ ჩემი გზა უსასრულო მგონია.

წამო ჩემთან, გადავსეროთ მთა-ბარი,
ცრემლით რაჭომ ამოვივსოთ თვალები?
ხალხს ვახაროთ გამარჯვების ამბავი,
არ დაცემულს, ვაჟკაცს ვენაცვალე.

მივდივარ და ქრება ტანჯვა-წამება,
თავს მიხრიან იები და ვარდები;
მივდივარ და არსად არ მეჩქარება,
წყალმა ზიდოს დანისლული დარდები.

12. XII. 1971 წ.

***

არ მიყვარს, როცა ფოთლები ცვივა,
ფოთლები ცვივა ჩუმად და წყნარად.
დამზრალ, გათოშილ ყვავილებს სცივათ
და ქარი კვნესის გულშესაზარად.

არ მიყვარს, როცა ტყე, მინდორ-ველი
ტყვიისფერ ნისლში ჩაიძირება;
და სუფევს ირგვლივ სულშემხუთველი
ღუმელი, სევდა და მიძინება.

არ მიყვარს, არა, როცა გულს გვიღრღნის
ყოფნა-არყოფნის ამაოება
და ბაგეზე ჰკლავს უდარდელ დიდინს
პირქეში ზამთრის მოახლოება.

მე მიყვარს, როცა იფეთქებს კვირტი,
გამოიღვიძებს დედა-ბუნება

და მდინარეთა ცისფერი ზვირთი
ხევებში ლალად აგუგუნდება.

მიყვარს, როცა მზე აელვარდება,
მიწას უღიმის და შუქნათელობს
და ეფინება ოქროს ვარდებად
სხივთა კონები მთებსა და მდელოს.

როცა ნიავი ჯეჯილს შეარხევს,
განთიადს ხვდება დაფით, ნალარით;
როცა სიკვდილი შიშით ცახცახებს,
სიცოცხლე გრგვინავს ვით ნიაღვარი.

მინდა გაზაფხულს ვუმღერო ჰიმნი
დაუოკებელ ძალთა მოკრებას;
ახალგაზრდული ვნებით და ჟინით
გრძნობათა ვიჟმაჟ აბობოქრებას.

1971 წ. თბილისი.

***

იყო და არა იყო რა,
იყო კამეჩი ნიკორა,
მოინავარდა მინდვრები,
ლაფშიაც ბევრი იგორა;

იშრომა, ოფლი დაღვარა,
მიწა დახნა და დაღარა.
საკარმიდამო ნაკვეთი
აქცია წალკოტ-ბაღნარად;

დაზარდა ზორბა ზაქები,
მთელ ქვეყანაზე საქები,
„რა ბიჭები ჰყავს ნიკორას!“
იძახდნენ ამხანაგები.

ბოლოს ძალ-ღონემ იკლო რა,
დაჩაჩანაკდა ნიკორა
გაფრინდა წუთისოფელი...
იყო და არა იყო რა!

10 - 18. X. 1978 წ.

ალამიანები ჩვენს გვერდით ანუ აბაპი დიდი სახლის კატარა დიასახლისისა

უჩვეულო არაფერი მომხდარა: უბრალოდ, მეგობარმა მთხოვა ჩემს ახლობელთან შევი-
აროთო. პირველი სკოლის შენობაში ვინრო, გრძელ კიბეებს მეორე სართულისკენ ავუყე-
ვით. მერე ასევე ვინრო დერეფანი გავიარეთ
(ბინა კომუნალური გახლდათ) და სასურველ
კარს მივაღებეთ.

მასპინძელი ასაკოვანი სიმპათიური ქალბა-
ტონი აღმოჩნდა. ჩვენმა დანახვამ დიდად გაა-
ხარა და შინ გულიანად შეგვიპატიჟა.

ეს იყო ამაღლია დეიდას მისაღებიც, სასტუმ-
როც და საძინებელი ოთახიც.

მიუხედავად ამისა, აქ ჭკვიანი პატრონის
განკარგულებით ყველაზე დიდი და საპატიო
ადგილი მის აღმატებულება წიგნებს ეჭირათ,
რომლებიც ოთხივე კედელზე განთავსებულიყ-
ვნენ. ქალბატონმა ამაღლიამ ჩემი დაინტერესე-
ბული მზერა დაიჭირა (გულისთქმას თუ მიმიხ-
ვდა) და საუბარიც ასე აენყო:

— რას ფიქრობ, შვილო, ბევრი წიგნია, ვი-
თომ?

— საკმაოდ ბევრი. მდიდარი ბიბლიოთეკა
გქონიათ.

— ეჰ, რა ვიცი. ჯერჯერობით კიდევ არა
უშავს... შენ ადრე უნდა გენახა, იატაკიდან ჭე-
რამდე სულ სავსე იყო წიგნებით (ძალზე მა-
ღალჭრინანი ბინაა, როგორც ეს ძველად ნაგებ
შენობებს სჩვევიათ).

— მერე და რა იქნენ?

— რა და, დაყვიდე (სინანულით ამბობს). აბა
რა მექნა, ძალიან მიყვარდა, მაგრამ შეველიე.
მაგ წიგნებმა გადამარჩინეს, თორემ თოთხმეტ
ლარიანი პენსია მეყოფოდა თვიდან თვემდე?
(ქალბატონი ამაღლია მარტო ცხოვრობს, თუმცა
გულისხმიერი მეზობლების წყალობით, მარ-
ტობას ნაკლებად განიცდის).

— წიგნებს თქვენ იძენდით, თუ ოჯახის სხვა
რომელიმე წევრი?

— მეც, რა თქმა უნდა, მაგრამ უფრო ჩე-
მი და ელენე კინწურაშვილი, რომ იტყვიან, გა-
დამკვდარი იყო წიგნებზე. მთელი ცხოვრება
სწავლას შესწირა, ოჯახიც არ შეუქმნია. (ცნო-
ბისათვის: „წიგნი ხსოვნისა“—ში, რომელიც
გამოჩენილ ქუთათურებს ეძღვნება, ვკითხუ-
ლობთ: „ელენე კინწურაშვილს თითქმის მთე-
ლი ქუთაისი იცნობდა. მის აღზრდილთა სიას
უამრავი შესანიშნავი სპეციალისტი ამშვენებს.
მან მთელი თავისი შეგნებული ცხოვრება სტუ-
დენტი ახალგაზრდობის აღზრდას შეაღია...“)

— თქვენს ბიბლიოთეკას სხვადასხვა პრო-

ფილის წიგნები ამშვენებს (ფიზიკის, მათემა-
ტიკის, ბიოლოგიის, ფილოსოფიის, ისტორიის,
მხატვრული ლიტერატურის...), ამიტომ გამი-
ჭირდა გამომეცნო წიგნის მფლობელთა პრო-
ფესია.

— მე ქუთაისის ყოფილი პედაგოგიური ინ-
სტიტუტი დავამთავრე დაწყებითი მეთოდის
განხრით. ჩემმა დამ ამავე ინსტიტუტის ფიზი-
კა—მათემატიკის ფაკულტეტი. შემდეგ ამ ფა-
კულტეტის დეკანის მოადგილედ მუშაობდა
(1939 — 41) წლებში. იყო ფიზიკის კათედრის
უფროსი მასწავლებელი. სხვათა შორის, ეს ბი-
ნა მას, როგორც ინსტიტუტის თანამშრომელს
მისცეს... აუჰ, რა ხალხი ცხოვრობდა აქ?!

— მაინც, ვინ ცხოვრობდნენ, ქალბატონო
ამაღლია?

— ჩამოგიტვალთ?.. რომ გამომჩინეს, სირ-
ცხვილია, იმიტომ, რომ ერთმანეთზე უკეთესე-
ბი ცხოვრობდნენ: ალექსანდრე მიქელაძე (ამ
ბინის ერთ—ერთი პირველი მცხოვრები), ანგია
ბოჭორიშვილი, დავით მაჭავარიანი, ჯვებე რო-
გავა, მიხეილ ზარქუა, გივი ჩხაიძე, დავით გაბ-
რიაძე, არჩილ ებრალიძე, კონსტანტინე მეძვე-
ლია, დიმიტრი იაშვილი, გიორგი კოკოჩაშვილი,
ნიკო ქუთათელაძე, დავით ხეცურიანი, ელენე
კინწურაშვილი, გიორგი მჭედლიძე.

ესენი კი გეცოდინება — ზოგი დიდი ბიო-
ლოგი იყო, ზოგი ფსიქოლოგი, ფილოლოგი,
ფიზიკოსი, ისტორიკოსი...

— დასახელებული ლექტორებიდან რომე-
ლიმე თუ გასწავლიდათ?

— კი, დავით გენაძე და ანგია ბოჭორიშვი-
ლი, მაგრამ არ გეგონოთ, რაიმე პრივილეგია
მქონდა — ინსტიტუტში მეზობლობას ვივინ-
ყებდით, იქ სტუდენტი ვიყავი და არა მეზობე-
ლი.

— შინ მეზობლობა „ახსენდებოდათ“ თუ
მხოლოდ ლექტორები იყვნენ?

— ახსენდებოდათ? თქვენ გგონიათ ამ-
პარტავნობდნენ, ქედმაღლობდნენ — არიქა,
მე მეტი ვიცი ან უფრო დიდი ჩინოსანი ვარო?
არავითარ შემთხვევაში. რამდენადაც მკაცრნი
ჩანდნენ ინტიტუტში, იმდენად გულღია, თბილი
ადამიანები — შინ. თვმდაბლობა უყვარდათ,
ხმააუმაღლებელი საუბარი (ჩხუბი და კინკლა-
ობა გამორიცხული იყო). სამსახურიდან რომ
მოვიდოდნენ, დერეფანში თავშეყრა იცოდნენ,
ერთმანეთს შთაბეჭდილებებს უზიარებდნენ.
რა სჯობდა მაგათ გვერდით ყოფნას... საღამო-
ობით გაიკრიფებოდნენ თავ—თავიანთ ოთა-

ხებში და გვიანობამდე, ღამის 3 — 4 საათამდე მუშაობდნენ.

— თავაზიანობა—გულითადობით რომელს გამოარჩევდით?

— ვერც ერთს. მაგენი ერთი ტიპის, ერთი ჯიშის ხალხი იყვნენ. ერთი ოჯახი ვიყავით, რა... ერთი დიდი ოჯახი...

— ერთი უთხარი, ამალია, ვინ იყო ამ დიდი ოჯახის საყვარელი დიასახლისი?—საუბარში ერთვება ჩემი მასპინძლის სიყრმის მეგობარი და მეზობელი პროფესორ გიორგი მჭედლიძის და ნუნუ მჭედლიძე. ქალბატონ ამალიას ელიმება და პასუხს თავს არიდებს,

— თქვენ იყავით? — ვეკითხები.

— ჰო, გემრიელი კერძების მომზადება მემარჯვებოდა, თანაც ხშირად შინ ვიყავი, ამიტომ სიამოვნებით ვუსრულებდი სურვილებს დავით მაჭავარიანს, დავით გენაძეს, ანგია ბოჭორიშვილს (სხვებსაც) ვინმე რომ ესტუმრებოდათ, არიქა ამალია, გვიშველე რამეო და დიდი პურმარილი იმართებოდა (რომელსაც უკლებლივ ყველა მეზობელი ესწრებოდა), ხომ გეუბნებით, ერთი ოჯახი გვქონდა — ოჯახის წევრებით ვესაუბრებოდით ერთმანეთს, რჩევებსაც ვთხოვდით, ბავშვებსაც ხშირად მიტოვებდნენ. სამაგიეროდ, ჩემზეც ძალიან მზრუნველობდნენ. თუ შემაგვიანდებოდა, შფოთავდნენ. ერთხელ ბატონი ანგია მეუბნება: „რომ არ მოხვიდე, სად გექებოთ, რა ვქნათო? — რა ქენით და, ხმა არ ამოიღოთ—თქო, ვურჩიე და კვდებოდა სიცილით. ეს ჩვენი ამალია რა ეშმაკი ყოფილაო... (ვხუმრობდით).

— იუმორში ვინ ვის ჯაბნიდა, ვინ იყო ყველაზე ენაწყლიანი?

— ყველა ერთნაირად ხალისობდა, მაგრამ დავით გენაძის ერთ ამბავს გავისხენებ. მოგეხსენებათ, ის ფილოლოგი იყო და სიტყვაც უჭრიდა და კალამიც.

ორი ქათამი მყავდა, საწყლებს საქათმე არ ჰქონდათ და ზამთარში ხეზე უწევდათ ყოფნა. დილით გავიღვიძე და კარებში ვხედავ ფურცელს, რომელზეც საკმაოდ დიდი ლექსი წერია:

ამალიას ნუნუ-დედოფალს

ამალიას დედალს, მამალს,
არ აქვს სახლი, არ აქვს ბინა
და ორივემ ცივ ზამთარში
გამხმარ ტოტზე დაიძინა!
აწუწულა დედოფალი,
გულმოსული ყივის სიძე
ბინის ორდერს მათ არ აძლევს

არც ჩხობაძე, არც ტაკიძე.
ახლა ადგილს დაეძებენ,
ახლოს უნდათ, განა შორსა?
მაგრამ, თურმე ამ საქმეში
ფული დიდ როლს თამაშობსა.
მოირბინეს მეზობლები,
უბნები და გზატკეცილი;
თანხა ბევრი შეაგროვეს
ჯიბეში აქვთ ჩაკეცილი.
ახლო ხანში მამლაყინა
წამოსჭიმავს კოხტა ქოხსა.
მხარ-თეძოზე წამოწვება
შემოსძახებს ყიყლიყოსა!
წარსულ დარდს და გაჭირვებას
წაესმება წამალია;
დედალ-მამალს ქონში ნახავს
გაიხარებს ა-მ-ა-ლ-ი-ა.

ღათა გეწაძე,

დაწერილია 1965 წლის ცივ ზამთარში.

(ამ ხელნაწერს აგერ უკვე 31 წელია სასოებით ინახავს ნეფე—დედოფლის ქირისუფალი)

— ქალბატონო ამალია, ასეთი ადამიანების მეზობელი საპროტექციოდ არასოდეს შეუნუხებინართ?

— არასოდეს. — იქნებ იმიტომაც, რომ იცოდნენ მათთან არაფერი გაუვიდოდათ. დავით მაჭავარიანთან ან ანგია ბოჭორიშვილთან გაბედავდნენ საპროტექციოდ მისვლას? გამორიცხული იყო. დავით გენაძემ იცოდა გაფრთხილება — „გამოცდების დროს თუ დამირეკონ, არ ვარ სახლში“.

— შემდეგ ამ დიდი ოჯახის წევრები ცხოვრებამ სხვადასხვა გზაზე გარიყა, არა?

— ბევრი მათგანი თბილისში გადავიდა სამოღვაწეოდ. ზოგი გარდაიცვალა... ჰო, სამწუხაროდ კარგი ოჯახი დაიშალა, მაგრამ ალბათ ასეც უნდა მომხდარიყო. როგორც ოთარ ჭილაძე ამბობს: „ყველას თავისი გზა ელოდება და ყველამ მართო უნდა გაიაროს იგი“.

ელისო ტყემელაშვილი

თავისუფალი გაზეთი „პოსტსკრიპტუმი“
ქუთაისი. 2001 წელი, 11–17 ივნისი.

ნიკორნმინდა. 1970 წ. ოქტომბერი.
 ოსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტი (სად. განყ.) II კურსი

რეცენზია ლექსად ღვთისმშობლის ჯანელიძისაგან

რა წიგნი დაგიწერია –
 რუსთველის სამჯობინარე;
 ნიაგარივით მოღვლავს
 იაგუნდების მდინარე.

მგოსანო, შენი სახელი
 მუდამ იქნება წინარე.
 მერანს უცხუნე მათრახი,
 გამარჯვებისკენ წინ არე!

უკვდავი შემოქმედების
 გაღმლილია წინ არე;
 მუხას შენჯღრევა უხდება,
 დაგიჩლუნგდება მძინარე.

ვენაცვალე ბურმუხტ-ლალს,
 ჩაჭედელს მაგ შენს ენაში.
 მადლიან ვახად შრიალებ
 ქართული სიტყვის ვენახში.

შენთა რითმათა ლაპლაპი
 ნურც გაქრეს ჟამთა დენაში.
 მეც პოეზიის მთებს ვუტევ
 და გეჯიბრები რბენაში.

სივრცენი გადარღვეულან
 ჩემი ქურანის ფლოქვითა –
 ნიკოლოზ ბარათაშვილის
 ვალები სულ გამოქვითა.

ვისურვოთ ცისარტყელასაც
 გადავხვეტო ნეკის მოსმითა;
 აყვავდა ლიტერატურა
 ორი დავითის მოსვლითა!

დ. ვ. ჯანელიძე

29. III. 1957 წელი, ქუთაისი.

***

დავით გენაძეს პოეზია ძლიერ უყვარდა. საღალღობო ლექსებსაც წერდა. ქართული ენის სტრუქტურის ნიჭიერი მკვლევარი გახლდათ. მრავალი საყურადღებო ნაშრომი დაგვიტოვა.

მარტო მისი სადოქტორო დისერტაცია რად ღირს. იგი ხომ ფუნდამენტური გამოკვლევაა სულხან—საბა ორბელიანის ენისა და სტილის შესახებ.

დავითი მადლიანი ადამიანი იყო — წრფელი, პირდაპირი, გულგრილი. გონებრივი და ფიზიკური შრომა თავდაუზოგავი იცოდა, ეგონა ვერაფერი მოერეოდა. გარდაცვალებამდე ორიოდე თვით ადრე ვნახე, ვისაუბრეთ. ნამიკითხა თავისი ლექსი, რომელსაც „ავანტურა“ ერქვა.

ეს მისი თავგადასავალი იყო. საკუთარი თავი ნიკორა ხარის სახით ჰყავდა გამოყვანილი, ხარისა, რომელმაც დაზარდა „ორი მოზვერი, კარგები, ართუ ავები“. სამწუხაროდ, ეს ლამაზი ლექსი აღარ მახსოვს. ლექსის სევდიანმა კილომ კი ცუდი წინათგრძნობა გამიჩინა, გულდამძიმებული დავშორდი.

სულ მალე, მოულოდნელად გარდაიცვალა. სიკვდილმა ფეხზე მყოფს მოუსწრო და ზესტაფონში თავისი ალალი შრომით აშენებული სახლის კიბეზე წააქცია...”

ლეილა კვანტალიანი.

შეხვედრა თბილისის 134-ე სკოლის მოსწავლეებთან. 1977 წ
პროფესორი **დავით გენაძე**. აკადემიკოსი **შოთა ძიძიგური**

დავით თქროპირის ძე გეწაძე   თქროპირ ღარისპანის ძე გეწაძე

1943 წ.

სხსენი
არჩილ ანდრონიკის
დავითის შვილი
დავით გეწაძე

დედამამები და
დავით, ვოგოცა, ლენა, ირა, კოტე და ბიჭიკო გეწაძეები

დავით და კოტე გეწაძეები

დავით, გეგულა და კოტე გეწაძეები

ოლია გორდუზიანი, ლენა, ბიჭიკო, დავით, რაჟდენ, კოტე და კოტე გეწაძეები

ISBN 978-9941-0-0519-0

9 789941 005190